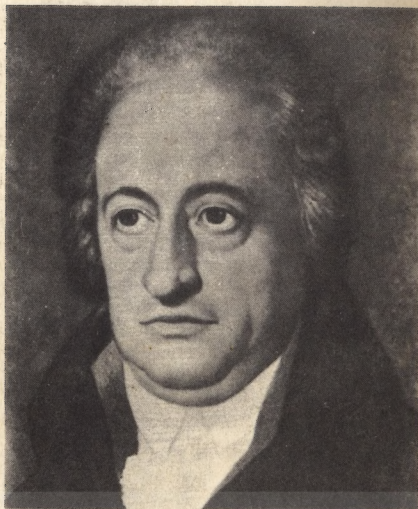

goethe

144

goethe
faust

goethe

«Puține sînt operele literaturii care să fi introdus în țesătura lor un tezaur mai mare de motive, de tonuri, o figurație mai numeroasă, ritmuri atît de variate, o limbă la fel de bogată, atîtea imagini și atîtea idei, mai multă artă și mai multă știință. Poemul lui Goethe înlănțuie pe cititorii lui, alcătuieste pentru fiecare din aceștia o experiență esențială a vieții, îl robește cît timp îl parcurge și produce neîncetată dorință de a-l relua și de a-l gîndi din nou.»

TUDOR VIANU

editura pentru literatura

Vol. I și II lei 10

Coperta de *Sergiu Georgescu*

Johann
wolfgang goethe

faust

TRAGEDIE

TRADUCERE DE
LUCIAN BLAGA

PREFAȚĂ DE
TUDOR VIANU

1968

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Tabel cronologic de *Diether Fuhrmann*

Ediția a II-a

Notă

Textul volumului de față a fost revăzut prin confruntarea cu manuscrisul traducătorului, eliminându-se astfel unele greșeli de tipar din vechea ediție. Notele de subsol, aparținând traducătorului, au fost revăzute și completate. În munca de pregătire a manuscrisului am fost ajutați de fiica traducătorului, Ana Bugnariu.

„Biblioteca pentru toți”

PREFATĂ

Poemul dramatic *Faust* de Goethe este una din operele cele mai reprezentative ale epocii care a pregătit prăbușirea feudalității și absolutismului, a trăit marea revoluție din Franța și a văzut limpezindu-se din încercările acelui timp zorile unei lumi în care se lămurește un alt sens al existenței omenești, adică a epocii întinse peste ultimele decenii ale veacului al XVIII-lea și peste cele dintâi ale secolului următor. Întocmai ca *Orestia* a lui Eschil, ca *Divina Comedie* a lui Dante sau ca dramele lui Shakespeare, opere deopotrivă ale unei mari răscruci, când crugul lumii se întoarce și înțelesuri noi se încheagă, *Faust* al lui Goethe concentrează în sine experiențele cruciale și concluziile unei perioade din istoria lumii. Această semnificație a poemului său, Goethe a obținut-o aducînd în scenă oameni vii și întîmplări mișcătoare sau zguduitoare, apoi o întrecă lumea de alegorii și simboluri, capabile să încline fruntea cea mai gînditoare. Multele reflecții trezite de poemul numit de Goethe „o tragedie“ se desprind dintr-o expunere dramatică în care meditația se amestecă cu dialogul realist, lirismul cu umorul, frumosul clasic cu fantasticul și cu grotescul medieval. Puține sînt operele literaturii care să fi introdus în țesătura lor un te-

zaur mai mare de motive, de tonuri, o figurație mai numeroasă, ritmuri atît de variate, o limbă la fel de bogată, atîtea imagini și atîtea idei, mai multă artă și mai multă știință. Poemul lui Goethe înlănțuie pe cititorii lui, alcătuiește pentru ficcare din aceștia o experiență esențială a vieții, îl robește cît timp îl parcurge și produce neîncetata dorință de a-l relua și de a-l gîndi din nou. Marea complexitate a acestui poem și rolul pe care-l poate juca în viața intelectuală a oricui cer o călăuză. Paginile de față, dorind să se facă utile cititorilor, își propun să grupeze din nou rezultatele mai de seamă ale cercetării mai vechi, dar să și adauge lămurirea acelor semnificații devenite mai clare omului de azi.

Faust este drama unui învățat din epoca reformei lui Luther, căruia știința vremii nemaifiindu-i îndeustulătoare, încearcă practicile zadarnice ale magiei și încheie, în cele din urmă, un pact cu spiritul răului, cu Mefistofel, legîndu-se cu prețul sufletului său pentru a obține fericirea ca voluptate, știință și putere. Faust este deci un rebel împotriva ordinii morale existente. Tema este străveche și trebuie urmărită, pentru a o înțelege în întruparea dată de Goethe, de-a lungul întregului trecut al omenirii.

Pentru că au existat totdeauna antagonisme sociale, lupte de clasă, prăbușiri ale cîte unei orînduiri, forme noi ale societății omenești, înlocuind cu violență pe cele anterioare, motivul rebeliunii este unul din cele mai vechi ale literaturii. Comentatorii îl fac să înceapă cu lupta gigantilor și a titanilor împotriva feluritelor dinastii zeiești. Unuia din titani, lui Prometeu, îi consacră Goethe un poem, rămas de altfel neterminat, tocmai în epoca în care se situează și începutul compunerii lui *Faust*. Acesta este însă un rebel aso-

ciat cu spiritul răului, cu diavolul, ceea ce ne duce la altă tradiție. Noul motiv nu putea apărea în antichitatea elină, unde deosebirea dintre spiritul binelui și al răului nu era cunoscută, unde puterile supranaturale nu erau grupate în jurul celor doi poli ai valorificării morale. Vechile popoare ale Orientului și-au reprezentat întâi un spirit al răului, egiptenii pe Typhon, indienii pe Çiva, persii pe Ahriman (opus lui Ormuz). Evreii primesc această reprezentare în timpul exilului babilonic, când încep să-și închipuie existența unor spirite rele, conduse de Asmodeu. O veche legendă evreiască reprodusă de scrierea intitulată *Predicatorul Solomon*, îl arată pe acesta furând diavolului Adramelech „piatra înțelepților“. Adramelech îl adoarme însă pe Solomon, îl duce în pustiu și, după ce azvârle piatra înțelepților în mare, guvernează în numele lui. Dar vrăjitorii vor să-și procure din nou piatra înțelepților; ei îl invocă pe diavol și fac cu el un pact, semnat cu propriul lor sînge. Astfel apare în istoria literaturii motivul pactului cu diavolul.

Acest motiv a revenit adeseori de atunci în legendele creștinismului antic și medieval. Una din ele stă în legătură cu personalitatea lui Simon Magul, a cărui nefericită reputație transmisă prin *Faptele apostolilor* (capitolele 8—9,24), provenea din încercarea nesăbuită de a cumpăra cu bani pe apostoli. În focul luptelor duse la Roma în sînul primelor comunități creștine, între creștinii petriniani și cei pauliani, adică adepții sfinților Petru și Pavel, Simon Magul devine un simbol al acestora din urmă, văzut din unghiul celor dinții. În așa-zisele „Clementine“, legende atribuite romanului Clemens din secolul al II-lea al erei noastre, prin Simon, autorul vrea să figureze pe Paul, acuzat de pro-petriniani

de impostura de a se fi introdus în comunitatea creștinilor, simulînd o viziune a lui Isus și uzurpînd demnitatea de apostol cu scopul ascuns de a reintroduce păgînismul. Legenda povestește cum prin vrăjitoriile lui, învățate de la spiritul răului, Simon ajunge la Roma și încearcă să se înalțe la cer în fața lui Nero, dar un singur cuvînt al lui Petru îl prăbușește. Figura lui Simon Magul apare mai apoi și în ciclul de legende gnostice, numite „Recognitiones“, unde, printre altele, ni se povestește de însoțirea lui Simon cu Elena, regina Spartei, cauza războiului dintre greci și troieni și despre nașterea unui copil din această unire : episoade care vor reveni în *Faust* al lui Goethe, deși nu pe calea unei influențe directe, ci prin intermediul cărților germane poporane, despre care ne vom ocupa în curînd.

Pînă a ajunge la acestea, se cuvine însă a mai aminti alte cîteva figuri legendare ale unor rebeli aliați cu diavolul, apărute în creștinismul antic. Unul din ei este Cyprian din Antiohia, a cărui legendă este consemnată într-un manuscris grec din a doua jumătate a secolului al IV-lea, prelucrată și versificată apoi de împărăteasa bizantină Eudokia. Aceeași legendă apare, în fine, în renumita colecție a *Vieților Sfinților*, în *Legenda aurea*. După acest din urmă izvor, Cyprian rîvnește pe fecioara creștină Justina și, în acest scop, se aliază cu demonii, dar virtutea credinței anulează puterea demonilor și, față de aceste dovezi, Cyprian se convertește, devine episcop și suferă martiriul în timpul împăratului Decius. Este deci o povestire edificatoare, cu scop propagandistic. Și-a adus aminte de ea și a folosit-o într-o epocă de recrudescență obscurantistă, în epoca contrareformei, poetul spaniol Calderon, în drama sa : *Magul făcător de minuni* (1637). O

altă figură a unui rebel aliat cu demonul este Theophilus din Adana, eroul unei legende din veacul al VI-lea, adesea prelucrată în evul mediu, în care eroul, fostul econom al bisericii din Adana, în Cilicia, semnează un pact cu diavolul, în schimbul făgăduinței de a-l repune în vechiul său loc, dar este cuprins de remușcări și izbutește pînă la urmă să anuleze pactul criminal. Figuri de oameni însoțiți cu demonul sau demonizați au apărut mereu în epocile de credință obscurantistă. Numărul lor s-a înmulțit în evul mediu. Vom aminti dintre aceștia pe Merlin, vrăjitorul din romanele ciclului breton, sau pe Robert Dracul (Robert le Diable) dintr-o povestire din secolul al XIII-lea, a cărei legendă au readus-o în actualitatea literară, acum un secol și mai bine, textul lui Scribe și muzica de operă a lui Meyerbeer. Au trecut apoi în evul mediu drept vrăjitori, aliați cu dracul, papii Silvestru al II-lea și Paul al II-lea, ca și filozoful scolastic Albertus Magnus sau chiar Roger Bacon. Resentimentul popular, neluminat încă de rațiune, atribuia deci unei alianțe demonice originea puterii care-i uimea pe contemporani sau care-i făcea să sufere.

Chiar într-o epocă bogată prin atîtea progrese ale rațiunii, cum a fost aceea a Renașterii și a Reformei, credințele superstițioase, de felul celor de mai sus, nu dispăruseră cu totul. Existau încă vrăjitori în secolul al XVI-lea german și credința în demoni era atît de răspîndită, încît nici Martin Luther, inițiatorul Reformei, nu era liber de ea. Chiar învățați ai vremii, ca Paracelsus și Agrippa von Nettesheim, practicau magia și susțineau că dătoresc acesteia succesele lor ca

medici. În această atmosferă se constituie legenda lui Faust, consemnată în mai multe cărți poporane. Deși nu se poate stabili o legătură directă între autorii cărților poporane despre Faust și vechile legende ale lui Simon, Cyprian și Theophilus, se poate totuși spune că aceștia sînt precursorii lui Faust. În circulația mondială a motivelor literare — un fenomen de care știința folclorului trebuie să țină seama — motivul rebeliunii și acel al dobîndirii cunoașterii și puterii pe alte căi decît cele naturale este dintre cele mai vechi și a revenit în toate epocile de obscurantism și superstiție. Legenda lui Faust se situează pe linia de dezvoltare a acestui motiv. Pe de altă parte, prin efectul acelor contaminări, de asemeni recunoscute și descrise adeseori de știința folclorului, amănunte ale fabulației, aparținînd vechilor legende, transmise prin tradiție orală seculară, au putut apărea în legenda mai nouă a doctorului Faust. Dar pentru a ne explica modul în care s-a format această legendă, trebuie să ținem seama, în primul rînd, de amintirile contemporanilor care l-au văzut pe Faust în carne și oase, căci eroul cărților poporane și al tragediei lui Goethe corespunde unei personalități istorice; el a trăit cu adevărat în Germania, la sfîrșitul veacului al XV-lea și în primele decenii ale veacului al XVI-lea, între 1480 și 1540. Se crede chiar că se poate preciza locul nașterii sale la Knittlingen (în Saxonia) și al morții, la Staufen în Breisgau. Un cercetător german, Alexander Tille, a publicat în 1900 un volum forte, cuprinzînd toate izvoarele memorialistice și legendare ale mitului faustic. *Die Faustsplitter in der Literatur des sechzehnten bis achtzehnten Jahrhundert nach den ältesten Büchern herausgegeben von Alexander Tille*, Berlin, 1900. (Motivul faustic în literatura secolelor șaisprezece-optsprezece,

după cele mai vechi izvoare de Alexander Tille, Berlin, 1900.) Cercetătorii care au dorit să explice geneza legendei faustice au găsit în această vastă publicație a izvoarelor aproape tot ce era necesar lucrării lor.

Unul dintre aceștia, Kuno Fischer, autorul unuia din cele mai cunoscute comentarii faustice (*Goethes Faust*, 4 vol., 1902), a stabilit patru centre prin care s-au transmis știrile despre doctorul Faust, vrăjitorul atît de uimitor pentru toți contemporanii lui. Unul dintre aceste centre este chiar Wittenberg, capitala Reformei. Astfel, într-un catalog al Universității din Wittenberg este trecut, sub data de 18 ianuarie 1518, numele unui Johannes Faust (din Mühlberg). Melancthon, unul din capii Reformei, pare să-l fi cunoscut, căci povestirea lui, transmisă de Johannes Manlius (Mennel), autorul unei culegeri de anecdote, *Locorum communium collectanea*, 1562, vorbește despre un aventurier, Johannes Faust, care apare la un moment dat în Wittenberg și se laudă cu unele isprăvi vrăjitorești, de pildă cu aceea de a fi determinat victoria trupelor imperiale în Italia sau de a fi zburat la Venetia și de a se fi prăbușit apoi. Din acest izvor se inspiră și alte povestiri ulterioare pînă la începutul secolului al XVII-lea. Alt centru al difuzării știrilor despre Faust îl constituie localitățile Rinului de sus. Printre acestea, este semnalat la Basel, unde Johann Gast pare a fi prînzit cu el, după cum povestește în *Sermones convivales*, 1548. Oaspetele dăduse bucătarului să-i prepare niște păsări ciudate și se așezase la masă cu un cîine, care la un moment dat a luat figură omenească. Povestirea lui Gast conține deci și elemente legendare și nu poate fi considerată ca un pur izvor memorialistic. Elemente legendare conține și tradiția din

Lipsca, unde în renumita „pivniță Auerbach“, păstrată pînă în zilele noastre, se văd două picturi, datate din 1525, care îl reprezintă pe Faust petrecînd cu studenții și călărind pe un butoi cu vin, precum și versurile care însoțesc tabloul :

*„Doktor Faust zu dieser Frist
Aus Auerbachs Keller geritten ist
Auf einem Fass mit Wein geschwind,
Welches gesehen viel Mutterkind.
Solches durch seine subtile Kraft gethan
Und des Teufels Lohn empfangen davon.“*

(Doctor Faust în această vreme
A călărit ieșind din pivnița Auerbach
Pe un butoi plin cu vin,
Faptă văzută de mulți inși.
A făcut aceasta prin forța lui subtilă
Și a binemeritat de la dracu.)

După cum s-a putut stabili, cîrciuma Auerbach a fost clădită însă în 1530, așa încît datarea din 1525 s-a făcut ulterior de către un pictor care figura o legendă și — mai este nevoie s-o spunem ? — nu de cineva care asistasese la eveniment. Mai vrednice de crezare sînt deci știrile provenind din Erfurt și Würzburg. În primul din aceste două orașe l-a văzut, în septembrie 1513, umanistul Conradus Mutianus (Mudt), care într-o scrisoare către Heinrich Urbanus, vorbește cu dispreț despre aventurierul lăudăros, întîlnit într-o cîrciumă, vrednic să fie pedepsit, desigur pentru absurdele superstiții răspîndite în popor. Cu aceeași minie vorbește clericul Johannes Trithemius (Tritheim) din Würzburg într-una din scri-

sorile adunate în *Epistolae familiares*, 1507, adresate matematicianului Virdung, care întrebase de un vrăjitor și expert în multe științe, așteptat cu nerăbdare să apară în Hasfurt. Trithemius povestește cum, cu un an mai înainte, pe când trecea prin Gelnhausen i se vorbise de un vrăjitor, prezent atunci în localitate. Acesta, auzind însă că Trithemius dorește să-l vadă, se grăbise să dispară. Clericul nu putu afla decât că vrăjitorul se lăuda a cunoaște atât de bine operele lui Plato și Aristoteles, încât dacă acestea ar fi dispărut, el le-ar fi putut reconstitui în întregime. La Würzburg se lăudase că poate să săvârșească toate minunile lui Isus, că este cel mai desăvârșit dintre alchimiști și că poate satisface orice dorință omenească. Trithemius văzuse și un fel de carte de vizită a vrăjitorului, cu următorul cuprins : *Magister Georgius Sabellicus, Faustus junior, fons necromanticorum, astrologus, magus secundus, chiromanticus, aeromanticus, pyromanticus, in hydra arte secundus*. Acest document — care zugrăvește bine personajul : un impostor — are nevoie de unele explicații, încercate de istoricii literari. Nu vom insista, în această rapidă schiță, asupra lor. Ne interesează mai degrabă concluzia scrisorii lui Trithemius : „*Aceasta este, scrie el, ceea ce îți pot spune cu deplină siguranță despre omul pe care îl aștepti cu atîta curiozitate ; nu vei găsi în el un filozof, ci pe un nebun vanitos și insolent. Acest palavragiu și înșelător ar trebui să primească o pedeapsă corporală, pentru a face să înceteze odată lăudăroșeniile lui criminale și dușmane bisericii.*” Deși calitatea morală a personajului nu putea provoca îndoieli, epoca era în unele privințe atât de înapoiată, încât, în 1536, eruditul Joachim Camerarius îl întreabă pe consilierul Daniel Stiber din Würzburg ce gîndește Faust despre

situația politică la începutul războiului dintre Carol al V-lea și Francisc I al Franței. Tot astfel, Philipp von Hutten, plecând spre Venezuela pentru a căuta aur, îi cere lui Faust o consultație relativă la succesul probabil al expediției lui și, într-o scrisoare din 1540, confirmă fratelui său adevărul prezicerilor lui Faust.

Am citat, folosind rezultatele cercetărilor mai vechi, numai câteva din izvoarele contemporane cu Faust; destul totuși pentru a vedea cu ce trăsături a fost transmisă figura acestuia cărților poporane care încep să apară încă de la sfârșitul veacului al XVI-lea. Cea dintâi dintre acestea, publicată în 1587 la Frankfurt pe Main, este o tipăritură a librarului Johann Spiess. Lungul ei titlu ne asigură că scrierea a fost alcătuită pentru a servi ca exemplu teribil tuturor orgolișilor și ambițioșilor abătuți de la dreapta credință. Cartea a avut mai multe ediții, a fost prelucrată în versuri și tradusă în limbile olandeză, engleză și franceză. În 1593 i-a urmat o a doua parte, atribuită unui Christoph Wagner. Publicația aceasta alcătuiește materialul brut al poemului lui Goethe. Johann Faust ne este înfățișat ca un fiu de țărani din Roda, lângă Weimar, trimis pentru învățătură înaltă la Wittenberg. Cum avea *„o minte capabilă să învețe iute, cu aptitudini și înclinări pentru studii“*, devine doctor în teologie. Imprietenindu-se cu tot soiul de oameni, uită scripturile și pornește la Cracovia, pentru a studia magia. Este indicată pasiunea cunoașterii, foarte puternică în sufletul lui Faust: *„a dobândit aripi de cultur și a vrut să cerceteze toate temeiurile cerului și ale pământului“*. Înapoiat la Wittenberg, el invocă pe dia-

vol, pe Mephostophiles¹, care-i apare îmbrăcat ca un călugăr : accent anticatolic, caracteristic pentru epoca Reformei, în care ne găsim. Faust încheie un pact cu Mephostophiles, pe o durată de douăzeci și patru de ani, prin care cel dintâi se leagă să abjure credința și să-și cedeze sufletul, iar cel de-al doilea să-i ofere lui Faust toate puterile spiritului și împlinirea tuturor dorințelor sale. Autorul cărții poporane este conștient că ne aflăm în fața unui caz de rebeliune titanică : „*Această lepădare de credință nu este altceva decât trufie, deznădejde, blestem și lipsă de măsură, ca aceea a uriașilor, despre care au povestit poezii : cum au îngrămădit munții unul peste altul și au pornit război împotriva Domnului, sau ca a îngerului rău, care s-a opus Domnului și a fost prăvălit din pricina răutății și a trufiei lui. Deci cine vrea să se înalțe prea sus, acela se prăbușește adînc.*” Totuși trufia lui Faust este mai mult intelectuală. Ca om al Renașterii, pasiunea cunoașterii este puternică în sufletul lui Faust. În momentul semnării pactului, el spune : „*Mi-am propus să cercetez elementele și deoarece, după darurile care mi-au fost hărăzite de sus, n-am găsit în mintea mea îndemînarea trebuincioasă și nici n-am putut-o învăța de la oameni, am ales și m-am dat în puterea spiritului infernal, pentru ca acesta să-mi vestească și să mă instruiască în știința dorită*“. Opt ani rămîne Faust la Wittenberg, în tovărășia lui Wagner, discipolul lui și al lui Mephostophiles, care îi împlinește toate dorințele și-l face să audă o muzică minunată, ori de cîte ori îl încearcă vreo remușcare. Faust dorește să se căsătorească,

¹ Numele de Mephostophiles, devenit mai firziu Mefistofeles, pare a veni de la grecescul mephotophiles = acel care nu iubește lumina sau, după o altă ipoteză, de la mephaustophiles = acel care nu-l iubește pe Faust.

dar diavolul îi refuză căsătoria, făgăduindu-i însă cele mai frumoase femei, „așa încît inima îi tremură de bucurie“. În convorbirile sale cu Mephostophiles, Faust află tainele în legătură cu cerul și iadul, și despre căderea lui Lucifer. În soarta acestuia, Faust recunoaște pe a sa și plînsul căinței îl podidește. Află apoi secretele despre originea și orînduirea lumii, despre mersul planetelor, despre chipul cum se produc anotimpurile, despre însușirile elementelor. Știința cosmologică a lui Mephostophiles este însă aceea a antichității, a sferelor cerești ; noile descoperiri ale lui Copernic nu o îmbogățiseră cu nimic. Prin toate aceste învățături, Faust devine totuși un mare matematician, capabil să prezică fenomenele astronomice și meteorologice și să calculeze datele calendaristice. Atunci începe călătoria lui Faust, sub conducerea lui Mephostophiles. La Roma, eroul admiră strălucirea palatului papal și rămîne trei zile și trei nopți acolo, făcîndu-i papei tot felul de farse, „spre înveselirea poporului luteran“, după cum observă unul dintre comentatori. La Constantinopol, cei doi călători se înfățișează sultanului, Mephostophiles îmbrăcînd, în această împrejurare, costumul și podoabele papei. Ajung astfel la curtea împăratului (Carol al V-lea). Împăratul dorește să vadă un alt stăpînitor al lumii deopotrivă cu el și Mephostophiles îl vrăjește pe Alexandru cel Mare și pe soția lui. Înainte de a părăsi curtea împăratului, Mephostophiles săvîrșește o farsă, făcînd să-i crească unui curtean care dormea o pereche de coarne. Ajung astfel la curtea contelui de Anhalt, căruia i se înalță, prin vrăjitorie, un castel pe o înălțime din preajmă. O grădină feerică răsare în jurul castelului, asemănătoare aceleia pe care, după legendă, Albertus Magnus o făcuse să apară la Colonia cu prilejul unei vizite regale. Focuri de arti-

ficii țîşnesc din toate părţile. Butuci de viţă, încărcati cu struguri, cresc dintr-o masă. Dacă autorul cărţii poporane alege aceste etape ale călătoriei lui Faust şi Mephostophiles, unde vrăjitoriile lor se execută cu umor împotriva gazdelor, împrejurarea provine din resentimentele luteranului, pentru care papa era un adevărat anticrist, sultanul un duşman al creştinătăţii, împăratul (Carol al V-lea) conducătorul detestat al contrareformei, iar contele de Anhalt un calvinist, la fel de rău văzut în cercurile luterane. Călătoria durase şaisprezece ani. Faust şi Mephostophiles se înapoiază la Wittenberg. Un bătrîn şi evlavios medic încearcă să-l aducă în drumul drept pe eroul rătăcit, dar intervine Mephostophiles care obţine o întărire a pactului. La un banchet studentesc unul dintre studenţi îşi exprimă dorinţa s-o vadă pe Elena, şi aceasta, prin vrăjitoriile lui Faust, apare în adevăr. Studenţii sînt covârşiţi de farmecul iubirii, dar într-una din nopţile următoare Elena apare încă o dată, de data aceasta numai lui Faust. Din însoţirea lor se naşte un copil minunat, Justus Faustus, care în curînd va dispărea împreună cu mama sa. Faust îmbătrînise acum. Nu mai avea de trăit decît o lună ; remuşcarea îl cuprinde şi, plin de durerea crimelor sale, îşi ia rămas bun de la prieteni şi de la discipoli. Elementele naturii par a fi intrat în răscoală şi, printre fulgere şi tunete, Faust coboară în iad.

După cartea poporană din 1587—1590, urmează alte versiuni, a lui Widman, la Hamburg, în 1599, a lui Pfitzer, un medic din Nürnberg, în 1674, cu ediţii succesive pînă în 1726. O ultimă prelucrare apare sub pseudonimul „*ein christlick Meinender*“ (un creştin), la Frankfurt şi Lipsca, în 1725. Aceasta este versiunea pe care a cunoscut-o Goethe încă din copilăria lui, după cum ne informează scriitorul în *Poezie şi*

adevăr. În 1802, adică într-un moment înaintat al redactării poemului, Goethe împrumută de la biblioteca din Weimar povestirea lui Pfitzer, pe care o ține mai multe luni la sine. Versiunea lui Pfitzer conține episodul iubirii lui Faust pentru o frumoasă fată din popor, care îi rezistă. De altfel, fiecare dintre prelucrările succesive ale legendei primitive posedă caracteristicile ei tematice, fără ca semnificația adâncă a povestirii să se schimbe. În legătură cu această semnificație se va produce însă fapta creatoare a lui Goethe. Până a ajunge s-o precizăm, este necesar să stabilim câteva din etapele cele mai de seamă ale dezvoltării legendei în creația cultă și scenică.

O traducere engleză a cărții faustice populare, publicată la Frankfurt, apare în 1592. Această traducere este probabil izvorul tragediei lui Christopher Marlowe (1564—1593), *Tragic history of life and death of doctor Faustus* (*Istoria tragică a vieții și morții doctorului Faustus*), reprezentată în 1594 și publicată, cu unele interpolări, în 1604, adică după moartea autorului. Christopher Marlowe este unul din cei mai înzestrați contemporani ai lui Shakespeare și acela care-l amintește mai de aproape prin patosul lui tragic. În scurta lui carieră, întovărașită de o reputație de ateism, care l-ar fi putut duce la rug, și sfârșită printr-o moarte violentă, Marlowe a dotat scena engleză cu mai multe caractere titanice: a lui Tamerlan, cuceritorul mongol, a ducelui de Guise, exterminatorul hughenotilor în noaptea de pomină a Sfântului Bartolomeu, a lui Faust, vrăjitorul german. Titanismul lui Marlowe este o expresie a epocii reginei Elisabeta, când aven-

turierii englezi străbat mările și continentele îndepărtate, supunându-le cu violență exploatării lor. Fără a avea o legătură directă cu aceste împrejurări, Faust, ca și ceilalți titani ai lui Marlowe, reprezintă un caracter admirat în vremea lui prin îndrăzneala și intensitatea pasiunilor. Mersul acțiunii în tragedia lui Marlowe amintește pînă la un punct pe acel al cărții poporane germane. La început, Faust este prezentat ca un savant dezgustat de știința vremii și care cere lumini și putere nouă magiei. Monologul inițial amintește pe acel al eroului lui Goethe, deși acesta pare a nu fi luat cunoștință de tragedia lui Marlowe. Este invocat Mefistofel, care îi propune un pact pentru o durată de douăzeci și patru de ani. În zadar o voce internă îl îndeamnă : „Întoarce-te către Domnul“, răspunsul lui Faust este al trufiei : „Nu ! Domnul nu te iubește, Domnul tău este propria-ți voință“. Mefistofel îi dăruiește o carte, ale cărei semne au proprietatea să-l înzestreze cu putere asupra aurului, a elementelor și a demonilor. Într-o călătorie prin lumea largă, titanul lui Marlowe, ca și eroul cărții poporane, ajunge la Roma, unde se amestecă în conflictul dintre papă și antipapă, făcîndu-i farse unuia din ei. În fața împăratului, îi vrăjește pe Alexandru și pe Darius. La un banchet studentesc o face să apară pe Elena. Un bătrîn încearcă să-l aducă la dreapta credință. Mefistofel intervine pentru a întări din nou pactul. Elena i se arată încă o dată lui Faust și un farmec nespus îi covârșește : „Îmi dai cu sărutarea ta eternitatea“. Cînd ceasul din urmă îl ajunge, Faust vrea să oprească timpul în loc, să se ascundă sub dealuri și munți, să coboare în adîncimile pămîntului, să se învăluiască în nori, să se piardă în ocean, să emigreze cu sufletul, după credința metempsihozei, în trupul unui animal. Dorințe

zadarnice ! Orologiul bate ceasul ineluctabil. Faust este pierdut ; iadul îl înghite. Corul intonează :

*„Mlădița, creșterii menită, s-a răpus
Și laurii lui Apolon pe fruntea
Cea înțeleaptă-i pirjolește focul.
Pierdut e Faust. Cugetați căderea-
Ce ne învață, oameni iscușiți :
Să nu râvniți la cele ce-s oprite.
Pe cel adânc îl duce adîncimea
Să creadă că mai mult e-n stare-a face
Decît ce e îngăduit de Domnul.“*

Tragedia lui Marlowe, ca și cartea poporană germană, vrea să aibă deci un sens moralizator. Și cu toate că poetul englez, ca om al Renașterii, arată simpatie titanului ahtiat de cunoaștere, el face totuși o concesiune eticii religioase a vremii, menind pe eroul său pierderii și damnațiunii. Într^u Faust al lui Marlowe și cel al lui Goethe, trec două sute de ani. Motivul faustic s-a transmis în vremea aceasta prin menținerea lui pe scenă. Actori englezi duc legenda în Anglia și o readuc în Germania, în versiunea lui Marlowe, pe la începutul secolului al XVII-lea. O reprezentație a tragediei lui Marlowe este semnalată la Dresda, în 1626. Trupele germane de actori rătăcitori o introduc în repertoriul lor și o reprezintă în tot decursul secolului al XVII-lea și al XVIII-lea. Reprezentația are loc la Frankfurt, în 1741 și 1742, cînd Goethe nu se născuse, și în 1767, cînd era student la Lipsca. Este sigur însă că Goethe a asistat, după înapoierea de la Frankfurt, la o reprezentație a tragediei lui Faust pe scena teatrului de pă-

puși, pentru care se alcătuiseră o nouă versiune, adeseori înfățișată în diferite centre culturale ale Germaniei.

Tema faustică a ispitit pe mai mulți scriitori ai secolului al XVIII-lea, dar este sigur că acel care a supus-o unei evoluții hotărâtoare și i-a dat o semnificație cu totul deosebită de aceea a cărților poporane și a lui Marlowe a fost Lessing, unul din cei mai de seamă îndrumători ai literaturii germane în epoca luminilor. Rolul epocal al lui Lessing în istoria literaturii germane este, printre altele, acela de a o fi eliberat de influența clasicismului francez, ca expresie a absolutismului, într-o vreme în care alți scriitori, în frunte cu Gottsched, îl susțineau teoretic și îl propuneau ca exemplu. Într-unul din articolele sale de critică literară, în a șaptesprezecea scrisoare asupra literaturii (*Litteraturbriefe*), din 1759, el opune influenței franceze, pe aceea engleză a lui Shakespeare, mai apropiată de spiritul german, după cum o dovedește legenda lui Faust, o adevărată temă shakespeariană. Scriitorul amintește propria lui încercare de a dramatiza această temă. Lessing s-a dedicat acestei lucrări în două răstimpuri ale carierei sale, în 1758 și în 1767—1768. Manuscrisele definitive s-au pierdut însă, și cercetătorul actual nu mai are la dispoziție decât câteva fragmente postume, suficiente totuși pentru a aprecia inovația lui Lessing în istoria seculară a motivului. Trecând peste amănuntele chipului în care acțiunea se dezvoltă, trebuie să constatăm că, față de toți predecesorii lui, Lessing este cel dintâi care nu mai mencește pe Faust damnațiunii, ci mîntuirii. În ultima clipă a vieții lui Faust, diavolul strigă : „*Este al meu !*“, dar o voce cerească răspunde : „*Nu triumfa ! N-ai învins umanitatea și știința ; dicinitatea n-a dăruit omului cel mai nobil*

dintre instinctele sale pentru a-l face nenorocit în eternitate." Faust este deci mîntuit pentru că, în toate rătăcirile și greșelile sale, a dat urmare înclinației și pasiunii de a cunoaște. Pentru a găsi această nouă soluție vechii legende, a trebuit ca puterea eticii religioase să slăbească o dată cu ascensiunea burgheziei raționaliste a vremii. Faust al lui Lessing este deci unul din roadele iluminismului german și temelia pe care Goethe va clădi, adîncind însă mai departe semnificația vechii legende și punînd-o de acord cu unele din aspirațiile capitale ale omenirii, actuale și astăzi.

Faust de Goethe este rezultatul uneia din cele mai lungi elaborații pe care le cunoaște istoria literară. Incepută în anii primei tinereți, opera a fost terminată cu cîteva luni înainte de moartea autorului, în 1832, cînd a fost publicată și a doua ei parte. Goethe indică drept an al începutului lunzii compunerii al douăzecilea al vieții sale, deci anul 1769. Era pe atunci student la Lipsa. Tînărul care citise, încă de pe cînd era copil, versiunea din 1728 a cărții populare faustice, se gîndește să-i folosească tema într-un poem dramatic. Uneori întîrzie în cîrciuma Auerbach, după cum mărturisește într-o scrisoare din 1767, către prietenul său Behrisch. Cînd se înapoiază la Frankfurt cade sub înrîurirea domnișoarei von Klettenberg, o pietistă, și împreună studiază cărți de alchimie, își formează un laborator prevăzut cu toate aparatele și uneltele necesare unui alchimist și încearcă să producă *liquor silicum*, licoarea capabilă să transforme toate metalele în aur. Citește pe medicii și magicienii Renașterii germane, pe Paracelsus și pe Agrippa von Nettesheim. Cînd

ajunge la Strassburg, unde pornise pentru continuarea studiilor, face descoperirea evului mediu germanic în marea catedrală a oraşului. Aici se produce întâlnirea hotărâtoare cu Herder, care-i aduce revelaţia poeziei Orientului, a lui Homer, Ossian şi Shakespeare, dar mai cu seamă a poeziei populare şi a vechilor legende. Din lumea acestora se ridică figura lui Götz von Berlichingen şi din nou a lui Faust. Este vremea aşa-zisei *Sturm-und-Drangperiode*, epocă în care literatura germană dobîndeşte o nouă conştiinţă a specificităţii ei naţionale şi întreţine cultul originalităţii şi al titanilor. Din această vreme datează poemele realizate parţial, un Mahomet, un Prometeu, un Ahasverus. Ideea de a compune un Faust este rodul aceleiaşi epoci. Au avut-o şi alţi tineri scriitori ai vremii, prieteni de-ai lui Goethe, un Lenz, un Klinger, un Müller.

Goethe se consacră marelui său poem în anii 1773—1775. Se încheagă atunci prima versiune a lui Faust, aşa-zisul *Urfaust*, pierdut în manuscrisul lui original şi regăsit, într-o copie străină, abia în 1887, de Erich Schmidt, care-l publică. După mai bine de doisprezece ani, opera este reluată şi modificată în forma ei şi îmbogăţită, în timpul călătoriei în Italia, cu scene noi. Astfel se formează în 1788—1790 aşa-zisul *Fragment*, apărut în al şaptelea volum al *Operele* publicate de editorul Göschen. Între 1797 şi 1801, după ce compusese romanul *Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister*, poetul îşi îmbogăţeşte opera cu *Dedicaţie*, *Prologul în teatru*, *Prologul în cer*, al doilea monolog al lui Faust, scena plimbării pînă la apariţia lui Mefistofel şi alte episoade mai mici. După 1804, cînd librarul Cotta îi cere o nouă ediţie a operelor sale, poetul îşi revede şi completează manuscrisul şi astfel, în 1808,

poate să apară prima parte a tragediei în al optulea volum al *Opereilor*, publicate de Cotta. A doua parte a poemului, schițată încă din 1797, trecută în forma unui început de realizare în 1799, este apoi părăsită și după o lungă epocă, în care poetul se consacră multor alte lucrări, este reluată și dusă la sfârșit între 1825—1832. Se poate spune că Goethe a meditat și a realizat poemul *Faust*, opera capitală a vieții lui, de-a lungul întregii sale existențe literare. Această operă va conține deci rodul tuturor experiențelor sale ca om și artist și o icoană a întregii dezvoltări a societății moderne, în epoca în care s-au succedat revoluția franceză, campaniile napoleoniene, dezvoltarea tehnicii și revoluția industrială, apariția socialismului utopic. Poemul lui Goethe nu se referă direct la aceste evenimente, dar linia lor de dezvoltare a fost decisivă pentru formarea concepției poetului, așa cum rezultă din soluția dată vechiului motiv folcloric.

După o dedicație lirică, adresată martorilor trecuți ai vieții poetului și după „prologul în teatru“, în care publicul este prevenit că nu se găsește în fața unei piese în sensul concepției teatrale a vremii, drama propriu-zisă începe cu „prologul în cer“. Cerul e reprezentat în sensul credințelor medievale. Dumnezeu e înconjurat de îngeri care proslăvesc frumusețea creației. Mefistofel își râde de osteneala și agitația zadarnică a oamenilor. Dumnezeu a autorizat prezența diavolului, a spiritului negației, pe lângă oameni ca un stimulent al acțiunii lor. Încercător în năzuința spre adevăr, sădită în fiecare suflet omenesc, se angajează o prinsoare între creator și spiritul negației, menită să dovedească noblețea aspirației fundamentale

a omului în ciuda ispitirilor care-l pot încerca. Este ales Faust ca obiect al prinosorii. Tragedia lui Faust va fi deci realizarea pe pământ, în condițiile unei existențe omenești, a unei prinosori făcute în cer.

Faust este un învățat bătrîn. Știința vremii nu i-a adus decît dezamăgiri. Magia îi va deschide poate drumul către cunoașterea secretelor lumii. Faust nu dorește însă numai cunoașterea, ci și cea mai largă îmbrățișare a întregii naturi și vieți. Aspirațiile învățatului se completează cu acele ale omului, într-un elan spre universalitate, caracteristic pentru spiritul Renașterii, pe care eroul îl reprezintă. Este invocat deci spiritul pămîntului, dar în fața teribilei lui arătări, semeția lui Faust se prăbușește, ca un semn că nu prin practici magice și dintr-o dată, ci prin extinderca succesivă a experienței i se pot destăinui omului sensurile și bucuriile cele mai înalte ale naturii și vieții. În contrast cu Faust apare școlarul lui, Wagner, tipul învățatului mediocru, care nu cunoaște pasiunea nimicitoare a maestrului său. Deznădejdea lui Faust este atît de adîncă, încît se pregătește să-și pună capăt vieții, cînd clopotele Învierii opresc mîna sinucigașului. O plimbare, în tovărășia lui Wagner, printre oamenii simpli, bucurîndu-se de zilele de sărbătoare, așterne o alinare peste zburciumul lui. Înapoiat în camera de studiu, un cîine se strecoară alături de el. Este Mefistofel. Urmează scena pactului, întreruptă de apariția unui tînăr discipol, a cărui figură repetă pe plan umoristic îndoita aspirație a lui Faust către cunoaștere și viață. Pactul prevedea luarea în stăpînire a sufletului lui Faust de către Mefistofel, în momentul în care acesta îi va procura eroului o fericire atît de mare, încît clipa va fi rugată să se oprească. Îi sînt oferite mai întîi lui Faust josnicele

plăceri ale beției în pivnița Auerbach ; dar eroul privește cu repulsie către ele. Întinerit în bucătăria vrăjitoarelor, iubirea i se înfățișează lui Faust în arătarea grațioasă și inocentă a Margaretei. Dar pentru că în dragostea care se naște între ei se afirmă o aspirație mai înaltă a sufletului, Mefistofel o reteză, făcînd din Faust ucigașul fratelui Margaretei, al lui Valentin. Refugiați la vrăjitoare, în noaptea Sfintei Valpurgii, eroul se lasă stăpînit de voluptate, pînă în pragul împlinirii pactului încheiat. Dar cînd imaginea Margaretei i se arată din nou, egoismul lui e învins. El aleargă să-și ajute iubita, acuzată de crima de pruncucidere, dar o găsește în închisoare, trăindu-și ultimele clipe, cu mintea rătăcită. Experiența plăcerii n-a învins sufletul lui Faust. Dimpotrivă. În natura lui fecundă noi aspirații și doruri au luat naștere.

Faust a fugit departe de locul în care a luat sfîrșit tragedia Margaretei. Este cufundat într-un somn adînc și regenerator. Spiritele îl mîngîie. Ariel îi cîntă. Cînd se trezește, splendoarea creației aprinde din nou în el dorința de viață, noi năzuințe. Se găsea în apropiere curtea împăratului indicat fără o altă determinare, dar destul de expresiv, pentru a recunoaște pe aceea a unui suveran absolutist, lacom de plăcere, înconjurat de bufoni, incapabil să răspundă gravelor probleme ale statului asaltat de o criză financiară. Este ca un ecou întîrziat al dificultăților în care s-a zbătut Franța în epoca minorității lui Ludovic al XV-lea și a regenței. Ca un alt Law, Mefistofel își propune să găsească mijloacele de a birui greaua încercare a statului. Împăratul dorește s-o vadă pe Elena, regina Spartei, cea mai frumoasă femeie care a trăit vreodată. Faust descinde în regiunea „mumelor“, acolo unde se găsesc tiparele eterne ale realității, pentru a o aduce

pe Elena. Dar ceea ce obține Faust nu este decît reflexul Elenei. Sufletul lui se încinge însă de dorința posesiunii aceleia care întrupa armonia perfectă dintre spirit și materie a lumii grecești. Încercînd s-o cuprindă, reflexul inconsistent al Elenei se risipește. Faust își pierde cunoștința și Mefistofel îl readuce în vechea lui cameră de lucru. Găsește aici pe Wagner devenit un reputat savant care, prin procedeele alchimiei și ajutat de Mefistofel, creează într-o fiolă o ființă vie, un om de mici dimensiuni, un *homunculus* (așa cum i se atribuisse altădată și lui Paracelsus). Homunculus deține o știință întinsă și el este acela care arată că dorul îl va ucide pe Faust, dacă acesta nu va fi îndrumat către însoțirea cu Elena. Eroul este deci transportat vrăjitoarește în Grecia, unde demonii antichității s-au adunat pe pajiștile Tesaliei, într-o nouă noapte valpurgică. Faust se trezește la atingerea pămîntului binecuvîntat al Greciei. Mefistofel a luat hidoasa înfățișare a lui Phorkias. Homunculus dorește să dobîndească existența în lumea exterioară. Dar înțeleptul Thales îl previne că viața nu poate lua forme statornice decît dezvoltîndu-se succesiv din elementul primar, din apa mării unde au apărut mai întîi germenii vieții. Ideile transformismului, exprimate și în scrierile naturalistice ale poetului, inspiră acest pasaj al poemului său. Cînd se arată frumoasa Galateea, întruparea splendorii corporale, fiola lui Homunculus se sparge de carul ei și creația artificială a lui Wagner se risipește în mare. Dar Faust o caută mereu pe Elena, întreabă de ea pe Sfinx, pe înțeleptul centaur Chiron, pe Manto, fiica lui Esculap, care-l conduce în imperiul umbrelor, pentru a o răpi de acolo, ca altădată Orfeu pe Euridice. Elena apare la Sparta, în așteptarea soțului ei, a lui Menelau, care trebuia să vină de la

Troia. Dar cum Phorkias înspăimîntă pe Elena și pe însoțitoarele ei cu amenințarea că Menelau se pregătește să le ucidă, oferindu-le ca jertfă zeilor, Elena se refugiază la Faust, care îi este prezentat ca un stăpînitor din nord, unde regina greacă ar putea găsi liniște și siguranță. Atunci se produce însoțirea lui Faust cu Elena, din care ia naștere un copil minunat, Euphorion, menit morții timpurii. Prin unirea cu Elena, Faust a ajuns la punctul cel mai înalt al înnobilării firii sale. Dar idila antică a iubirii cu Elena se sfîrșește tragic, cînd Euphorion prăbușindu-se în zborul lui, ca un alt Icar, Elena dispare în același moment.

Veșmintele Elenei, transformate în nori, îl transportă pe Faust în zbor, pe o înălțime de munte, în Germania. El nu vrea să devină un stăpînitor de țară, în stare să-și satisfacă orice dorință, cum îi propune Mefistofel. Nu aspiră nici către glorie, ci către faptă. În zare se lămurește un ținut mereu inundat de apele mării. Faust dorește să-l răpească furiei elementelor. Împăratul, pe care Faust și Mefistofel îl ajută să-l învingă pe contraîmpăratul (*Gegenkaiser*), pornit cu armele împotriva lui, le dă ca feud țărnul inundabil al mării. Faust a găsit acum un teren propice pentru setea lui de acțiune, pentru năzuința lui neostenită. A ajuns acum moșneag centenar. Din vechea paragină a creat, prin munca îndirjită a multor mii de oameni, o țară înfloritoare. La capătul unui canal, construit pe locul mlaștinilor de altădată, se înalță palatul lui. Dar zarca îi este închisă de o colină pe care se găsește bordeiul bunilor bătrîni Philemon și Baucis (figuri și nume împrumutate *Metamorfozelor* lui Ovid). Îi poruncește deci lui Mefistofel să-i mute pe bătrîni. Dar Mefistofel dă foc casei și bătrînii își găsesc acolo moartea. O mișnire adîncă îl apasă

pe Faust. Atunci îi apar patru arătări, patru femei bătrîne în veșminte cernite : Lipsa, Vina, Nevoia și Grijă. Faust le închide ușa, dar doamna Grijă îl urmează, strecurîndu-se pe gaura cheii ; este însoțitoarea oricărei activități omenești. Acum, cînd eroul a recunoscut că valoarea vieții stă în faptă, în acțiunea pusă în slujba oamenilor, teribila doamnă Grijă i se alătură din nou. Sub suflarea Grijii, bătrînul orbește. Din adîncimea nopții lui el îndeamnă pe muncitori să-și sfîrșească mai repede lucrarea. În viziunea poporului activ, liber și fericit care va trăi odată pe pămîntul smuls de el furiei valurilor, Faust rostește cuvîntul rezolutoriu al pactului încheiat altădată cu Mefistofel, gustă delectarea unei clipe supreme și cere clipei să se oprească. Bătrînul s-a prăbușit ; lemurele îl așază în groapa pregătită mai dinainte. Dar fericirea n-a fost pentru Faust recompensa unei posesiuni, ci a unei năzuințe mernite să se continue în viitor. Mefistofel a pierdut prinsoarea. Sufletul lui Faust urcă în glorie cerească, printr-o lume de simboluri. Corul final proslăvește puterea îndurării, a „eternului feminin“, a iubirii care l-a mîntuit pe Faust.

★

Dacă facem comparație între poemul lui Goethe, a cărui dezvoltare am schițat-o mai sus în liniile ei cele mai generale, și tema așa cum a fost primită din cărțile poporane și creația cultă anterioară, se impun mai multe constatări. Cu drept cuvînt putea spune Friedrich Engels, într-o scrisoare din 1839 către Friederich Graber, că în timp ce „*Faust al cărților poporane este un vrăjitor cu totul comun, Goethe a pus în el psihologia mai multor secole*“. Mai întîi, latura grotescă a personajului, destul de dezvoltată în cărțile poporane,

dispare cu totul la Goethe. Faust este aici un caracter dintre cele mai nobile, animat nu numai de pasiunea cunoașterii, dar și de o năzuință atotcuprinzătoare, satisfăcută în cele din urmă prin acțiunea folositoare societății. Conștiința lui se îmbogățește treptat în cursul desfășurării acțiunii; concluziile lui morale se adună și sensul existenței omenești i se dezvăluie, nu prin instantaneitatea magiei, ci prin acumularea experiențelor. Faust este poemul experienței omenești.

Unei adânci transformări a fost supusă și figura lui Mefistofel. Diavolul nu mai este acum figura care concentrează în sine toate spaimele și repulsiile omului medieval. Nu mai avem de-a face aici cu figura subumană, cu gheare, coadă și coarne, a lui Hieronimus Bosch, ci cu un curtean în costumul spaniol al absolutismului, un personaj plin de experiență, cu o judecată sigură și clară, fără de iluzii, capabil să pătrundă pînă în cele mai ascunse determinări egoiste ale acțiunilor omenești: umorul, iscusința și ingeniozitatea lui sînt neîntrecute. Prin gura lui Mefistofel, observă Engels odată (în articolul despre cartea lui Karl Grün asupra lui Goethe), poetul a revărsat „batjocura lui cea mai amară asupra societății germane a timpului său“. În economia generală a piesei, Mefistofel este spiritul răului, întruparea negației, dar și forța din care se degajă îndrumarea bună și folositoare oamenilor. Dar în cadrul acestei esențe generale a personajului, Goethe l-a îmbogățit cu trăsăturile curteanului, așa cum le-au produs secolele feudalismului și ale absolutismului. Tocmai pentru că este reprezentantul vechilor clase conducătoare, Mefistofel nu poate înțelege elanul lui Faust, adică al omului creator, format în condițiile ascensiunii burgheze. Mefistofel crede că-l va putea cîștiga pe Faust, oferindu-i plăcerea și

puterea, dar se înșală, deoarece îi lipsesc elementele de înțelegere și apreciere a omului consacrat creației sociale. Toate aceste trăsături ale caracterului lui Mefistofel lipsesc din creația faustică anterioară. În general, toate figurile pe care Goethe le-a împrumutat tradiției legendare se înfățișează cu o abundență a notelor constitutive, cu o adâncire a semnificației lor tipice și cu o îmbogățire a individualizării lor, față de care toate creațiile trecutului pe aceleași teme apar sărace și schematice.

Episodul Elenei, prezent în cărțile populare și la Marlowe, dobândește de asemenea o altă semnificație la Goethe. Acest episod întrupează un moment de seamă în dezvoltarea societății germane la sfârșitul secolului al XVIII-lea și la începutul secolului următor. Era o vreme când față de numeroasele contradicții și conflicte care se aglomeraseră în orânduirea socială a vremii, națiunile contemporane măzneau către eliminarea acelor contradicții, către stabilirea unei noi unități, a unei noi împăcări a omului cu lumea și cu societatea. Pentru a obține o astfel de așezare și în urma unei lungi epoci de critică a vechilor instituții, în urma muncii de cultură a iluminismului, burghezia franceză săvârșește revoluția ei. Pentru că burghezia germană n-atinse încă același grad de dezvoltare, pentru că pozițiile feudalismului rămăseseră puternice în dreapta Rinului, existau scriitori care credeau că pot obține rivala unitate și împăcare a omului cu lumea și societatea, însușindu-și idealul de armonie al vechilor greci. Este vremea în care Winckelmann proslăvește idealul grec, aceea în care Goethe, Schiller, Hölderlin, Voss și alții înstrunează o liră greacă pentru a cânta frumusețea senină a antichității sau pentru a o propune poporului german al timpului lor. Acești scriitori credeau că

prin simpla înviere a idealului grec societatea germană ar putea înlătura conflictele care o zbuciumau, că prin armonia estetică omul german ar putea dobândi pierduta lui unitate cu lumea și natura. Este vremea în care Schiller propune educația estetică a omenirii. Însoțirea lui Faust cu Elena este simbolul aceleiași aspirații. De unde în cărțile poporane Elena este dorită de către Faust numai pentru frumusețea ei fără asemănare, Faust al lui Goethe aspiră către ea ca spre idealul armoniei perfecte. Dar deși Faust s-a înnobilit prin unirea cu Elena, s-a înălțat cu o treaptă mai sus către înfrângerea egoismului, către înțelegerea sensurilor altruiste ale vieții, Goethe a ținut să ne arate că singura însușire a idealurilor de armonie ale antichității nu este țelul la care se pot opri popoarele moderne. De aceea Euphorion, copilul născut din însoțirea lui Faust cu Elena, sinteza geniului nordic cu cel sudic, o figură care, după părerea comentatorilor, reproduce pe aceea atât de uimitoare pentru contemporani a lui Byron, se dovedește inapt să trăiască, și acțiunea poemului, drumul de viață al croului, continuă peste pragul acestei idile antice.

Început ca un poem dominat de figura unui rebel și a unui titan, Faust a continuat deci ca un poem neumanistic, inspirat adică de antichitatea greacă, dar prin desfășurarea mai departe a acțiunii lui a depășit și acest stadiu, atât de semnificativ pentru un anumit moment al dezvoltării societății și culturii germane. Prin finalul său, poemul lui Goethe este reprezentativ pentru noile căi ale omenirii. Noile posibilități ale tehnicii, susținute de rezultatele științelor fizico-matematice, în mare progres de la Renaștere încoace, au deschis omenirii perspective nelimitate în direcția stăpînirii na-

turii și a înălțării condiției umane. Saint-Simon arată că muncii moderne îi este rezervată conducerea societății viitorului. El exprima astfel de idei încă de la începutul veacului al XIX-lea și ideile lui n-au rămas străine de Goethe, mare cititor al revistei *Le Globe*, organul saint-simoniștilor. Prin tehnica și munca modernă, planeta noastră putea lua o altă înfățișare, mai bine adaptată nevoilor omenesci. Ideea transformării planetei prin noile mijloace ale tehnicii științifice l-a preocupat adânc pe Goethe. Există în această privință în convorbirile poetului cu Eckermann, la data de 21 februarie 1827, un pasaj de o însemnătate cu atât mai mare, cu cât el provine din răstimpul în care Goethe lucra la partea finală a poemului său.

„*La Goethe, la masă*”, notează Eckermann. *A vorbit mult și cu admirație despre Alexander von Humboldt, a cărui lucrare despre Cuba și Columbia a început să o citească și ale cărui vederi, în legătură cu proiectul străpungerii istmului Panama, par a avea pentru el un interes cu totul deosebit. Humboldt — spunea Goethe — a făcut, cu o mare cunoștință a lucrurilor, și alte propuneri, grație cărora întrebuintarea unora dintre curenții aflători în golful Mexic ar putea duce la rezultate și mai folositoare. Acestea sînt însă rezervate viitorului. Sigur este însă că, dacă s-ar izbuti străpungerea de care s-a vorbit, s-ar obține ca navele de orice mărime și de orice încărcături să poată trece din golful Mexic în Oceanul Pacific și, o dată cu aceasta, rezultate incalculabile pentru întreaga omenire civilizată și necivilizată. Ni s-ar părea ciudat ca Statele Unite să lase să le scape din mîini o astfel de operă. Este de presupus că acest stat tînăr, a cărui tendință de expansiune spre vest este vizibilă, va lua în posesiune și va popula peste treizeci sau patruzeci de ani și întinsele regiuni de dincolo de Munții*

prin simpla înviere a idealului grec societatea germană ar putea înlătura conflictele care o zbuciumau, că prin armonia estetică omul german ar putea dobîndi pierduta lui unitate cu lumea și natura. Este vremea în care Schiller propune educația estetică a omenirii. Însoțirea lui Faust cu Elena este simbolul aceleiași aspirații. De unde în cărțile poporane Elena este dorită de către Faust numai pentru frumusețea ei fără asemănare, Faust al lui Goethe aspiră către ea ca spre idealul armoniei perfecte. Dar deși Faust s-a înnobilit prin unirea cu Elena, s-a înălțat cu o treaptă mai sus către înfrîngerea egoismului, către înțelegerea sensurilor altruiste ale vieții, Goethe a ținut să ne arate că singura însușire a idealurilor de armonie ale antichității nu este țelul la care se pot opri popoarele moderne. De aceea Euphorion, copilul născut din însoțirea lui Faust cu Elena, sinteza geniului nordic cu cel sudic, o figură care, după părerea comentatorilor, reproduce pe aceea atât de uimitoare pentru contemporani a lui Byron, se dovedește inapt să trăiască, și acțiunea poemului, drumul de viață al croului, continuă peste pragul acestei idile antice.

Început ca un poem dominat de figura unui rebel și a unui titan, Faust a continuat deci ca un poem neumanistic, inspirat adică de antichitatea greacă, dar prin desfășurarea mai departe a acțiunii lui a depășit și acest stadiu, atât de semnificativ pentru un anumit moment al dezvoltării societății și culturii germane. Prin finalul său, poemul lui Goethe este reprezentativ pentru noile căi ale omenirii. Noile posibilități ale tehnicii, susținute de rezultatele științelor fizico-matematice, în mare progres de la Renaștere încoace, au deschis omenirii perspective nelimitate în direcția stăpînirii na-

turii și a înălțării condiției umane. Saint-Simon arată că muncii moderne îi este rezervată conducerea societății viitorului. El exprima astfel de idei încă de la începutul veacului al XIX-lea și ideile lui n-au rămas străine de Goethe, mare cititor al revistei *Le Globe*, organul saint-simoniștilor. Prin tehnica și munca modernă, planeta noastră putea lua o altă înfățișare, mai bine adaptată nevoilor omenesci. Ideea transformării planetei prin noile mijloace ale tehnicii științifice l-a preocupat adânc pe Goethe. Există în această privință în convorbirile poetului cu Eckermann, la data de 21 februarie 1827, un pasaj de o însemnătate cu atât mai mare, cu cât el provine din răstimpul în care Goethe lucra la partea finală a poemului său.

„*La Goethē, la masă, notează Eckermann. A vorbit mult și cu admirație despre Alexander von Humboldt, a cărui lucrare despre Cuba și Columbia a început să o citească și ale cărui vederi, în legătură cu proiectul străpungerii istmului Panama, par a avea pentru el un interes cu totul deosebit. Humboldt — spunea Goethe — a făcut, cu o mare cunoștință a lucrurilor, și alte propuneri, grație cărora întrebuintarea unora dintre curenții aflători în golful Mexic ar putea duce la rezultate și mai folositoare. Acestea sînt însă rezervate viitorului. Sigur este însă că, dacă s-ar izbuti străpungerea de care s-a vorbit, s-ar obține ca navele de orice mărime și de orice încărcături să poată trece din golful Mexic în Oceanul Pacific și, o dată cu aceasta, rezultate incalculabile pentru întreaga omenire civilizată și necivilizată. Ni s-ar părea ciudat ca Statele Unite să lase să le scape din mîini o astfel de operă. Este de presupus că acest stat tînăr, a cărui tendință de expansiune spre vest este vizibilă, va lua în posesiune și va popula peste treizeci sau patruzeci de ani și întinsele regiuni de dincolo de Munții*

ce le înfățișez eu.“ În aceeași convorbire, Goethe îi lămurea lui Eckermann că, deși n-a pornit de la o abstracțiune, Faust reprezintă totuși cazul unui om care a putut fi mântuit grație neîncetatei lui strădanii de a depăși gravele lui rătăcirii, prin aspirația către ceva mai bun și mai înalt. *Faust* este înfățișarea dramatică a unei vieți omenesti. „N-ar fi ieșit nimic de seamă, a adăugat Goethe, dacă aș fi înșirat o viață atît de bogată și felurită pe subțirele fir al unei singure idei.“ Cititorul trebuie să se ferească deci de înțelegerea schematică și rece a operei lui Goethe, reducînd-o la cîteva idei generale, cînd puterea și înaltul ei înțeles stau tocmai în adevărul și căldura imaginilor sale. Semnificația generală a poemului lui Goethe nu rezultă cu toată forța decît pentru cititorul sau spectatorul care se lasă mișcat de luptele lui Faust, de rătăcirile, căderile și înălțările sale, de multele sentimente care trec prin sufletul lui, de relațiile lui cu alte ființe și de conflictele apărute în aceste împrejurări. Chiar acolo unde figurația dramatică ia forme simbolice, împrumutate lumii antice sau creștine, conținutul uman al poemului nu este mai puțin bogat și răscolitor. *Faust* trebuie citit ca o dramă, dar și ca o compoziție aparținînd altor genuri literare.

Poemul lui Goethe se apropie, ca formă dramatică, de misterele și moralitățile evului mediu. El înrudește cu această formă dramatică prezența elementului supranatural și a celui alegoric, mulțimea figurației și a episoadelor. Partea întâi a tragediei, după prologul în cer, marile monologuri ale lui Faust, pactul cu Mefistofel, începutul călătoriei și noaptea Valpurgiei, sfîrșește cu eșecul tragic al idilei cu Margareta. Prima parte a poemului s-a putut numi deci „tragedia Margaretei“ și această parte a fabulei faustice s-a bucurat de răs-

pîndirea cea mai largă, mai ales după ce libretiştii francezi Carré şi Barbier au compus textul pentru care Gounod a scris muzica lui de operă. Este limpede însă că prezentarea fragmentară a lui *Faust* prilejuieşte nu numai o înţelegere incompletă, dar şi eronată a poemului. Tragedia Margaretei este un simplu episod, una singură dintre experienţele eroului, completată şi luminată deplin prin experienţele următoare. Faptul că poemul se încheagă dintr-o succesiune de episoade îi adaugă şi un alt caracter. Am spus că *Faust* este un poem dramatic. El este şi un poem epic. Desfăşurarea acţiunii nu este determinată atît de conflictele eroului, cît mai ales de dinamismul lui moral, de luptele lui. Sfîrşitul poemului nu este atît soluţionarea unui conflict, cît împlinirea unui destin, ca al lui Ahile în *Iliada* şi al lui Ulise în *Odissea*. Din punctul de vedere al genurilor literare, *Faust* este deci nu numai o dramă, dar şi o epopee. Momentele lirice sînt de asemenea foarte numeroase în *Faust*. Corul spiritelor, cîntecul Margaretei la vîrtelniţă, balada regelui din Thule, cîntecul alternat al lui Faust şi Mefistofel în timpul zborului lor prin văzduh, cîntecul lui Ariel, al paznicului Lynceus, corurile care însoţesc ascensiunea cerească a lui Faust şi atîtea altele, fac parte dintre realizările cele mai de seamă ale liricii moderne. Idila Margaretei şi a Elenei completează tabloul liric al poemului, ca şi intervenţiile satirice ale lui Mefistofel, de pildă în scena cu şolarul lui Faust, în convorbirea cu Marta Schwerdtlein, în cârciuma Auerbach, balada puricelui la curtea împăratului, sub masca lui Phorkias, şi în atîtea alte împrejurări. Ideea genurilor literare şi norma clasică a purităţii lor erau o prejudecată perimată în epoca în care Goethe îşi scria poemul şi, astfel, *Faust* le întruneşte pe toate, fiind de fapt o mare operă

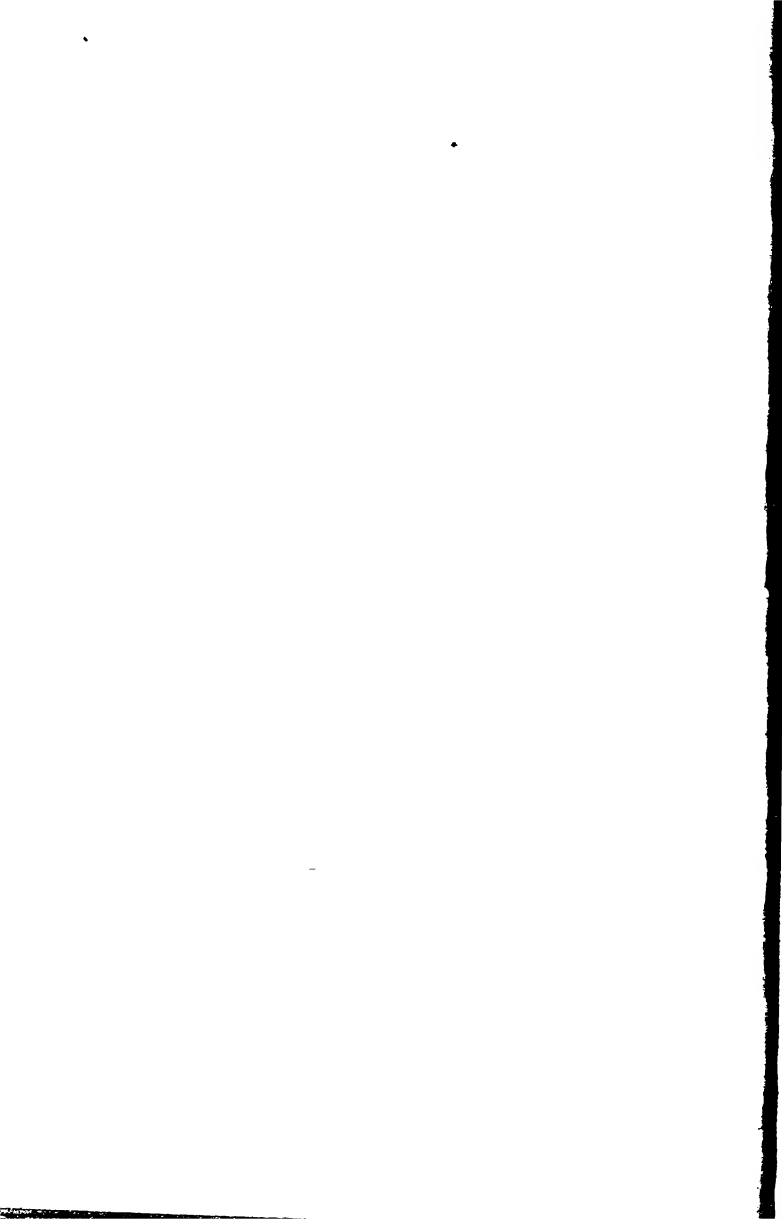
dramatică, epică, lirică și satirică. Nici o altă operă literară a popoarelor moderne, poate cu excepția *Divinei Comedii* a lui Dante, n-atinge aceeași varietate, aceeași forță de expansiune a genialității poetice în multiplicitatea manifestărilor ei.

Această varietate, această multiplicitate corespund acțiunii atît de întinse a poemului, care conduce înfățișarea unui destin omenesc prin toate marile experiențe ale vieții, pînă la cucerirea sensurilor ei supreme. Marii extensiuni și bogății a acțiunii îi răspunde și neobișnuita varietate a debitului poetic, de la vorbirea patetică la aceea realistă, cu multe forme ale exprimării populare și familiare, de la sublimul tragic la ironia mușcătoare și umorul cuminte, pretutindeni cu o preferință acordată acelei exprimări concise și lapidare, care a transformat atîtea din versurile lui *Faust* în maxime de mare circulație. În timp ce în proza lui, scriitorul folosește cu mare abundență pronumele și conjuncțiile ca termeni de legătură între propoziții, poetul recurge adeseori acum la construcțiile infinitivale și participiale, preferate pentru conciziunea lor superioară. Omisiunea articolului, cuvintele compuse, derivațiile neobișnuite și unele formații personale sînt alte caracteristici ale stilului lui Goethe, care uneori îngreuiază înțelegerea poemului. În ciuda acestor greutăți, se poate spune totuși că exprimarea lui Goethe nu este niciodată obscură în sensul că ideea astfel comunicată n-ar fi riguros gîndită. Citirea poemului lui Goethe cere numai atenție sporită și reflecție, și răsplata acestei aplicații apare întotdeauna în forma cuprinderii unui adevăr limpede și adînc. Marea varietate a expresiei goetheene se vedește și în bogăția de forme a versificației lui. Versul se lungeste sau se scurtează după natura ideii exprimate, predomină însă pentametrul iambic cu rime

împerecheate sau încrucișate, grupate în monologuri întinse, în stanțe, în strofa lirică de patru versuri sau succedându-se cu sprinteneală ca replici ale dialogului dramatic. Uneori întîmpinăm hexametru, în scenele antice, sau scurtul vers popular, însoțit de un refren. Forma poemului devine astfel modalitatea în care îi apare cititorului marea bogăție și viața atât de intensă a poemului.

Tălmăcirea lui *Faust* a fost o problemă care a ispitit de mai multe ori pe poeții români. După tălmăcirile lui Al. Macedonski (începutul poemului), Ion Gorun (partea întâi), I. U. Soricu și Laura Dragomirescu, în același timp cu I. Iordan, Lucian Blaga ne-a dat o nouă versiune. Sub acest veșmînt, traducerea poemului lui Goethe și-a găsit și își va găsi alți mulți cititori, bucuroși desigur să afle, transpusă în limba noastră, una din operele cele mai reprezentative ale geniului poetic modern.

Tudor Vianu

TABEL CRONOLOGIC

1749 28 august. Se naște la Frankfurt pe Main Johann Wolfgang Goethe. Tatăl este consilierul imperial Johann Kaspar Goethe (1710—1782). De la mama, Katharina Elisabeth, născută Textor (1731—1808), a rămas o bogată corespondență ce o arată ca o femeie plină de originalitate. Bunicul din partea mamei, Johann Wolfgang Textor, a fost primarul orașului Frankfurt.

1750 Se naște sora lui Goethe, Cornelia.

1756 Citește *Mesiada* lui Klopstock.
Coborîrea în Infern a lui Isus Cristos, prima poezie publicată (în 1766).

1759 În cursul războiului de șapte ani (1756—1763), trupele franceze ocupă orașul Frankfurt.

1759 În casa familiei Goethe este încartiruit „locotenentul regal” de Thorane.

1760 Macpherson : *Ossian*.

1761 Rousseau : *Noua Heloiză* ; Goldsmith : *Vicarul din Wakefield*.

1762 Rousseau : *Emile* ; Gessner : *Idile*.

1764 Winckelmann : *Istoria artei antice*.

- 1764 La Frankfurt, Goethe asistă la încoronarea împăratului Iosif al II-lea.
- 1765 Urmează studii de drept la Leipzig. Frecventează prelegerile de poetică ale lui Gellert și ia lecții de desen și gravură la Oeser și Stock.
- 1766 Lessing : *Laokoon*.
- 1766 Pasiunea pentru Anna Katharina Schönpkopf. Placheta de versuri *Annette*.
- 1767 Lessing : *Dramaturgia hamburgică* ; Herder : *Fragmente*.
- 1767 Pastorală *Toanele îndrăgostitului*.
- 1768 Wieland : *Musarion* ; Sterne : *Călătoria sentimentală*, în traducere germană.
- 1768 Vizitează galeria de artă din Dresda. În urma unei hemoragii se întoarce la Frankfurt, unde boala se agravează. Comedia *Complicii*.
- 1769 Frecventează pe domnișoara Susanna von Klettenber, pietistă devotată, „sufletul frumos“ din *Wilhelm Meister*. Concomitent se ocupă cu studii cabalistico-alchimiste. Vizitează la Mannheim sala de antichități. Apare placheta *Cîntece noi*.
- 1770 Goldsmith : *Satul părăsit*.
- 1770 Continuă la Strassburg studiile de drept și audiază cursuri de medicină. Se îndrăgostește de Friederike Brion, fiica preotului din Sesenheim. La îndemnul lui Herder, care îi influențează profund viziunea despre poezie, culege în Al-

sacia cîntece populare germane. Frecventează un grup de tineri scriitori „teribiliști” din *Sturm und Drang* — J. M. R. Lenz, Jung-Stilling, H. L. Wagner.

Cîntece pentru Friederike Brion.

1771 Klopstock : *Ode*.

1771 Promovează cu titlul de licențiat în drept. Avocat la Frankfurt.

Prima versiune a lui *Götz von Berlichingen*.

1772 Prima împărțire a Poloniei. Lessing : *Emilia Gallotti* ; Herder : *Despre originea limbii*.

1772 Colaborează împreună cu Herder la *Frankfurter Gelehrten Anzeiger* editat de Merck, organul programatic al curentului *Sturm und Drang*. La Wetzlar, unde petrece cîteva luni ca practicant la camera imperială de justiție, e în strînse relații de prietenie cu Charlotte Buff și logodnicul ei J. Chr. Kestner, ce vor apărea ca personaje în *Werther*. Alt prieten din același cerc, K. W. Jerusalem, se va sinucide curînd după plecarea lui Goethe.

Cîntecul de furtună al călătorului. Ganymed (poezie). *Despre arhitectura germană* (eseu).

1773 Bürger : *Lenore* ; Herder : *Despre felul și arta germanilor*.

1773 *Cîntecul lui Mahomet. Prometeu*, fragment dramatic.

1774 Frecventează la Frankfurt pe prietena sa Maximiliane von La Roche, căsătorită de curînd cu negustorul de origine italiană P. A. Brentano. Conflictul iscat de gelozia acestuia precipită

scrierea lui *Werther*. Călătorie pe Rin în tovărășia lui Lavater. Vizita prințului moștenitor Karl August de Sachsen-Weimar.

Studii spinoziste.

Clavigo (dramă burgheză). *Suferințele tinărului Werther* (o versiune moderată va apărea în 1787). Concepe prima versiune a lui *Faust* (*Urfaust*).

1775 Începe războiul american de independență.

1775 Se logodește cu Lili Schöнемann. Împreună cu conții Stolberg, și ei amândoi poeți, călătorește în Elveția. Vizitează pe Lavater, la ale cărui *Fragmente fiziognomice* va colabora, și pe esteticianul Bodner. Întors din călătorie, desface logodna. La invitația tinărului duce Karl August se stabilește la Weimar, „curtea muzelor“. Relații intime cu poetul iluminist Wieland și cu Charlotte von Stein.

1776 Klinger : *Furtună și avânt* ; Lenz : *Soldații*.

1776 Este numit consilier secret de legatie și membru al conciliului de stat. La inițiativa lui Goethe sînt chemați la Weimar Herder și tragediana Corona Schröter. Se înființează la curte un teatru de amatori.

1777 Moartea sorei sale. Începe să lucreze la *Wilhelm Meister*.

Poemul *Călătorie prin munții Harz iarna*.

1778 Herder : *Cîntece populare*. Moartea lui Rousseau și a lui Voltaire.

1778 Călătorește cu ducele la Berlin și Potsdam. *La luna*. Balada *Pescarul*.

1779 Lessing : *Nathan înțeleptul*.

1779 Călătorește cu ducele în Elveția. La Stuttgart, făcînd o vizită la Karlsschule, întâlnește pe Schiller, fără a-l cunoaște personal.
Ifigenia (prima versiune în proză). Poemul *Cîntecul spiritelor deasupra apelor*.

1780 Wieland : *Oberon* ; Lessing : *Educarea speciei umane*.

1780 Intră în loja masonică.
Cîntecul de noapte al călătorului.

1781 Moartea lui Lessing. Schiller : *Hoții* ; Kant : *Critica rațiunii pure*.

1781 Poemul *Granitele omenirii*.

1782 Moartea tatălui. Devine președintele consiliului de stat și primește titlu nobiliar. Se mută în casa de pe Frauenplan (astăzi muzeul Goethe, la Weimar).
Balada Regele ielelor.

1783 Preia conducerea finanțelor. Intră în ordinul masonic al Iluminaților. Vizitează la Göttingen pe aforistul G. Chr. Lichtenberg, profesor de fizică.

Poemele *Divinul*, *Ilmenau*. *Balada Cîntărețul*.

1784 Herder : *Idei pentru o filozofie a istoriei omenirii*.

1784 În urma unor îndelungate studii de anatomie descoperă osul intermaxilar. Ia parte activă la tratativele pentru alianța principilor germani.

1785 Se constituie alianța principilor germani. Procesul colierului compromite definitiv curtea franceză.

1785 Prima ședere la Karlsbad.

1786 Moare Frederic al II-lea al Prusiei.

1786 Pregătește, cu concursul lui Herder și Wieland, prima ediție de *Opere*. Nemașuportînd îngustimea vieții de curte de la Weimar, pleacă de la Karlsbad incognito în Italia. Are revelația plantei originare. Prima ședere la Roma unde se ocupă de studii antice și frecventează un cerc de pictori germani (Tischbein, Angelika Kauffmann ș.a.).

Ifigenia în Taurida (versiunea în versuri).

1787 Schiller : *Don Carlos*.

1787 Călătorie la Neapole, unde cunoaște pe pictorul Philipp Hackert, și în Sicilia. A doua ședere la Roma.

Termină *Egmont*.

1788 Kant : *Critica rațiunii practice*.

1788 Se întoarce la Weimar, unde este eliberat de funcțiile administrative. Începe legătura cu Christiane Vulpius, lucrătoare la o manufactură. Prima convorbire cu Schiller la Rudolstadt. Vizita lui K. Ph. Moritz, romancier și istoric de artă.

1789 Izbucnește Revoluția franceză.

1789 Rupe definitiv cu Charlotte von Stein. Se naște fiul său August.

Termină *Tasso*. *Elegii romane*.

1790 Kant : *Critica judecății*. Război iminent între Prusia și Austria.

1790 Preia conducerea instituțiilor de știință și cultură (în special a Universității din Jena). Studii de optică, botanică și anatomie. Călătorie la Veneția. Participă alături de duce la concentrările de trupe prusace din Silezia. *Faust* (fragment). *Epigrame venețiene*. *Încercare de a explica metamorfoza plantelor*.

1791 Schiller : *Războiul de treizeci de ani*.

1791 Director al teatrului de curte din Weimar (pînă în 1817). Primele înscenări importante : *Regele Ioan* de Shakespeare și *Don Carlos* de Schiller.

Contribuții la optică.

1792 Prima coaliție împotriva Franței revoluționare. Mișcări iacobine în Renania. Asaltul Tuileriilor.

1792 Participă în suita ducelui la campania în Franța. Canonada de la Valmy (20 septembrie) : „Astăzi și în acest loc începe o nouă epocă a istoriei universale“. Reconstrucția casei de pe Frauenplan.

1793 Execuția lui Ludovic al XVI-lea. Sciziunea între girondini și iacobini. A doua împărțire a Poloniei. Herder : *Scrisori pentru promovarea umanității* ; Schiller : *Despre grație și demnitate*.

1793 Asistă la asediul orașului Mainz. Reprezintă la Weimar *Nunta lui Figaro* de Mozart. Eposul comic *Reineke vulpoiul*.

1794 Dictatura iacobină. Robespierre executat. Fichte și W. von Humboldt la Jena. Fichte : *Epistemologia*.

1794 Schiller îi oferă colaborarea la revista *Horen* (1795—1797) și îl îndeamnă la continuarea lui *Faust* și *Wilhelm Meister*; începe corespondența regulată între Goethe și Schiller. Ciclul nuvelistic *Convorbiri ale refugiaților germani*.

1795 Pacea de la Basel între Franța și Prusia, Schiller : *Despre poezia naivă și sentimentală. Scrisori despre educarea estetică a omului*; Jean Paul : *Hesperus*.

1795 Colaborare strânsă cu Schiller.
Basmul. Eseul polemic Sansculotism literar.

1796 Campania în Italia a lui Napoleon. Frații Schlegel la Jena : nașterea romantismului.

1796 Prima vizită a lui Jean Paul, marele romancier al preromantismului german, la Weimar. Goethe și Schiller pornesc campania satirică a *Xeniilor*. Eposul *Hermann și Dorothea*. Elegia *Alexis și Dora*. Traduce *Viața lui Benvenuto Cellini*.

1797 Hölderlin : *Hyperion*. A. W. Schlegel începe să traducă din Shakespeare.

1797 Își distruge scrisorile și își scrie testamentul. Călătorie în Elveția, ultima revedere cu mama. Baladele *Căutătorul de comori*, *Mireasa din Corint*, *Zeul și baiadera*, *Ucenicul vrăjitor*. Ciclul *Morărița*. Eseul *Despre poezia epică și dramatică*.

1798 Napoleon în Egipt. A doua coaliție. Frații Schlegel scot prima revistă a romanticilor. *Athenaeum*. Filozoful romantic Schelling la Jena. Schiller : *Tabăra lui Wallenstein*.

1798 Editează, împreună cu istoricul de artă H. Meyer, revista *Propyläen* (apare pînă în 1801).

1799 Lovitura de stat a lui Napoleon. Acuzat de ateism, Fichte este nevoit să părăsească Jena. Schiller termină trilogia *Wallenstein*. Schleiermacher : *Discursuri despre religie*.

1799 *Wallenstein* reprezentat la Weimar. Vizitele „proteului romantic” Tieck și începutul corespondenței cu compozitorul și arhitectul berlinez Zelter. Schiller se mută la Weimar. Traduce *Mahomet* de Voltaire.

1800 Austriecii învinși de Napoleon la Marengo. Schiller : *Maria Stuart* ; Jean Paul : *Titan* ; Novalis : *Imnuri către noapte* ; Schelling : *Sistemul idealismului transcendent*al.

1800 Lucrează împreună cu Schiller la conducerea teatrului.

Primele scene din *Faust*, partea a doua. Traduce *Tancred* de Voltaire.

1801 Pacea de la Lunéville ; teritoriile din vestul Rinului cedate Franței. Schiller : *Fecioara din Orléans*. Moartea lui Lavater și a lui Novalis.

1801 Boală gravă. Călătorie la băile Pyrmont. *Nathan înțeleptul* de Lessing reprezentat la Weimar.

1802 Herder : *Cid*.

1802 Intrigi ale lui Kotzebue, diplomat țarist și scriitor de mîna a doua, împotriva lui Goethe.

1803 Măsuri de mediatizare și secularizare în Germania, ca rezultat al supremației franceze. Moartea lui Klopstock și a lui Herder.

1803 F. W. Riemer, secretarul lui Goethe. Vizita doamnei de Staël.

1804 Napoleon împărat. Moartea lui Kant. Schiller : *Wilhelm Tell*.

1804 Premiera lui *Wilhelm Tell*. Goethe deschide pentru public colecțiile sale de artă. Editează revista *Jenaer Literaturzeitung* (până în 1807). Eseul *Winckelmann și secolul său*. Traduce *Nepotul lui Rameau* de Diderot.

1805 A treia coaliție ; bătălia de la Austerlitz. Gruparea romantică de la Heidelberg : Brentano, Arnim, Görres. Moartea lui Schiller.

1805 Boală gravă. Vizita prietenului din tinerețe Fritz Jacobi.
Epilog la Clopotul lui Schiller.

1806 Napoleon înființează confederația renană și dizolvă Sfântul imperiu roman de națiune germană. Bătălia de la Jena. Prăbușirea Prusiei. Brentano și Arnim își publică culegerea de poezie populară *Cornul minunat al băiatului*. Hegel : *Fenomenologia spiritului*.

1806 După bătălia de la Jena, Weimarul este jefuit de trupele franceze. Goethe, amenințat cu moartea, e salvat de Christiane. Găzduiește pe mareșalii francezi Lannes, Victor și Augereau. Cununia cu Christiane. Redeschiderea teatrului. *Recenzie la Cornul minunat al băiatului*. În-cepe să apară la editorul Cotta prima ediție de *Opere* (1806—1810, în 13 vol.).

1807 Pacea de la Tilsit. Fichte: *Cuvîntări către națiunea germană*.

1807 Premiera lui *Tasso*. Vizita Bettinei Brentano. Dragostea pentru Minchen Herzlieb. Studiază *Cîntecul Nibelungilor*. *Sonete*. Fragmentul dramatic *Pandora*.

1808 Începe războiul din Spania. Kleist: *Penthesilea*, *Käthchen din Heilbronn*, *Bătălia lui Arminiu*; A. W. Schlegel: *Prelegeri despre arta și literatura dramatică*.

1808 Nemulțumit de reprezentarea *Ulciorului spart* la Weimar, Kleist rupe cu Goethe. Moartea mamei. Cu ocazia congresului principilor de la Erfurt, Goethe are două întrevederi cu Napoleon. Intrigi cabotine împotriva lui Goethe. Apare *Faust*, prima parte.

1809 Război între Franța și Austria. Napoleon este înfrînt pentru prima oară la Aspern.

1809 Vizita filologului și folcloristului Wilhelm Grimm.
Afinitățile elective.

1810 Kleist: *Prințul de Homburg*.

1810 Vara la Teplitz.
Teoria culorilor.

1811 Sinuciderea lui Kleist.

1811 *Viața este vis* de Calderón reprezentată la Weimar. Vizita lui Sulpiz Boisserée, colecționar și istoric de artă. Vara la Karlsbad. Vizita lui Achim și Bettina von Arnim (Brentano).
Poezie și adevăr, vol. I.

- 1812 Campania lui Napoleon în Rusia. Nimicirea marii armate. *Basmele* fraților Grimm ; Byron : *Childe Harold*.
- 1812 La Karlsbad și Teplitz, unde se întâlnește cu Beethoven. *Poezie și adevăr*, vol. II.
- 1813 Ridicarea Prusiei. Bătălia de la Leipzig. Eliberarea Germaniei de sub ocupația napoleoniană. *Divanul* lui Hafiz în traducere germană. Moartea lui Wieland.
- 1813 Lupte la Weimar. Vizita lui Metternich și a lui W. von Humboldt. Schopenhauer la Weimar.
- 1814 Răsturnarea lui Napoleon. Intrarea trupelor aliate la Paris. Napoleon exilat pe insula Elba. Congresul de la Viena. Moartea lui Fichte.
- 1814 Călătorie în Renania. La Heidelberg vizitează colecția de vechi picturi germane a fraților Boisserée. La Frankfurt cunoaște pe J. von Willemer și Marianne Jung („Suleika“ din *Divan*). Începe *Divanul occidental-oriental*. *Poezie și adevăr*, vol. III.
- 1815 Întoarcerea lui Napoleon. Bătălia de la Waterloo. Napoleon exilat pe insula Sf. Elena. Înființarea Confederației germane.
- 1815 Ultima călătorie pe Rin și la Frankfurt. Se întâlnește din nou cu Marianne von Willemer (Jung).
A doua ediție de *Opere* la Cotta (1815—1819, în 20 vol.).
- 1816 Frații Grimm : *Mituri și legende germane* ; E. Th. A. Hoffmann : *Elixirele diavolului*.

1816 Moartea Christianei. Vizita Charlottei Kestner (Buff). Editează împreună cu H. Meyer revista de artă *Kunst und Altertum*.

1817 Sărbătoare studențească la Wartburg; măsuri de opresiune ale lui Metternich.

1817 Vizita lui W. von Humboldt. Demisionează de la conducerea teatrului. Scoate revista de științele naturii *Zur Naturwissenschaft überhaupt*. Ciclul gnostic *Cuvinte străvechi*. Orfice.

1818 Grillparzer : *Sappho*.

1818 Vara la Karlsbad. Vizita lui Zelter. Nașterea nepotului Walter.

1819 Hotărârile de la Karlsbad, îndreptate împotriva presei și mișcărilor studențești. Schopenhauer : *Lumea ca voință și reprezentare*.

1819 Vizita lui Schopenhauer. Vara la Karlsbad, în timpul congresului de miniștri. Apare *Divanul occidental-oriental*.

1820 Mișcări revoluționare în Spania și Italia.

1820 La Marienbad și Karlsbad. Sculptorul Rauch îi modelează bustul. Nașterea nepotului Wolfgang.

1821 Moartea lui Napoleon. Începe războiul de eliberare al grecilor. Platon : *Gazeluri*.

1821 La Marienbad cunoaște pe Ulrike von Levetzow. Vizita medicului și eseistului C. G. Carus, autorul unor importante studii de filozofia naturii în spiritul goethean.

Eseul *Despre baladă*.

1822 Heine : *Poezii*.

1822 Strînse relații cu cancelarul von Müller la Weimar. La Marienbad, se îndrăgostește de Ulrike von Levetzow. Prelegeri științifice la curte.
Campania în Franța.

1823 Boală gravă. J. P. Eckermann devine secretarul lui Goethe. La Marienbad se întâlnește din nou cu Ulrike von Levetzow ; criză pasională. Vizita pianistei poloneze Szymanowska.
Trilogia pasiunii. Ciclul liric *Paria*.

1824 Intensificarea reacțiunii. Moartea lui Byron.

1824 Începe corespondența cu Carlyle.

1825 Moartea lui Jean Paul. Carlyle : *Viața lui Schiller*.

1826 Eichendorff : *Din viața unui pierde-vară*.

1826 Vizite ale lui Sulpiz Boisserée și Grillparzer.
Elegia *La contemplarea craniului lui Schiller*.
Nuvela.

1827 Moartea lui Beethoven.

1827 Vizite ale lui Hegel și Zelter. Nașterea nepoatei Alma. Osemintele lui Schiller sînt depuse în cavoul princiar.

Apare *Helena*, fantasmagorie clasic-romantică (din *Faust*, partea a doua).

1828 Moartea ducelui Karl-August. Ultima vizită a lui Tieck. Apare corespondența cu Schiller.

1829 Pacea de la Adrianopole.

- 1829 Vizite ale lui David d'Angers și Mickiewicz.
Prima reprezentație cu *Faust* la Weimar.
Anii de călătorie ai lui Wilhelm Meister.
- 1830 Revoluția din iulie de la Paris. Revoluția din Polonia.
- 1830 Moare la Roma August von Goethe. Boală gravă (hemoragie).
- 1831 Moartea lui Hegel și a lui Achim von Arnim.
Grabbe : *Napoleon* ; Lenau : *Poezii*.
- 1831 Goethe încheie partea a doua din *Faust* și sigilează manuscrisul : „Mi-am îndeplinit misiunea principală“.
- 1832 Ultima scrisoare, către W. von Humboldt (17 martie).
Goethe moare la 22 martie. în urma unei pneumonii ; ultimele sale cuvinte : „Mai multă lumină !“ Este înmormântat în cavoul princiar.
- 1833 Apar postum *Faust*, partea a doua, și *Poezie și adevăr*, vol. IV.

Diether Fuhrmann

INCHINARE

V-apropiați din nou, figuri șovăitoare,
Cari ochiului de timpuriu s-au arătat.
Să-ncerc a vă reține — acum — putea-voi oare ?
Mai este sufletul visării aplecat ?
Vă îmbulziți. Ei bine, adăstați prin preajmă,
Așa cum răsăriți din negură deodată'.
Adînc mișcat se simte pieptu-mi, tinerește,
De adierea vrăjii ce vă însoțește.

Icoane-aduceți voi din zile fericite,
Prin față-mi trec atîtea umbre dragi și vii.
Asemeni unei vechi legende-aproape stinse
Apar întîile iubiri și prietenii.
Durerea-nvie, tînguirea mai repetă
Al vieții labirintic mers rătăcitor,
Și pomenește de cei buni, cari de norocuri
Crunt înșelați, 'nainte mea s-au stins de zor.

Cei duși nu mai aud cîntările din urmă,
Ei cari, întîile, pierduți le-au ascultat.
S-a risipit înghesuiala prietenească,

*Pe rînd ecoul cel dintîi s-a destrămat.
Azi neştiută e mulţimea ce aude
Durerea, cîntecul ce-ncerc a spune.
Cei ce cîndva de stihul meu se bucurară,
Rătăcitori ei sînt, de mai trăiesc pe lume.*

*Uitat de mult, mă prinde-un dor din cale-afară
De-acel tăcut şi grav tărîm, unde s-adună
Înalte duhuri, şi-n nehotărite tonuri,
Asemeni harfei lui Eol, cîntarea-mi sună.
Fiori mă iau, şi lacrimi, lacrimi printre gînduri.
Severa inimă devine moale, blîndă.
Ce e de faţă, vede-se ca-n depărtare,
Şi ce-a pierit, aieva e ca o izbîndă.*

PROLOG ÎN TEATRU

*Directorul. Poetul teatrului. Actorul
comic*

DIRECTORUL

Voi doi, care de-atîtea ori, în neajuns
Și la necaz alătura mi-ați stat,
Să-mi spuneți ce nădejdi legați
De-ncumetarea noastră. Dați-mi sfat,
Ce-i de făcut prin țările acestea.
Mulțimei vrem pe plac să-i fim,
Îndeosebi fiindcă ea trăiește
Și în același timp ne lasă să trăim
Și noi. Țărușii-s puși, e scena gata.
Și fiecare-o sărbătoare speră.
Iată-i pe toți acuma din sprîncene ridicînd,
Cu nerăbdare un spectacol așteptînd.
Știu ce-ar dori norodul să asculte :
Perplex ca astăzi însă n-am fost niciodat' !
Cu bunătați norodul n-a fost răsfățat,
Dar a citit grozav de multe.
Cum o aducem, ca mai nou oleacă
Să pară totul, plin de tîlc, dar să și placă ?
E-nvederat că-mi face mare bucurie
Să văd mulțimea cum o ia către baracă,
Înghesuindu-se și dînd din coate

Să-și taie drum prin poarta-ngustă.
E-nvederat că-mi face mare bucurie
Să văd că încă-n plină zi, la ora patru,
Mulțimea-și face loc spre casierie,
Și că se-ncaieră pentru-un bilet pe mîne
Ca-n timp de foamete pentru o pîne.
Cu gloata pestriță așa de-a dreptul
Face minuni numai poetul.

POETUL

O, nu-mi vorbi de-acea mulțime !
Privind la ea, mă prinde doar sfială.
Mă apără, te rog, de a vedea învălmășeală
Ce fără voie ne atrage în vârtej !
Mă du, de poți, spre treptele celeste,
Acolo unde bucuria pură înflorește,
Unde iubirea, prietenia, ca-n poveste,
Un rod dau inimii, dumnezeiește.
Ah, ceea ce din profunzimi de piept răsare,
Ce buza doar sfios și-a murmurat,
Ce pare-a izbîndi, e înghițit de-o clipă,
De forța ei sălbatică și mare.
Și-ades, doar după ce-a răzbit prin ani,
Un rod desăvîrșit se vede.
Ce strălucește e sortit să țină-o clipă,
Dar adevărul niciodată nu se pierde.

ACTORUL COMIC

Posteritatea ! Vai, la ea-ți stă gîndul ?
Să presupunem că și mie azi

Posteritatea mi-ar umbla prin cap.
Cine atunci celor de față le-ar mai face haz ?
Cred că o veselă persoană, un băiat de treabă,
Pot să însemne, orișicum, și ei ceva.
Ale norodului capricii nu te-or supăra,
Glumind dacă te-arăți pe undeva.
Un mucalit dorește-un mare cerc
Spre-a-l zgudui cu-atît mai cert.
Fiți bravi și oameni cumsecade.
Dați drumul fanteziei,
Ale ei coruri, rațiune, pasiuni sălbatice,
Să fie auzite ! Însă, rogu-mă,
Nu fără-ntorsături, zănatice !

DIRECTORUL

Fă-ndeosebi să se întîmple multe.
Cei care vin, vin ca să vadă, negreșit.
Dacă se ȣes, subt ochi, destule întîmplări,
Încît norodul năucit
Să caște gura, asta îți sporește vaza
Și repede devii un om iubit.
Căci masa o convingi numai prin masă.
Din toate își alege fiecare, ce-i convine.
Cine dă mult, dă multora ceva. Așa e bine.
Și fiecare pleacă mulțumit acasă.
Cînd dai o piesă, dă-o-n piese.
Un astfel de ghiveci, pe voie iese.
Încă nu-i gata, și le-o dai în seamă.
La ce folos să le prezinți un tot,
Cînd publicul, în ciudă, ȣi-l destramă ?

POETUL

Nu bănuieți ce proastă e atare meserie,
Cît de nedemnă de-un artist adevărat !
La dumneavoastră, precum văd, e o maximă,
Să dai întreaga trudă, peste cap.

DIRECTORUL

Mustrarea nu mă stingherește.
Un om, ce vrea cu trecere să fie,
Își va alege și unealta cea mai bună.
Priviți odat' cu gînduri treze
Cine sînt cei pentru cari scrieți.
Dacă acesta e mînat de plictiseală,
De la ospete alții vin sătui, agale,
Și, ceea ce e trist din cale-afară,
Ne vin atîți din cei care-și găsesc
Deplina desfătare rumegînd jurnale.
La noi s-adună toți ca la un bal mascat.
Curiozitatea doar i-a-naripat.
Cucoanele, împodobite pînă-n ceafă,
Contribuie la joc fără de leafă.
La ce visezi, poete, de pe tronul tău ?
Cine-ți aduce-n casă veselie, gologani ?
Priviți-vă patronii mai de-aproape.
Pe jumătate-s reci, pe jumătate grosolani.
Viseaz-acolo unul, dacă-l recunoașteți,
Un joc de cărți, pasionat și cu temei,
Iar altu-o noapte de orgie cu femei.
Nebunilor, pentru un scop ce nu v-amuză,
De ce mai canoniți suava muză ?

Vă spun : dați mult, și tot mai multe !
C-atunci nu rătăciți, și toți o să v-asculte.
Cătați a ameți pe oameni, cum se cere,
Căci anevoie o să-i mulțumiți.
Ce vă încearcă ? Încântare sau durere ?

POETUL

Cătați-vă o altă slugă, undeva, mai jos !
Oare poetul trebuie să-și piardă
Înaltul drept al său, dreptul de om,
Pe care firea i l-a dat, măreț, frumos,
Numai de dragul vostru, ca un păcătos ?
Prin ce stîrnește el în inimi bucurie ?
Prin ce învinge el orice stihie ?
Nu prin suprema armonie, ce din piept răzbate
Și-n inimă absoarbe zările de sus ?
Cînd Firea, răsucind nepăsătoare,
Silește nesfirșirea firului pe fus,
Cînd lucruri, și ursuz îngrămăditele ființe
Confuz răsună ca într-un pustiu,
Cine atunci împarte curgătorul șir,
Ca să pulseze ritmic, viu ?
Cine-i acela care cheamă pe stingher
Să se unească cu obștescul cer
Spre a cînta-n sublim-acorduri ?
Cine furtuna o preschimbă-n patimi ?
Amurgul, cu tîlc grav arzînd,
Cine-l închipuie pe cîmp trecînd ?
Cine împrăstie corole, primăveri,
Pe toate căile iubirii, jertfă bucuriei ?

Cine-mpletește frunze fără-nsemnătate
Să facă o cunună vredniciei ?
Cine asigură Olimpul, veșnica dreptate ?
Cine unește zei, cu cuvînt încet ?
A omului putere, revelată în poet.

ACTORUL COMIC

De ce atunci n-ați face uz
De mîndrele puteri, ce vi s-au dat ?
De ce să nu le puneți în mișcare
Precum o aventură de iubire cîteodată'...?
Te întîlnești cu cineva, și simți și stai.
Te vezi apoi pe-ncetul îndemnat.
Norocul crește, și cu el potrivnicia.
Cînd prinzi de veste, te trezești cu un roman.
Să dăm și noi asemenea spectacol !
Luați din plin viul uman !
Toți îl trăiesc, puțini îl știu.
Oriunde-l prinzi, e-nteressant.
Multe tablouri pestrițe-n mișcare,
Dar mai puțină claritate,
A Erori — duium și-un strop de adevăr
Alcătuiesc o băutură, după care
Cu sete publicul se bate.
S-adun-atuncea tinerii uimiți
S-asculte revelația, ce-o dăruieți,
Și inimi gingașe vor bea
O hrană melancolică din ea.
Li se stîrnește-n inimi una-alta,
Și vede fiecare cum îl poartă firea.

Sînt gata-a plînge, gata-a rîde.
Ei mai cînstesc avîntul şi-amăgirea.
Cel matur tot nemulţumit rămîne,
Mulţumitor e tînărul, căci el devîine.

POETUL

Redă-mi atunci acele timpuri
Cînd însumi mai eram în devenire,
Cînd un izvor năştea fără-ncetare
Cîntări atîtea, de iubire,
Cînd negura-nvălea tărîmul
Şi-un mugur promitea minuni,
Cînd flori rupeam prin văi o mie
Şi le-azvîrleam după lăstuni.
N-aveam nimic şi totuşi multe,
Plăceri găseam în amăgire,
Porniri spre adevăr înalt.
Redă-mi adîncea fericire,
Redă-mi iubirea, chinul, ura,
Cu tinereţea laolalt !

ACTORUL COMIC

De tinereţe, prietene, tu ai nevoie,
Neapărat, cînd duşmani te atacă,
Cînd cu putere fetele iubite
Te mai dezmiardă cîte-o leacă,
Cînd o cunună te îmbie
S-alergi spre ea, să iei răsplată,
Cînd după dansuri în vîrtej
Mai stai la chefuri cîteodată.

Dar să-ncercați știuta strună
Cu grație și cu-ndrăzneală,
Să rătăciți după o țintă
În dulce vrajă, nesfială,
O datorie este, domnii mei,
Pentru atîția, pentru cei
Ce-s mai în vîrstă ! Vă cinstim,
Căci vîrsta nu ne dă-n copilării,
Ci ne găsește numai tot copii.

DIRECTORUL

Făcurăți, cred destulă vorbă.
Să văd aș vrea-n sfîrșit și fapte.
Schimbarăți multe complimente.
Vreau ceva de folos. E noapte.
Vreți atmosferă sufletească ?
Șovăitorului, ea nu-i apare.
Poeti de sînteți, cum vă țineți,
Aștept s-o faceți. Ce dorim ?
Am vrea să bem o băutură tare.
Începeți, fierbeți-mi-o în căldare.
Ce nu faci azi, nu ai să faci nici mîine.
Dar zilele nu-s de pierdut.
Prilejul prindeți-l de chică,
Atunci nici el n-adastă mult.
Luați-l numai cu-ndrăzneală.
Pe scenele acestea de prin țară
Încearcă, ce se poate, fiecare.
Mașini, prospecte, sforărie,
Nu le cruțați ! Fiți cu răbdare

Și folosiți din plin luminile cerești,
C-avem prisos bogat de stele.
Nu ne lipsesc nici apa, focul,
Avem la îndemână toate cele :
Sînt stînci aci, și păsări, fiare.
Să istoviți pe scena-ngustă
Creațiunea-ntreagă, crugul mare.
Și arătați cum drumurile cad
Din cer prin lume pînă-n iad.

PROLOG ÎN CER

*Domnul. Cetele cerești. Apoi Mefistofel.
Cei trei arhangheli vin în față.*

RAFAEL.

Priu zvon de sfere înfrățite ¹
Planete, soare, sună-ntr-una,
S-aude ca un mers de tunet
Cutreierul din totdeauna.
Arhanghelii-și sporesc puterea
Cum stau la toate a privi.
Și toate faptele-s înalte,
Mărețe sînt ca-n prima zi!

CAVRIL.

Splendorile, pe rînd, pămîntul
Și-le arată, și le-ascunde,
Și se urmează, făcînd schimbul,
Lumini de rai și nopți profunde.
Zbătîndu-se-nspumată marea
Pe stînci se-nalță cu putere.
Și stînci și mare sînt răpite
În veșnice rotiri de sfere.

¹ Viziunea astronomică ce se desfășoară aici nu este nici ptolomeică, nici coperniciană. Ea corespunde mai mult concepției lui Philolaus, din școala pitagoreică (secolul al V-lea î.e.n.).

MIHAIL

Furtuni aleargă-n mare .vuiet
Cînd pe uscat și cînd pe ape,
Cu furie stîrnind efecte
Ce preajma nu le mai încape.
Țîșnind în flăcări, pustiirea
Deschide trăsnetului cale.
Dar solii tăi cinstesc, o, Doamne,
Domolul mers al zilei tale.

TUSTREI

Arhanghelii-și sporesc puterea,
Adîncu-ți nu-l pot iscodi
Și toate faptele-ți înalte
Mărețe sînt ca-n prima zi !

MEFISTOFEL

O, Doamne, cum te-apropii înc-o dată
Și ne întrebi pe cei de-aci cum ne găsim,
Cum bucuros de obicei tu mă vedeai și altă dată,
Iată-m-acuma și pe mine
Amestecat în marea ta servitorime.
Mă ierți, nu mă pricep la vorbe-nalte,
Chiar dac-aș fi de cercul ăsta defăimat.
Și de-al meu patos tu ai rîde,
Dacă de rîs de mult nu te-ai fi dezvățat.
N-aș ști să-ți spun despre planete, lume, vreo poveste,
Văd doar că oamenii-s cuprinși de chin și cazne.
Piticul zeu al lumii din tipar nu-și iese,
Și ca în prima zi — ciudat din cale-afară este.

El zilele neîndoios şi le-ar trăi mai bine
De nu l-ai fi-nzestrat cu-acea lumină-amăgire,
Pe care raţiune s-o numească el mai ţine,
Dar căreia folos îi trage numai spre a fi
Mai bestial ca orice bestie-n pustii.
El seamănă, dacă-mi îngăduiţi cuvîntul,
Cu una din gîngăniile-acele cu prelungi picioare
Ce zboară-ntr-una şi tot cad pe pîntec,
Cîntîndu-şi iar în iarbă vechiul cîntec.
Şi cel puţin dacă în iarbă şi-ar lungi popasul,
Dar nu, în orice băligar îşi bagă nasul.

DOMNUL

Nici astăzi tu n-ai altceva a-mi spune ?
Mereu vii numai să cîrteşti anume ?
Nu-ţi este pe pămînt nimic pe plac ?

MEFISTOFEL

Nu, Doamne, nu. E rău acolo şi nu tac.
De oameni mi se face milă, nu mă-ndur prin ani
Să-i pun şi eu la chin pe-acei sărmani.

DOMNUL

Cunoşti pe Faust ?

MEFISTOFEL.

Pe doctorul ?

DOMNUL

Pe sluga mea !

MEFISTOFEL

Într-adevăr ! Vă este slugă el în chip aparte.
Nu-s pămînteşti nici hrana şi nici băutura
Ăstui scrîntit, pe care-ardorile tot mai departe
Îl mîină. Că-i nebun, îşi dă el însuşi seama.
Şi cerului el cele mai frumoase stele-i cere;
Pămîntului suprema, ultima plăcere.
Apropiere nu-i şi nici o depărtare
Să-i mulţumească pieptul ars de frămîntare.

DOMNUL

Dacă acum el numai tulbure-mi slujeşte,
Curînd l-oi îndruma spre lămurire.
Cunoaşte grădinarul florile, ce după fire
Le va purta un pom care-nverzeşte.

MEFISTOFEL

Faceţi prinsoare ? Pe-acesta o să-l pierdeţi,
De-mi daţi înalta învoire
Să-l duc pe drumul meu încetinel.

DOMNUL

Cît va trăi acolo pe tărîmuri, eu
Nu-ţi pun oprelişte în nici un fel.
Căci răţaceşte orice om, cît timp cu zel se
străduieşte.

MEFISTOFEL

Vă mulţumesc : deoarece cu morţii
Nu-mi fac de lucru bucuros. Mai mult

Decît orice iubesc obrajii proaspeți, plini.
Pentru un hoit nu ies în fața porții.
Imi merge ca motanului c-un șoarec.

DOMNUL

Ei bine. După vrerea ta să fie !
Abate acest duh de la izvorul său de obîrșie
Și du-l de vei putea, cum te pricepi,
Pe drumul tău în jos, pe drumul ce-l cunoști,
Dar rușinat să stai, cînd îți va fi să recunoști,
Că omul bun, chiar adumbrît de patimi,
Își dă de drumul drept prea bine seama.

MEFISTOFEL

De-ar fi așa ! Dar nu durează prea-ndelung.
În fața rămășagului nu mă cuprinde teama.
Dacă dorita țintă îmi ajung
Să nu-mi precupețiți triumful împlinit !
Țărîna să mănînce, cu plăcere chiar,
Precum străbunu-mi, șarpele vestit.

DOMNUL

Să nu te-mpiedice nimic de-a fi și-atuncea liber.
Nu am urît ființele de seama ta, vreodată.
Și printre duhurile care neagă
Cel mai ușor ești tu de suportat.
Activitatea omului atît de lesne lîncezește,
Odihna el prea grabnic și-o dorește.
De-aceea bucurosi îi dau părtaş pe unul care-așită.
Pe unul care, deși diavol, nevoit e să creeze,

Dar voi, voi fii de zei ¹, adevărații,
Voi bucurați-vă ! Bogatele frumseți din plin vă
ospăteze
Și devenirea, ce lucrează ca etern să dăinuiască,
Să vă înlănțuie-n suavă dragoste cerească !
Și ceea ce șovăitor plutește-n arătare
Voi să-ntăriți durabil, în gândiri-tipare !

(Cerul se închide, arhanghelii se risipesc.)

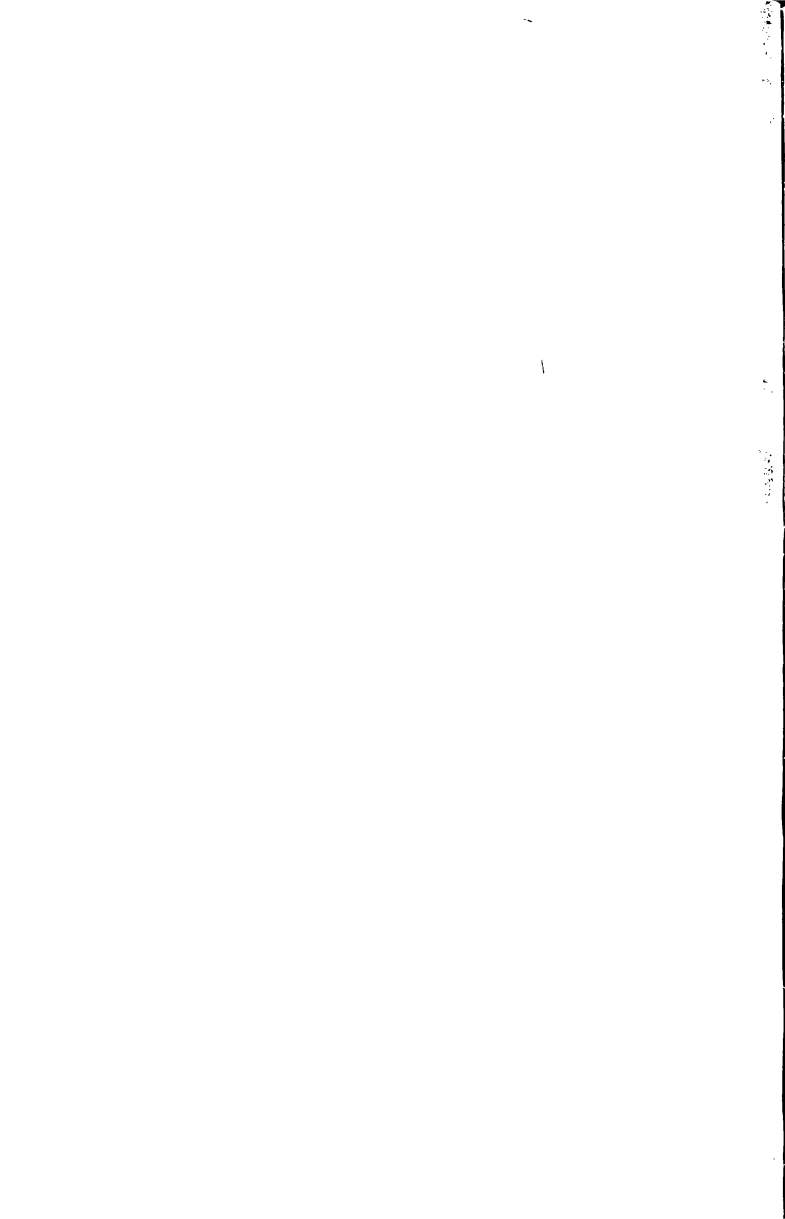
MEFISTOFEL

(singur)

Din cînd în cînd eu pe bătrînul bucuros îl văd
Și mă feresc s-o rup cu dînsul dușmănește.
E prea drăguț din partea unui mare domn
Cu dracul însuși să vorbeasc-atît de omenește.

¹ „Domnul“ se adresează aici îngerilor într-un fel „păgîn“, ceea ce arată cît de liber utilizează Goethe motivele mitologiei creștine.

PARTEA ÎNTÎI
A TRAGEDIEI

Noaptea

*O încăpere înaltă, boltită, cu înfățișare gotică.
Faust, neliniștit, stă pe scaun la masa de scris.*

FAUST

'Am studiat cu rîvnă, ah, filozofia
Din scoarță-n scoarță, dreptul, medicina,
Și din păcate chiar teologia,
Arzînd de zel.
Și iată-mă acum un biet nebun,
Cuminte ca și mai-nainte.
În fața semenilor sînt magistru sau chiar doctor,
De-atîția ani înțelepciunea o încerc,
Imi port de nas discipolii
De-a curmezișul sau în cerc.
Și văd că nu putem să știm nimic.
Amărăciunea-mi arde inima în piept.
Sînt, eu, ce-i drept, mai breaz și mai deștept
Decît acei magistri, doctori, grămătici și popi
Toți împreună : scrupule și îndoieli
În cuget nu mi se adună.
Și nici de iad și nici de dracul teamă nu mi-e,
În schimb nici bucurie n-am pe lume.
C-aș ști ceva deplin eu nu-mi închipui
Și nu mă amăgesc că aș putea
Să-ndrum pe alții sau să-nvăț pe cineva.

Nu am nici bunuri, nici argint,
Nici cinste și nici slavă pe pământ.
Un cine n-ar putea să mai trăiască-așa.
Din astă pricină m-am închinat magiei, pe-ndelete.
Nădărdit-am prin a duhului putere și cuvînt
Să mi se dezvălească vreunul din secrete,
Să nu mai fiu silit, cu fruntea în sudoare,
Să spun ce nu știu, cînd mă-ntreabă fiecare.
Lăuntric să cunosc prin ce se ține universul.
Să văd puterile. Semințele¹ a toate să le știu.
Să nu-mi încure printre cuvinte mersul.

De m-ai vedea tu, Lună plină,
În chinul meu ultima oară.
Durerea-mi nu ți-a fost străină.
De-atîtea ori privind la tainicul tău foc
Vegheat-am, zbuciumîndu-mă-n același loc.
Peste hîrtii și cărți, cu prietenie
Îmi apăreai în noaptea mea tîrzie.
O, dacă m-aș putea plimba
Pe măguri în lumina ta,
Cu duhurile prin livezi
Pe lingă peșterile verzi!
Eliberat de chinurile minții,
De fumul, de funinginea științei,

¹ Prin „semințe“ Faust înțelege „cauzele“ lucrurilor, pe care alchimistii le vedeau sub forma unor „semințe“. Naturalistul magician *Paracelsus* (secolul al XVI-lea) vorbea despre *semina rerum* (semințele lucrurilor).

O, de-aș putea pe plaiu înalt
În roua firii să mă scald !

Dar vai ! Mai sînt în închisoare încă ?
În astă gaură de zid, ca de osîndă ?
În care chiar lumina cerului doar tulbure ajunge.
Prin geamuri zugrăvite ea străpunge.
Împresurat de tomuri sînt, de teancuri învechite,
Roase de molii și de praf acoperite.
Această încăpere afumată
Încinsă cu hîrtie pîn' la bolta ei înaltă,
De instrumente plină, unde stai
Împrejmuit de sticle și retorte, de unește
Gospodărești, aduse din străbuni anume.
Aceasta-i lumea ta ! Asta se cheamă lume !

Și mai întrebi cum inima se strînge
În pieptul tău, golindu-se de sînge
Și-umplîndu-se de teamă ? Și de ce
Durerea, încercîndu-te, o stavilă îți e ?
În locul veșnicei naturi, în care
Ne puse Dumnezeu ca subț un verde pom,
Pe tine te-mpresoară-n mucegaiuri
Schelete doar, de dobitoace și de om.

Ridică-te și fugi ! Afară-n larga zare !
Această carte plină de secrete
De Nostradam ¹, el însuși, scrisă,

¹ Nostradamus, Michel de Nôtre-Dame (1503—1566), astrolog francez, care a publicat în 1555 o cărțuție : *Les vrayes centuries et prophéties* (Adevăratele centurii și profeții).

Nu-ți este îndeajuns o îndrumare ?
Ai să pricepi din ea al stelei mers în zare.
Iar cînd natura te îndreaptă,
Puterea sufletului se deșteaptă,
Înțelegînd cum duhul altui duh vorbește.
Zadarnic o gîndire seacă
Aici sacrele semne-ți lămurește.
Voi, spirite, pe lîngă mine cînd plutiți,
Răspundeți-mi, de-ar fi să m-auziți !

*(Deschide cartea la întîmplare și vede semnul
macrocosmului ¹.)*

Ce voluptate din ce văd îmi vine
Prin simțuri, ah, prin toate dintr-o dată !
O fericire tînră și sfîntă simt
Suind cu foc prin nervii mei, prin vine.
A fost un zeu cel ce a scris astfel de semne,
Ce-mi ogoiesc tumultul dinăuntru,
Ce-mi umplu inima de bucurie,
Ce-mi dezvălesc în tîlcuri tainice și demne
Jur împrejur puterile naturii ² ?
Sînt eu un zeu ? Lumină mi se face mie.
În trăsăturile acestea pure
Natura însăși în puterea ei se dă pe față.

¹ Prin semnul macrocosmului Faust înțelege o schiță schematică a universului.

² Prin „natură“ Faust înțelege aici puterea ascunsă a naturii, ceea ce alchimistul *van Helmont* (secolul al XVII-lea) numea *anima mundi* (sufletul universal).

Acu de-abia pricep a înțeleptului¹ povată :

„A duhurilor lume nu-i ascunsă,

Doar mintea ta și inima-s închise.

Ridică-te, discipole, fără mîhnire

Și scaldă-ți pieptul în aurorele deschise !“

(El privește semnul îndelung.)

Cum toate se-ntreș spre un întreg

Și lucrurile, unu-ntr-altul, cum se-aleg !

Puterile cerești, tot coborînd și iar suind,

Căleți de aur una alteia-și întind.

Din ceruri se perindă la pămînt

Cu aripi binecuvîntare-mprăștiind

Și armonie-n lume răspîndind.

Spectacol făr-asemănare ! Vai, dar numai un

Spectacol pentru dorul meu amarnic !

Unde te prind, Natură infinită ?

Unde, voi sîni ? Izvoare-ale Vieții,

De care-atîrnă ceruri și pămînt,

Spre care pieptul năzuiește însetat și frînt,

Voi izvorîți și adăpați !

De sete să tînjesc zadarnic ?

(Întoarce foile, în silă, și vede semnul duhului
pămîntului².)

¹ Înțeleptul la care se referă Faust ar putea să fie Nostradamus, dar s-ar putea ca Goethe să se refere și la naturalistul mistic Jacob Böhme (1575—1624), care a scris o carte intitulată *Aurora*.

² În epoca feudală, ca și în antichitate, au existat o seamă de filozofi care credeau că corpurile cerești ar avea, fiecare, un suflet. Și pămîntului i se atribuia un suflet ; astfel, Paracelsus vorbește despre un *archeus terrae*, și chiar Giordano Bruno (1548—1600) adîmitea o *anima terrae*.

Cu totul altfel acest semn mă mișcă.
Duh al pământului, tu-mi ești mult mai aproape.
Puterile în mine mai înalte cresc,
Jeratic vinul nou în mine iscă.
Simt îndrăzneală să m-avînt în lume,
Durerea ei s-o port și fericirea,
Să-nfrunt furtunile, și în scrișnirea
Naufragiului să nu mă clatin.
Deasupra-mi cerul se-nnovează —
Și luna luciul și-l ascunde —
Se stinge lampa fumurie.
Văd ca un abur. Roșii raze dintr-o dată
Zvîcnesc în jurul frunții mele, și adie
Din bolți ca un fior
Ce mă pătrunde.
Te simt în preajma mea, duh implorat.
Arată-te !
Simt cum din inimă-mi se rupe o fișie.
Spre noi trăiri în ceața
Acestei nopți simțirile mi se aprind.
Cu inima, întreagă, mă dau ție !
Să mi te-arăți ! Chiar dacă-n preț ai cere viața !

*(El cuprinde cartea și rostește tainic semnul Duhului.
Zvîcnește o flacără roșiatică, Duhul apare în flacără.)*

DUHUL

Cine mă cheamă ?

FAUST

(întorcîndu-se)

Îngrozitoare față !

DUHUL

Puternic m-ai atras, neîntrerupt,
La sfera mea prelung ai supt —
Și-acum ?

FAUST

Vai, vai ! Nu-i de-ndurat !

DUHUL

Cu sufletul la gură m-ai rugat
S-apar, obrazul să mi-l vezi doreai !
Induplecat de dorul tău nestins —
Aicea sînt ! Ce jalnic tremur
Pe tine, supraomul, te-a cuprins ?
Unde-i chemarea ? Unde pieptul, ce-n dureri și
bucurie,

O lume și-a creat, și care c-un cutremur
Asemeni spiritelor năzuia să fie ?
Faust, unde ești, al cui e glasul ce m-ajunse ?
Și care pîn'la mine cu puterea lui pătrunse ?
Tu ești acela, ce împresurat de adierea-mi,
Te zvîrcolești de teamă-acum
Mai jalnic decît viermele în drum ?

FAUST

Alcătuire tu, de flăcări, să mă depărtez
Din fața ta ? Eu sînt, eu Faust, semenul tău !

DUHUL

În valul vieții și-al faptei durez,
Mă ridic și cobor,

Pretutindeni în toate lucrez:
Naștere sînt și mormînt,
O veșnică mare,
Mereu schimbătoare lucrare,
Viață în toate arzînd
Pe pămînt și-n văzduh —
La războiul în freamăt al vremii,
Dumnezeirei îi Țes viu veșmînt.¹

FAUST

Tu care lumea largă o cutreieri,
Tu harnic duh,
De tine cît de-aproape eu mă simt !

DUHUL

Tu semeni duhului ce-l înțelegi,
Nu mie !

(Dispare.)

FAUST

(prăbușindu-se)

Nu Ție ?

Atunci cui ?

Eu cel ce după chipul și asemănarea
Divinității sînt, nici măcar Ție ?

(Bate cineva la ușă.)

O, Moarte ! Știu, acesta-i el, învățacelul !
Cel mai frumos noroc al meu se nimicește.
Această secătură, cu capul plin de șiretenii,

¹ Natura vizibilă a fost chiar și spre sfîrșitul antichității privită adeseori ca un veșmînt al divinității unice.

Tocmai acum îmi tulbură belșugul de vedenii !

*Wagner, cu ticlie pe cap, în halat de noapte,
ținând în mână un felinar. Faust își întoarce fața.*

WAGNER

Scuzați ! V-am auzit cu sîrguință declamînd.

Citeați, de nu mă-nșel, vreo tragedie greacă.

În arta-aceasta sînt un ignorant,

În arta-aceasta-aș vrea povețe,

Nu știi de unde un profit mai iese,

Căci este foarte prețuită astăzi.

Am auzit spunîndu-se adese :

Comediantul poate și pe-un popă să-l învețe.

FAUST

Desigur, dacă popa însuși este un comediant,
Cum uneori se-ntîmplă.

• WAGNER

Ah, țintuit cum stau la masă în chilie,

Cum lumea doar duminica o mai zăresc

Ca prin ocean, și numai de departe, mă întreb

Cum poate fi condusă prin oratorie ?¹

• FAUST

Cuvintele, de nu-s simțite, rămîn seci,

Din suflet vorbele să crească,

Să-nduplece pe-ascultători

Indestulîndu-i cu putere. Un ghiveci

¹ În timpul lui Goethe, mai mulți autori au exagerat importanța oratoriei în formarea intelectuală a tineretului.

Pentru o masă
E lesne să combini din ceea ce îți cade
De la banchetele străine.
Desigur, poți să scoți firave flăcări, jubilind,
În grămăjoara ta de scrum suflînd.
Cu-atîta însă tu vei cuceri
Doar admirația unor maimuțe și copii.
Nu vei răzbate pîn' la inimi,
Dacă din inimă pornirea nu îți vine.

WAGNER

Norocul oratorului îl face dicțiunea.
Că-n urmă am rămas, o știi prea bine.

FAUST

Caute fiecare o dobîndă, dar cîstită.
De ce ai vrea să fii nebun cu clopoței ?
Își desfășoară mintea cu puțină artă
Indemnul ca și tilcurile ei.
Și dacă ții într-adevăr să spui ceva
De ce după cuvinte-ai alerga ?
Discursurile voastre-atît de lucitoare,
În care omenirii îi gătiți scoverzi,
Sînt ca vîrtejurile nefolositoare
Ce toamna dau prin frunze și livezi.

WAGNER

Ah, Doamne, cît de lungă-i arta
Și cît de scurtă viața !
Lucid cum sînt, am multe griji.

Mă copleşeşte ceaţa.
Cît de-anevoie se găseşte calea
Ce duce la izvoare.
Şi încă n-a făcut pe jumătate drumul,
Cînd bietul om dispăre, moare.

FAUST

E oare pergamentul o fîntînă sfîntă,
Din care-un strop te-astîmpără pe veci ? Ah,
cumpăneşte !
Improspătarea n-o găseşti, dacă
Din tine însuşi ea nu izvorăşte.

WAGNER

Iertaţi. Dar mi se pare
O bucurie fără-asemănare,
Să te transpui în alte vremuri,
În duhul lor, să vezi cum a gîndit
Cutare înţelept, să vezi apoi
Ce minunat departe am ajuns şi noi.

FAUST

O da, departe pîn' la stele ! Nu glumesc !
Amice, timpurile din trecut
Sînt pentru noi o carte ferecată cu peceti.
Ce voi numiţi al vremurilor duh
E numai duhul dumneavoastră
În care vremurile se-oglesc.
Îi spuneţi duh ! Cît e de slut !
Fug oamenii din faţa voastră,

S-ascund să nu vă vadă, după uși.
O ladă cu gunoaie e, o cameră cu vechituri,
Ici-colo cu vreo acțiune
De stat, cu maxime pragmatice
Pentru prilejuri diferite — bune,
Menite a fi spuse de păpuși.

WAGNER

Dar lumea, inima și spiritul —
Oricine ar dori să le cunoască.

FAUST

Să le cunoască ? Să le dea de rost !
Cunoașterea ! Ce nume poartă
Ăst prunc și unde mi-i ?
Puținii care-au cunoscut ceva și-au fost
Destul de deșucheați ca să o spună,
Descoperindu-și gândul și simțirea,
Au fost sau răstigniți sau arși de vii.¹
Amice, rogu-te, e cam târziu,
Să întrerupem pentru astăzi convorbirea.

WAGNER

Ce bucuros aș fi vegheat, ca să discut
Despre savante lucruri neîntrerupt
Cu dumneavoastră. Mine ziua-ntii de Paști fiind,
Imi veți permite-o seamă de-ntrebări, pe rînd.

¹ Goethe face aluzie la Isus și la Giordano Bruno, filozof pe care biserica catolică l-a condamnat, în 1600, să fie ars pe rug.

Mi-am închinat științei, studiilor, zelul viu.
Cunosc ce-i drept atîtea, dar aş voi pe toate să le
ştiu.

(Iese.)

FAUST

(sîngur)

Ciudat că numai capul
Speranța nu și-o pierde,
Aleargă după găunoase fleacuri,
Cu mîna sapă căutînd comori de veacuri,
Și-i fericit cînd rîme în gunoi găsește.

Putea să mai vorbească-aici astfel de glas,
În casa unde duhurile fac popas ?
Totuși, de astă dată-ți sînt mulțumitor,
Biet pămîntean, ce-atîtea-ndrugă.
M-ai smuls din desperarea ce era
Pe cale simțurile să-mi distrugă.
O, arătarea-a fost atît de uriașă,
Că m-am simțit ca un pitic aproape.

Eu, chip asemenea divinității, care
Oglindă-aproape mă credeam eternității,
Și care-n propria-mi cerească claritate
Mă desfătam, argila aruncînd-o de pe mine,
Eu, cu natura dimpreună-avînd aceleași vine,
Mai mult decît un heruvim, am îndrăznit
Viața unui zeu s-o gust nepotolit,
Și-acum ce crunt o ispășesc,
De un cuvînt de tunet nimicuit.

Nu pot, nu mi-e îngăduit asemenea să-ți fiu.
De-avui puterea să te-atrag.
Nu am puterea să te ții.
În clipa-aceea fericită
Așa de mic, așa de mare mă simții.
Cu ce cruzime aruncatu-m-ai
În soarta mea nesigură de om, ca-ntr-un pustiu.
Cine mă-ndrumă ? Și de care-ndemn să-ascult ?
Ce să evit pe drumurile ceții ?
Ah, înseși faptele, la fel cu suferința,
Zădărnicesc liberul umblet al vieții.

Mărețelor frumseți, ce inima le întâlnește,
Li se amestecă materie străină pretutindeni.
Cînd binele în lume îl ajungem omeneste,
Mai binele se cheamă nebunie, și-amăgire.
Înaltele simțiri, prilejuri de viață, amortesc
În valvîrtejul pămîntesc.

Închipuirea, ce în zboruri îndrăznețe
Prin veșnicie se lărgeste, prin înalta,
C-un spațiu mic se mulțumește
Cînd fericirile pier una după alta.
Adînc în inimă se cuibărește grija,
Secrete suferinți acolo pricinuind.
Ea tulbură plăceri și tihnă,
Îmbracă măști, tot altele, fără odihnă.
Sub chip de casă, curte, de femeie și copil apare,
Ca un pumnal, ca foc, ca apă și otravă de
temut.

Silit ești să te temi de ceea ce nu va lovi,
Și să deplîngi ce niciodată n-ai pierdut.

Nu sînt ca zeii. Cît de dureros o simt.
Un vierme sînt, ce-n pulbere trăiește,
A cărui foame de pămînt
Cu talpa călătorul o strivește.

Nu-i pulbere tot ce din rafturi negre
Mă strîmtorează-ntre pereți ?
Nu-s pulbere aceste vechituri
Pline de molii, aste pergamente, sfere ?
Aici afla-voi ce-mi lipsește ?
Sau poate că din mii de cărți citi-voi
Că oamenii de-a pururi pretutindenea s-au chinuit,
Abia aici și colo dac-a fost și-un fericit ?
Tu, craniu gol, de ce privești rînjind ?
Au pentru că lumina căutînd cîndva
De dorul adevărului purtat în frunte
Prin cine știe ce amurg ai rătăcit ?
Voi, instrumente, mă priviți cu ironie,
Cu roți și crește, vălătuțe, fierărie :
La poartă am ajuns, voi trebuia să-mi fiți o cheie.
Ce vrednice-mi păreați, dar n-ați desferecat zăvorul.
Taina păstrîndu-și-o în plină zi,
Natura nu se lasă despoiată
De vâlul ei, și ceea ce ea nu-și arată,
Firește revelîndu-se duhului tău,
Nu-i smulgi cu pîrghii și șuruburi niciodată.
Unelte vechi, pe care nu le-am folosit,

Voi stați aci, rămase din părinți,
Cilindre, voi vă înnegriți
Cît timp această lampă vă afumă.
Mai bine-agoniseala s-o fi risipit,
Decît cu ea în cîrcă să asud aci !
Ce-ai moștenit de la părinți
Trudind s-agonisești din nou, să fie-al tău,
Ce clipa născocoște, poate folosi,
Dar ceea ce nu folosește, balast e numai
Din cale-afară greu.

De ce privirea spre-acel loc se-ndreaptă ?
Sticluța-aceea-i pentru ochi magnet.
De ce acumă mi se luminează-ncet
Precum se face cînd într-o pădure neagră
Neașteptat apare luna-întreagă ?

Salut, tu unică fiolă,
Pe care cu evlavie o iau și cu ardoare.
În tine eu cinstesc umana artă și inteligență.
Tu, a suavelor adormitoare seve chintesență !
Extract plăcut al tuturor puterilor omorîtoare,
Dovadă fă stăpînului de-a ta favoare !
Te văd, se liniștește suferința,
Te iau, se domolește străduința.
Mareea duhului, scăzînd, s-a-ntins,
Pe marea-naltă iată-mă împins.
Oglindea apei strălucește-n lung și-n lat,
Spre noi limanuri sînt chemat.

Un car de foc plutește, cu aripi ușoare,
Spre-a mă lua. Sînt gata, tu, natură,
Să mă ridic și să străbat eterul
Spre-o țintă nouă de activitate pură.
Ce-naltă viață, ce divină voluptate !
Tu, vierme încă adineauri, meritate
Îți sînt acestea ? Soarelui, cu hotărîre,
Intoarce-i grabnic al tău spate,
Că-i pămîntean și el ! Și îndrăznește
Să dai în lături porțile, pe lângă care
Atît de bucuros se furișează fiecare !
E timpul, în sfîrșit, să dovedești cu fapte
Că bărbăteasca demnitate
Nu-i mai prejos de măreția cea zelască,
Nu tremură în pragul tenebroasei peșteri,
Unde închipuirea singură la chin
Condamnă-se, și nu evită trecătoarea
Cu gura-ncinsă de tot focul infernal ;
În stare e ăst pas să-l săvîrșească
Chiar dac-ar fi să cadă în neant.

Te iau tu, cupă pură de cristal,
Dintru firidă, să primești licoarea.
Tu străluceai la pămîntești serbări de bucurie,
E mult de-atunci și chiar mai ieri
Înveseleai pe oaspeții severi.
Splendoarea multelor icoane ce le porți
Și datoria celui care bea să le explice
În rime, și să soarbă băutura dintr-o dată,
Imi amintesc ale juneții nopți.

N-am să te-ntind acum vreunui amic
Și versuri despre tine nu voi zice.
Iată un suc, ce repede îmbată.
C-o brună revărsare-ți umple golul.
Eu l-am gătit, eu l-am ales cu cugetul deplin.
Această cupă, cea din urmă,
Salut înalt, eu ție, dimineată, ți-o închin !

(Duce cupa la gură.)

Dangăt de clopote și cântare de cor.

CORUL INGERILOR

Hristos a-nviat !
Bucurie celui
De moarte învins,
Pe care păcatele
Moștenitele, furișatele,
Greu l-au încins !

FAUST

Ce murmur cunoscut, ce sunet lin
Îmi smulge cu putere cupa de venin ?
Voi clopote înalte, pe pământ
Vestiți de Paști întiul ceas ?
Voi coruri, ziceți voi mîngîietorul cînt,
Ce a sunat din guri de îngeri la mormînt
O veste bună aducînd ?

CORUL FEMEILOR

Cu mirodanii
L-am uns, l-am încins.
Noi credincioasele

În mormînt l-am întîns.
Cu inuri și pînze
Trup învălrăm.
Pe Hristos în mormînt
Nu-l mai găsirăm.

CORUL ÎNGERILOR

Hristos a-nviat
Din groapa de lut.
Fericit iubitorul
Care-a trecut
Prin marea-ncercare
Mîntuitoare !

FAUST

De ce mă căutați, în praful meu, senine,
Voi sunete cerești, puternice și line ?
Voi sînteți pentru suflete domoale.
Ce bucuros solia bună o ascult,
Dar din credință nu-mi rămase mult.
Minunea-i al credinței prunc
Cel mai iubit. Nu îndrăznesc s-arunc
Privirea către sferele de unde
Suava veste-auzul îmi pătrunde.
Obișnuit din tinerețe cu-acest sunet,
El și acum mă cheamă la viață.
Cădea sărutul cerului cîndva
Pe fruntea-mi aplecată sîmbăta.
Suna îmbelșugat un clopot. Rugăciunea
Avea ardori pe-atunci ca pasiunea.

Și o dorință neînțeleasă mă mîna
Să merg pe cîmpuri și-n dîmbravă,
Simțeam din lacrimi cum se închea
O lume-n mine și o slavă.
Cîntarea-aceasta îmi vestea
Serbarea primăverii și norocul tinereții.
Copilăreasca amintire și simțire
Azi mă opresc la marginile ceții.
Cerești cîntări, lungiți-vă-n ecou!
Răsare lacrima, sînt al pămîntului din nou.

CORUL ÎNVĂȚĂCEILOR

Înmormîntatul
De jos ridicat,
Sublim înviatul'
Măreț s-a-nălțat,
Avînt creator
Spre ceruri îl mînă.
Ah, în durere
Noi stăm în țărînă.
Maiestre, aici
Noi stăm însetați.
Tînjim după tine,
În urmă lăsați.

CORUL ÎNGERILOR

Hristos a-nviat
Din pînzele morții.
Rupeți voi, rupeți
Cătușele sorții.

Voi cari îl slăviți,
Voi cari îl iubiți,
Voi cari îl hrăniți,
Voi cari îl vestiți
Pe pământ și pe ape,
Vouă Maiestrul
Vă este aproape.

În fața porții orașului.
Trecători ies din cetate la plimbare.

CÎTEVA CALFE DE MESERIAȘI
Chiar într-acolo vă e placul ?

ALȚII

La casa vînătorilor ne ducem.

INTIII

Noi o luăm spre moară-n jos.

UN UCENIC

Băieți, la curtea unde-i lacul !

AL DOILEA

Dar drumul pîn-acolo nu-i frumos.

AL TREILEA

Tu încotro o iei ?

ALTUL

Cu ceilalți, dacă vrei.

AL PATRULEA

Să mergem la Burgdorf, că nu-i departe.
Acolo ne așteaptă cele mai frumoase fete, bere,
Și răfuieli de cea mai bună calitate.

AL CINCILEA

Ce vesel ești. Tovarășe, ce foc
Te ia, a treia oară să te-ncaieri ?
Nu viu, mi-e teamă de-acel loc.

O SLUJNICA

Nu, nu ! Eu în oraș mă-ntorc.

ALTELE

Îl vom găsi desigur lângă ploi.

INTIIA

Aceasta pentru mine n-ar fi un noroc.
El ție ți se va alătura.
Cu tine numai va dansa.
Din toate-acestea eu ce voi avea ?

ALTA

Unde mai pui că astăzi fi-va
Cu el și fata cea cu părul creț. Așa spunea.

UN ELEV

Ei drace, cum se fiții aceste fetișcane.
Voi, coconași, ce-mi ziceți ? Bune poame !
Nu sînteți de părere c-ar fi bine

Să le-nsoțim ? Mi-ar fi pe plac. Eu unul
Iubesc femeia, berea și tutunul.

O DOMNIȘOARĂ

Ei, iată-mi-i băieții ăștia cumsecade !
Într-adevăr e o rușine !
Ce splendidă societate ar putea să aibă,
Dar fiecare dup-o slujnică se ține.

AL DOILEA ELEV

(către primul)

Nu te grăbi. În urmă alte două vin.
Sînt adorabil îmbrăcate.
Cu una dintre ele sînt vecin.
Mă prăpădesc de dragu-i. Ce domol.
S-apropie fetițele la pas.
Poate le prindem la taifas.

INTÎIUL ELEV

Amice, nu ! Eu unul nu mă rușinez.
Cu sîrg ! Vinatul să nu-l pierdem.
Duminica nimic nu mîngîie ca mîna
Ce-a măturat prin casă toată săptămîna.

UN CETĂȚEAN

Nu-mi place nicidecum noul primar.
De cînd a fost ales, e tot mai fără de rușine.
Și treburile nu merg bine.
Vezi dumneata, e totul în zadar.
Necazurile vin în șiruri,
Ne-aruncă-n spate tot mai grele biruri.

UN CERȘETOR (cîntă)

Bunii mei domni, frumoase doamne,
A voastră-i bucuria, a mea e umilința,
Priviți-mă cu îndurare,
Vedeți-mi, alinați-mi suferința.
Nu mă lăsați să cînt zadarnic.
Om fericit e doar cel darnic.
O zi pe care-o preaslăvește fiecare
Zi de cules să fie pentru mine.

ALT CETĂȚEAN

Nu știu alt lucru mai plăcut duminica
Și-n sărbători decît o convorbire
Despre războaie, cînd departe-n Turcia cea mare
Popoarele se-ncaieră, lovind cu-nverșunare.
Să stai lingă fereastră, păhărelul să ți-l bei,
Și să privești pe rîu vîntrelele-n plecare,
Iar seara cînd te culci, precum se face,
Să binecuvîntezi un veac de pace.

AL TREILEA CETĂȚEAN

Așa e. Spargă-și alții capetele cum le place,
Încurce-se claie-grămadă.
Numai la noi acasă, toate după rînduială,
În forma lor străveche șadă.

O BĂTRÎNĂ (către domnișoare)

Ce curățele-mi sînteți, sînge tînăr și plăcut !
Cine la voi nu s-ar uita pierdut !

**Ei las' ! Dar așa mîndre nu mai fiți !
Eu lesne vă fac rost de ceea ce doriți.**

O DOMNIȘOARĂ

**Să ne grăbim, Agato ! Mă feresc
C-o vrăjitoare ca aceasta-n public să vorbesc.
Ce-i drept, în noaptea Sfîntului Andrei
Ea-mi arată pe unul dintre pețitorii mei.**

ALTA

**Și mie mi l-a arătat în apa de cleștar.
Ca un ostaș era, cu alți viteji. Dar în zadar
Mă-ntorc acum să-l văd ca ieri,
Nu-l întîlnesc pe cîmp, pe uliți, nicăieri.**

SOLDAȚI

**Cetăți cu falnice
Înalte zidiri,
Fete cu aspre
Mîndre simțiri,
Sînt gata să cuceresc.
Gata sînt, gata.
Vitează e truda,
Domnească răsplata !
Trîmbița sune,
Recruții s-adune
Pentru plăcere,
Pentru durere.
Iată-ne-n cete,
Ce iureș e-acesta,**

Ce dragă viața !
Lua-vom, lua
Cetăți și fete.
Cetăți și fete
Se vor preda.
Vitează e truda,
Domnească răsplata,
Soldatul e gata.

Faust și Wagner,

† FAUST

Năvalnic s-a desprins din gheață riul,
În primăvară mîl și piatră se prăvale,
Nădejdea fericită înverzește-n vale.
Și din gerar ce mai rămase
În munții aspri se retrase.
De-acolo iarna mai trimite-n goană
Fiori de grindină pe-ogoare,
Dar soarele ia albul la prigoană.
Se mișcă-n germenii străduința
Și-nvie totul prin culoare ;
Pe cîmpuri încă nu e nici o floare,
Dacă n-ai vrea femei și oameni
Cu florile frumoase să-i asameni.
Întoarce-te, din înălțimi să vezi
Orașul revărsîndu-se-n livezi.
Prin poartă iese-n mare-nvălmășeală
Pestriț norodul. Soarele nu-nșeală.
Cu toții jubilează-n înviere

Cu învierea Domnului deodat' ¹.
Din case joase, din chilii cu var surpat,
Din truda meseriilor, ce-atîta grijă cere,
Din pravila simțită-n oase,
De sub povara coperișelor de case,
Din străzi cu bolți, din a bisericilor noapte,
Au fost cu toții scoși, scoși în lumină.
Vezi numai, vezi cum pîlcuri-pîlcuri
Își taie cale prin livezi și prin grădină.
Pe rîu întrezărești departe-n larg —
Ici-colo cîte-o luntre veselă și plină,
Și grea, să se scufunde-aproape
Corabia pitică înălțînd catarg.
Chiar colo sus pe crestele de dealuri
Lucesc culori de pestrițe veșminte.
Parcă aud și zvonul satului, în valuri.
Aici e-adevăratul cer, al celor mulți.
În mic și-n mare,
Ce mulțumire-n pieptul viu !
Și strigă-n chiot fiecare :
Aici sînt om.
Aici mi-e-ngăduit să fiu !

WAGNER

Plimbările cu dumneavoastră-n zile rare
O cinste sînt și o dobîndă totdeauna.
Dar singur nu m-aș rătăci pe-aici,

¹ Pentru Faust, ca și pentru Goethe, învierea nu mai are o semnificație religioasă ; pentru ei „învierea” înseamnă întinerire și desprimăvărare.

Căci sînt potrivnic bucuriilor vulgare,
Urăsc din inimă tumultul, cetera,
Aceste țipete și jocul de-a popici.
Ei urlă parcă ar avea pe dracu-n pîntec,
Spunînd că asta e petrecere și cîntec.

ȚĂRANI

(sub tei, dans și cîntare)

Ciobănaș veni la joc,
Cu brîu lat pe la mijloc
Și în inimă cu foc.
Se juca în toi sub tei,
Ce vîrtejuri la un loc !
E-he-hèi ! E-he-hèi !

Ciobănașul se lovi
Pe la spate, mai în jos,
De un spate mai frumos,
Și de-o fată pe sub tei.
Zise fata : Ce prostii !
E-he-hèi ! E-he-hèi !

Dară jocul se porni,
Nebunește în ocol,
Jumătate sînul gol
Se vedea în salt sub il.
Dar și alte bucurii
Se mai iscă pe sub tei !
E-he-hèi ! E-he-hèi !

UN ȚĂRAN BATRIN

Domnule doctor, ce frumos
Din partea dumneavoastră, mare cărturar,

Pe-aici să dați, prin partea noastră,
Amestecîndu-vă-n norodul cel de jos.
Luați în schimb acest urcior de lut
Pe care proaspăt l-am umplut.
Să închinăm. Să nu vă stingă numai setea.
Această vă urăm, cu vorbe
Stingace poate, dar din inimă-nălțate.
Cîți stropi cuprinde — atîtea zile
Mai fie-vă din ceruri numărate !

FAUST

Primesc împrăștierea mulțumindu-vă
Din suflet !

Norodul se adună în preajmă.

UN ȚĂRAN BĂTRIN

Cu adevărat frumos
Din cale-afară e că-n zi de bucurie
Veniți, căci după cum se știe
Ne-ați fost alături și-n zile de urgie.
Atîția sînt încă în preajmă
Din cei pe care tatăl dumneavoastră
I-a mîntuit de friguri blestемate,
Cînd a curmat bolejnița în țara noastră.
Și-atunci, cu toate că așa de tînăr încă,
V-ați dus prin casele-nciumate.
Atîția morți scoteau prin porți,
Dar dumneavoastră, teafăr ca o stîncă,
Ați biruit amarnica-ncercare.
Celui ce ajuta i-a ajutat
De sus îndurătorul mare.

TOȚI

Urări de sănătate celui vrednic ! Multe,
Ca să mai poată îndelung s-ajute !

FAUST

Să v-aplecați în fața Celuia de Sus,
Care ne-nvață s-ajutăm
Și ajutor trimite-ne nespus !

(Se duce mai departe cu Wagner.)

WAGNER

Ce simțămînt te-ncearcă dintr-o dată,
Cînd cinste-atîta ți se-arată ?
Prea fericit e-un mare om, ce după darurile sale
Asemenea dobîndă poate să culeagă !
Părinții și copiii, cu privire trează,
În cale-ți ies, și fiecare-aleargă și întreabă.
Vioara amuțește, dansatorii contenesc,
Tu treci, în șiruri toți s-așează,
Căciulile în slavă, una după alta, zboară.
Văzut-ai cum din toate părțile i-aduni ?
Puțin lipsește și-ar îngenunchea
Ca-n fața unei venerabile procesiuni.

FAUST

Încă vreo cîțiva pași pînă la piatră.
Aci ne odihnim, unde-n atîtea rînduri
Am poposit muncit de gînduri.
Dedatu-m-am aci și postului și rugăciunii.
Plin de nădejde, cu credință, cu suspine,

Cu lacrimi, am crezut să pot obține
De la cerescul Domn sfârșitul ciumii.
Batjocură îmi par aplauzele cu care unii
Mă-ntîmpină. O, de-ai vedea în mine !
Ai înțelege-atunci cît de puține
Sînt meritele tatălui și ale mele.
Om onorabil a fost tata, dar întunecat.
Asupra firii și a sfintelor arcane ¹
Gîndea, nu necinstit, dar într-un fel ciudat,
Cu grele osteneli, de vrei, însă cam apucat.
Se închidea, cu ceata lui de-adepti,
În neagra lui bucătărie și gătea pe îndelete,
Unea contrarii, după lungi rețete.
Un roșu-leu ² cu crinul alb ³ se logodea
În blîndă și domoală baie, zilnic.
Apoi, împerecheați în flacăra, cei doi
Trecuți erau dintr-un alcov ⁴ în altul, silnic.
Cînd într-un joc de aprige culori
Crăiasa tînără se alegea în zori,
Medicamentul era gata. Oamenii mureau.
Dar nimeni nu-ntreba : se face vreunul sănătos ?
Astfel cu infernalele tertipuri
Prăpăd făcurăm prin aceste văi, mai fioros,
Decît făcuse ciuma. Însumi dat-am din otravă
La mii de oameni. Toți s-au stins.

¹ *Arcane* — în alchimie : taine ale naturii.

² *Roșu-leu* — în alchimie : oxid roșu de mercur.

³ *Crinul alb* — în alchimie : acid clorhidric.

⁴ *Alcov* — în alchimie : retortă.

Și-acum văzuși, cum sîntem ridicați în slavă,
Noi, noi netrebnicii și ucigașii !

WAGNER

De ce v-ați tulbura-ntr-atît că-i rușinos ?
Eu cred că omul face îndeajuns
Cînd se deprinde conștiincios
În arta ce i-o lasă-naintașii !
Cînd tînăr ești și tatăl ți-l cîstești,
Știința lui cu bucurie-o moștenești.
Iar dacă mai tîrziu, știința însuți o sporești.
Putea-va fiul tău s-ajungă, unde tu nu ai ajuns.

FAUST

Ești fericit că ai încă nădejdea, printre-aleși,
Din astă mare-a rătăcirilor să ieși.
De aceea ce nu știm, noi am avea nevoie.
Ceea ce știm, doar anevoie ne va folosi.
Să nu ne înnegrim însă cu jale
Această oră ce ne iese-n cale.
Privește cum în jerăgaiul soarelui de-apus.
Lucesc colibele pe creste sus.
S-apleacă ziua. Soarele se duce să stîrnească
În alt ținut viața.
De ce de pe tărîm o aripă nu mă ridică
Pe urma lui să plec, lăsînd în urmă ceața ?
În veșnica lumină a-nserării
Eu lumea calmă aș vedea-o la picioare,
Incendiate culmile deasupra văilor domoale,
Și rîuri de argint curgînd în fluviul de aur.

Nu mî-ar zădărnici zeiasca fugă
Nici muntele și nici sălbaticul coclaur.
Ce calde golfuri marea îmi deschide
În fața ochilor mirați să strălucească.
Dar zeul parc-ar vrea să asfințească.
Și iarăși se trezește-n mine-ndemnul
Să zbor din nou, să beau eterna lui lumină,
În spate noaptea, înainte ziua,
Deasupra cerul, iar sub mine unda lină.
Frumos e visul. Soarele apune însă.
O, cît de greu la aripa neobositului meu duh
O aripă trupească i se-adaugă prin văzduh.
Dar fiecăruia din naștere i-e dat
Să zboare cu simțirea-n lung și-n lat,
Cînd sus, pierdută-n spațiul vînat,
Își deapănă răsunătorul cîntec ciocîrlia,
Cînd peste înălțimi și brazi de veacuri
Plutește vulturul făcînd ocol,
Cînd peste-ntinsuri, peste lacuri,
Cocorii-o țin spre patriile lor.

WAGNER

Avui și eu momente de ciudate-avînturi,
Dar niciodat-asemena îndemn
Eu n-am simțit. Îmi place să mă plimb pe cîmpuri,
Dar păsări anevoie aș putea să pizmuiesc.
Găsesc, dacă-mi îngădui, mult mai demn
Prin cărți să răsfoiești cu bucurie.
Ce-nălțătoare nopțile de iarnă sînt
Cînd filă după filă-ntorci. Iar cînd

Un pergament îți cade-n mână
Te simți în cer întreaga săptămână.

FAUST

Tu-ți știi doar unul din îndemnuri,
De n-ai cunoaște niciodat' pe celălalt !
Ah ! două suflete-s în mine ! Cum se zbat
În piept, să nu mai locuiască împreună !
Unul de lume strâns mă ține, încleștat
Cu voluptate, celălalt puternic
Către cerești limanuri mă îndrumă.
O, duhuri dac-ar fi în aer
Din cele ce domină între ceruri și pământ,
La mine le-aș chema din auriul vânt,
Spre-o nouă viață să mă ducă
Cu împliniri ce nu înșală.
O, dac-o mantie de vrajă-ar fi a mea,
Și dacă-n țări străine m-ar purta,
Nu aș schimba-o pentr-o mantie regală.

WAGNER

Nu invoca știuta ceată,
Ce revărsându-se prin aburii de seară,
La curmături și la răspîntii, omului
Mii de primejdii îi prepară.
Din miazănoapte¹ spirite în stol
Vin peste noi cu limbi-săgeți,
Din răsărit alt cîrd ne dă ocol

¹ Wagner își expune aici credința sa deșartă în existența unor „spirite” ale celor patru regiuni ale lumii, potrivit celor patru puncte cardinale ale orizontului.

Să se hrănească cu plămîinii noştri.
Cărarea ne-o aţîn pe la amiază
Şi alte duhuri, din deşert venind.
Din asfinţit o ceată-ntîi ne-mprospătează,
Ca să ne-nece-apoi, meleaguri pustiind
Spre-a ne-nşela, cum se alintă !
Ascultă bucuros, ca să ne tragă-n cursă.
Din cer că sînt trimise — aşa se-nfăţişează.
Vorbesc ca îngerii, ca să ne mintă.
Să mergem însă. Ceaţa cade ca mătasa.
Se răcoreşte. Înserează. Ne aşteaptă casa.
Dar ce staţi astfel, cu nelinişte
Privind departe ?

FAUST .

Nu vezi un cîine alergînd prin mirişte ?

WAGNER

I-am prins de veste. Nu i-am dat vreo-nsemnătate.

FAUST

Observă-l numai. Vezi ? Ce crezi că e ?

WAGNER

Un pudel, care-n felul său apartea
Adulmecă o urmă.

FAUST

Nu vezi cum face
Prejuru-ne spirale ? Vine mai încoace.
Şi dacă nu mă-nşel, o dîră de văpaie
El lasă pe întortocheata-i cale.

WAGNER

Un pudel negru-i tot ce vād.
O amăgire a vederii — restul. Nu te tulbura.

FAUST

Și totuși, parcă ar întinde magice capcane
În jurul nostru pentru-a ne lega. —

WAGNER

Nesigur sare și-l cuprinde teama
Aci în fața noastră luînd seama,
Că nu e domnul său, ci doi necunoscuți.

FAUST

Se îngustează cercul. Iată-l lîngă noi.

WAGNER

Ei, vezi ? Un cîne e aci,
Nu duh. Sfios încearcă-a mirîi.
Din coadă dă. Apucături de cîne-n toate !

FAUST

Vino cu noi ! Ei, haide, vino !

WAGNER

E-un pudel nebunatic.
De stai, se-oprește și el, și socoate.
Și de-i vorbești, se-nalță-n două labe.
Ridică-n grabă ce din mîină-ți scapă.
Și ar sări după baston în apă.

FAUST

Poate că ai dreptate. Nu-i găsesc nici eu
Vreun semn de spirit. E-un dobitoc dresat.

WAGNER

Un cîne, cînd e bine educat,
Cîștigă și favoarea unui înțelept.
Atenția o merită-ntru totul,
El, al studenților școlar deștept.

(Intră împreună pe poarta orașului.)

Odaie de studiu

FAUST

(intrînd cu cînele)

Venind din cîmp, pe care bezna grea se lasă,
Intrăm acuma doi în casă.
Plimbarea-n larg, sărbătorească drum,
Un suflet au trezit în noi mai bun.
Sălbaticile-ndemnuri, iată-le c-au ațipit,
Și ogoiat e zbuciumul nestăvilit.
Iubirea omenească ne cuprinde,
Dumnezeiasca dragoste s-aprinde¹.

Stai mólcom, cîne ! Nu fugi încoaci și-ncolo.
Ce-adulmeci mirosind pe lîngă prag ?
Așază-te mai bine după sobă.

¹ Iubirea de sens panteist, aceea numită de *Spinoza* (1632—1677) *amor dei intellectualis* : o revărsare, plină de dragoste, a sufletului în întregul univers.

Îți dau și-o pernă pentru colțul drag.
Pe deal, cu sărituri și cu tîrcoale,
Ne-ai înciudat, ne-ai veselit.
Primește-acum din parte-mi îngrijirea
Ca oaspete binevenit.

Cînd în chilia noastră strîmtă
S-aprinde, prietenește, lampa scundă,
Lumina vrea în suflet să pătrundă,
Și zi se face-n inima ce se frămîntă.
Înțelepciunea-ncepe să grăiască,
Nădejdea prinde a-nflori.
Te-apucă dor de revărsările vieții
Și de-ale vieții obîrșii.

Cîne, nu mîrîi ! Cu muzica cea sfîntă
Un animalic sunet, cum e-acesta, anevoie
Se potrivește. Oamenii se strîng
Și mîna-și dau spre a cîrti mișei,
Cînd nu pricep ceva. E obiceiul lor nătîng
În fața frumuseții și a binelui ales
Să mîrîie, cînd nu le este pe-nțeleș.
Vrea cînele să se încrunte ca și ei ?

Ce repede în mine s-a curmat
Izvorul mulțumirii.
De ce, vai, fluviul așa de grabnic seacă,
Lăsîndu-mă pe țărături însetat ?
Dezamăgirea de la mine treacă !
Lipsiți de ceea ce adapă,
Vom prețui mai mult cerescul element

Și revelația ce nicăieri nu arde
Mai viu ca-n Noul Testament.
Mă-ndeamnă nu știu ce, străvechiul text
Cu inima curată să-l privesc.
Sacru izvod
În graiul meu iubit să-l tălmăcesc.

(*Deschide un volum și încearcă să traducă.*)¹

Stă scris : „La început a fost *Cuvîntul*.”
Mă și opresc. Cine m-ajută să fac pasul ?
Cuvîntul ? — Nu pot să-l prețuiesc așa de mult !
Altfel va trebui să-l tălmăcesc
Dacă de spirit eu ascult.
Stă scris : „La început a fost *Ideea*.”
Dar cîntărește bine-nțiul rînd,
Ca pana să nu fugă, slove goale așternînd.
Ideea e, ce-nfăptuiește și creează totul ?
Ar trebui să scriu : „La început a fost *Puterea*.”
Dar iată că scriind sînt îndemnat
Să nu fac nici aici popasul.
Din ce adîncuri vine șoapta ?
M-ajută duhul și-mi dă sfat :
La început voi pune *Fapta*.

De vrei cu tine, cîne, să-mi împart chilia,
Te rog atunci să-ți curmi
Lătratul, urletul cu care scurmi
Și stînjenești tovărășia.
Unul din doi

¹ Faust va încerca o traducere liberă, nu confesională și dogmatică.

Va trebui să iasă.
Aşa e legea printre noi.
Uşa-i deschisă. Slobodă-i plecarea !
Dar ce sînt nevoit să văd ?
E umbră sau aievea e ? De speriat,
Cum creşte cînele în lung şi-n lat !
Puternic se ridică, mare.
De cîne nu mai are-nfăţişare.
Adusu-mi-am în casă o fantomă !
Hipopotam, s-ar zice,
Cu ochi de foc şi groaznici colţi.
Te ştiu. Tu-mi eşti aicea pe sub bolţi !
Pentru asemenea prăsilă infernală
Cheia lui Solomon e bună,
Nu-ncape nici o îndoială.

SPIRITE

(pe coridor)

Înăuntru prins e unul,
Staţi afară şi nici unul
Nu mai între. Stă în cursă
Vulpea iadului şi nu se
Va putea din fier desprinde.
Însă voi luaţi aminte.
Să plutiţi în sus şi-n jos
Ca să-i fie de folos.
Staţi prin preajmă şi-n ocol
Daţi din aripi ca un stol.
Mult pe poftă ne-a făcut.
Prins e, dar nu pentru mult.

FAUST

Din patru unul dacă este,
Nevoie am de-o vrajă din poveste :

Dispară salamandra ¹-n foc,
Undina ² să se facă joc,
Silfida ³ să se risipească,
Coboldul ⁴ să se ostenească.

Cine nu știe
Puteri și stihie
Din ape, văzduhuri,
Nu e maiestru,
Stăpîn peste duhuri.

Să piei în flăcări,
Salamandră !
Topește-te-n murmur,
Undină !
Aprinde-te-n lumină,
Meteorică silfidă, sus.
Ajută la vatră,
Incubus ⁵, Incubus.

¹ *Salamandra* — în alchimie : simbol al focului.

² *Undina* — în alchimie : simbol al apei.

³ *Silfida* — în alchimie : simbol al aerului.

⁴ *Cobold* — în alchimie : simbol al pământului.

⁵ *Incubus* — alt simbol al pământului.

Nici unul din patru
Nu este în fiară.
Ea stă liniștită, rînjește cu colții afară.
Nu pare atinsă la pîntec
Mai dinadins. O, vrei un descîntec
Și mai puternic ?

Ce ești, amice ?
Din iad evadat ?
Privește-atunci semnul ¹
Acesta, la care s-apleacă
Și cetele negre. Privește aici !
Se umflă acum cu țepi de arici !

Lepădătură de blèstem ce ești !
Îl poți citi ? Îl dibuiești ?
E semnul Celui ce n-are izvor,
Al Celui Nespus,
Al Celui prin lume din cer revărsat,
Al Celui subt coaste, străpuns.

Ce duh îl paște, cum îl cheamă,
De crește ca un elefant
Și umple spațiul întreg
Și ca o ceață se destramă ?
Nu te sui pînă la grindă în odaie !
Întinde-mi-te la picioare ! Știu să leg
Și să dezleg !
Vezi doar că nu amînîț în zadar.

¹ „Semnul“ despre care vorbește Faust e crucifixul.

Te dovedesc cu sfînta sfîntelor văpaie.
Nu aştepta arzînda, întreita lumină¹ !
Nu aştepta
Să-mi pun în joc arta deplină !

MEFISTOFEL

*(apare, în timp ce ceaţa se destramă, îmbrăcat ca
un scolast călător², de după sobă)*

Porunca este-a voastră. Gata-s să servesc.
De ce atîta larmă şi necaz ?

FAUST

Acesta fost-a aşadar ascunsul sîmbure
Al cînelui ! Un călător scolast ? Rizibil caz !

MEFISTOFEL

Salut pe învăţatul domn
Ce mă făcu s-asud din greu.

FAUST

Cum te numeşti ?

MEFISTOFEL

Neînsemnată mi se pare-această întrebare
Din partea unuia ce-atît dispreţ arată
Pentru cuvînt şi care mai presus
De aparenţele amăgitoare
Se străduieşte numai spre esenţe şi-adîncimi, mereu !

¹ Prin „întreita lumină“ Faust înţelege trinitatea.

² Dascăl de scolastică.

FAUST

La dumneavoastră, domnii mei, esența
De obicei din nume se citește,
Și-aceasta foarte lămurit s-arată
Cînd cineva un zeu al muștelor,
Un mincinos, un coruptor, de pildă, vă numește,
Ei bine, spune-mi numai, cine ești ?

MEFISTOFEL

O parte sînt dintru acea putere
Ce numai răul îl voiește,
Însă mereu creează numai bine.

FAUST

Ce vrei cu-asemeni ghicitori să spui ?

MEFISTOFEL

Sînt spiritul ce totul neagă.
Și cu dreptate, dat fiind că tot ce naște și devine
E vrednic să se prăpădească.
Nimic să nu mai ia ființă-ar fi mai bine.
Astfel cam tot ce voi numiți păcat,
Distrugere și rău
E însuși elementul meu.

FAUST

O parte te numești, dar stai întreg în față-mi !

MEFISTOFEL

Un adevăr ți-am spus, simplu de priceput.
E drept că omul, o, bicisnicul netot,

Se crede-obișnuit un tot.
Eu însă sînt parte din partea care la-nceput
A fost chiar totul, parte sînt din noaptea
Ce și-a născut lumina,
Mîndra lumină, care mumei nopți
Vrea să-i răpească-nțietatea, bat-o vina !
Un lucru știu, oricum s-ar strădui
Lumina nu va izbuti,
Căci, strîns legată e de corpuri,
Din corpuri vine și înfrumusețează corpuri,
Un corp o poate-n drum opri.
Așa nădăjduiesc, că mult nu va mai dăinui,
Deodat' cu corpurile va pieri.

FAUST

Îți bănuiesc acum îndatorirea de pitic !
Nu poți să nimicești nimic în mare,
Încerci cu mărunțișul și în mic.

MEFISTOFEL

E-nvederat că asta nu-i ispravă.
Ce se opune marelui Nimic,
Acest ceva, această lume fără slavă,
Orice aș fi-nceput, rămîne-n neclintire.
Cu valuri încercai s-o clatin, cu furtuni, incendii.
Ce liniștită pîn' la urmă stă întreaga Fire.
Iar oameni, dobitoace, ce mai zic,
Prăsila de blestem n-o vâtemi cu nimic,
Și cîți am îngropat și pînă-acum !
Dar veșnic un nou sînge-și face drum.

Și nu mai contenește. Nebunia te cuprinde.
Din aer, apă și pământuri
Semințele, cu miile, se-nalță-n vânturi,
În umed și uscat, în cald și-n rece.
Noroc că flacăra e patrimoniul meu,
Altfel și-n ea viața ar spori mereu.

FAUST

Și astfel tu, Puterii ce creează
Din veac în veac, în plină-amiază
În față îi ridici un pumn drăcesc,
Ce în zadar cu viclenie se-nclăștează.
Încearcă altceva să-ncepi, mai viu,
Tu straniu al Haosului fiu !

MEFISTOFEL

Voi căuta să mă gîndesc,
Dar despre-aceasta altă dată.
Pot oare-acuma să mă depărtez ?

FAUST

Nu văd de ce-ai mai întreba.
Ne cunoscurăm în sfîrșit, o, da —
Poți să mai vii, precum ți-e voia.
Aci-i fereastra, colo ușa,
Și-un horn de-asemenea, de-i simți nevoia.

MEFISTOFEL

S-o spun pe față ? N-aș putea să plec...
E-o mică piedică, pe unde-i dat să trec.
În prag un semn e scris, să apere de nu știu cine.

FAUST

O pentagramă ¹-ți face griji ? Nu-i șagă ?
Dar spune-mi, fiu al iadului,
Dacă aceasta e o vrajă ce te leagă,
Cum ai adus-o, de-ai intrat ?
Un duh de teapa ta cum s-a-nșelat ?

MEFISTOFEL

Priviți-l, semnul. Nu e tras cum se cuvine.
Unul din unghiuri, care dă-n afară,
E, precum vezi, puțin deschis —

FAUST

A-ntors-o întîmplarea bine.
De-acum prizonier îmi ești, așa s-ar zice.
Ispravă ca de vis !

MEFISTOFEL

Venind de-afară, cînele nu a băgat
Nimic de seamă cînd sări în casă.
Acuma chestia se vede altfel :
Și diavolul nu poate să mai iasă.

FAUST

Dar cum se face că nu-ncerci din casă
Să ieși pe-acolo, pe fereastră ?

MEFISTOFEL

Așa e pravila, a duhurilor, dracilor :
Pe unde au intrat, pe-acolo trebuie să iasă.

¹ Semn magic, reprezentînd o stea cu cinci colțuri.

FAUST

Iși are decî și iadul legile și dreptul ?
Ne-am bizui, cu alt cuvînt, pe rînduiala vracilor,
E bine-așa, căci s-ar putea atunci pe sigure
Temeiuri încheia un pact cu dumneavoastră.

MEFISTOFEL

Din ceea ce făgăduiesc, nimic nu se precupește.
Îngăduit îți e să-ți stîmperi dor și sete.
Pe scurt aceasta însă nu se poate formula.
Va trebui să stăm de vorbă pe-ndelete:
Acuma însă rogu-vă supus
Drumul să-mi dați, precum am spus.

FAUST

Mai stai puțin, să întregеști povestea bună
Cu care începuși să-mi cînti în strună.

MEFISTOFEL

Să mă lăsați acum. — Mă-ntorc eu iarăși, în curînd.
Atunci putea-vei să-ți destăinui poftă, gînd.

FAUST

Nu eu sînt cel ce după tine-am alergat.
Tu însuți ai căzut în cursișoară.
Cel ce a prins odat' pe dracul, să și-l țină,
Căci nu-l va prinde-așa ușor a doua oară.

MEFISTOFEL

De vreți, sînt gata să rămîn,
Tovărășie să vă țin ; sînt gata, dar condiționat,

Îngăduiți-mi să v-alung urîtul, timpul,
Cu meșteșugurile unui drac umblat,

FAUST

Arată-ți arta-n care te pricepi.
Da, bucuros privesc. Ești liber să începi.

MEFISTOFEL

Amice, pentru simțurile tale
Vei dobîndi în ora-aceasta
Mai mult decît în ani de zile.
Îți vor cînta duhuri subtile.
Icoanele, ce le-i vedea, frumoase-n stol,
Nu sînt numai un joc de vrajă, gol.
Mirosul tău, el însuși, se va desfăta,
Și cerul gurii va simți plăcere,
Simțirea ta se va-ncînta.
O pregătire jocul meu nu cere.
Începeți dar, sîntem cu toții în ocol.

SPIRITELE

Negrele bolți
Să dispară.
Prin ceasul de seară
Arate-se cerul.
Privească de sus
Albastru eterul.
Destrame-se norii.
Stelele, sorii
Lucească nespus.

Fiii tăriei,
Frumusețe bogată
Plutească deasupra
În sfera curată.
Pe urmele lor
Străbate un dor.
Panglici fluturînd
Veșmintele lor
Pe țări s-au lăsat
Și peste-un pridvor,
Unde sub viță,
Ținîndu-se-n gînd,
Ținîndu-se-n brațe
Iubiții își spun
Un cuvînt pe viață.
Lujerii-mbracă
Chioșc lîngă chioșc.
Strugurii cadă-n
Teascuri și-n cadă.
Rîuri spunoase
Vinuri revarsă.
Trec printre pietre
Și prin curate
Vechi nestemate.
Lasă în urmă
Arsele vetre.
Lacuri se fac
Sub plaiuri, ce tac.
Păsări întîmpină
Soarele, marele.

Zboară spre clarele
Insule-n ape,
Care pe valuri
Se leagănă ; insule
Unde pe maluri
Coruri ghicim,
Unde pe cîmpuri
Hore zărim.
Vîrtejuri de hore :
Unele-n loc pe sub ulmi,
Altele trec peste culmi,
Altele-n aer plutesc,
Toate c-un chiot
Spre focul ceresc,
Hore sub brazi,
Toate spre stele,
Toate-n extaz.

MEFISTOFEL

L-ați copleșit, aerienii mei copii.
A adormit, precum i-ați descîntat.
Pentru acest concert vă sînt îndatorat.
Tu încă nu ești omul — să-l ții pe diavolul legat.
Să-l desfățați cu dulci imagini, visuri,
Să-l cufundați în amăgiri de paradisuri.
Dar pentru-a despica vraja din prag, luați aminte,
Am grabnică nevoie de un dinte
De șobolan. Nu-mi trebuie descîntec lung.
Se și apropie tiptil
Din colț, de undeva, un rozător docil.

Al șobolanilor și al șoarecilor domn,
Stăpînul muștelor, al broaștelor, păduchilor,
Îți poruncește să apari de zor,
Să rozi ce e de ros în prag.
Și cum stăpînul unge pragul cu ulei,
Iată că vii, sărind din noapte în vileag.
La treabă deci, degrabă ! Unghiul ce m-a țintuit
Pe loc, e chiar la margine. L-ai dovedit ?
O mușcătură încă ! — S-a făcut ! Așa !
De-acum, visează, Fauste, pînă ce ne-om revedea !

(*lese.*)

FAUST

(*deșteptîndu-se.*)

Sînt iarăși eu cel înșelat ?
Așa dispar strigoii și vedenia. Să fie-adevărat
Că visul m-a mințit c-un diavol,
Și că un pudel mi-a scăpat ?

Odaie de studiu

Faust, Mefistofel

FAUST

Bate la ușă ? — Intră !
Cine la cazne mă va pune iară ?

MEFISTOFEL

Eu sînt,

FAUST

Intră !

MEFISTOFEL

S-o spui și-a treia oară !

FAUST

Ei bine, intră !

MEFISTOFEL

Vezi, așa îmi plăci.

Ne-om nărați unul cu altul, sper.

Să-ți iau la goană gărgăunii,

De asta am venit, eu junele boier,

În haină roșie, cu tiv de aur,

C-o manteluță de mătase străvezie,

C-o pană de cocoș la pălărie,

C-o lungă, ascuțită spadă.

Să te îmbraci și tu la fel

Ca toată lumea să ne vadă.

Pe scurt acesta-mi este sfatul —

Descătușat și liber să descoperi

Ce e viața ! Iată largul !

FAUST

În orice haină, c-un suspin

Simți-voi pămînteanul chin.

Sînt prea bătrîn, de joacă să mă țiiu,

Prea tînăr sînt, fără dorinți să fiu.

Ce are lumea să-mi îmbie ?

Lipsă să duci, să-nduri prisosul din pustie !

Acasta-i cîntecul, eternul cîntec
Ce sună fiecăruia-n auz,
Ce fiecăruia ni-l cîntă
De-a lungul zilelor un glas ursuz.
Cu groază numai, dimineata mă deștept
Cu-amare lacrimi — rîu mă podidește
În pragul zilei, care-n mersul ei
Nici-o dorință niciodată nu-mplinește.
Chiar presimțirea vreunei bucurii
Scăzută e de cugetul prea treaz.
Creațiunea inimii zădărnicită e de mii
De fețe-ale vieții urîțite de necaz.
Cînd noaptea ar putea să fie scut
Te-ntinzi înfricoșat în așternut.
Odihnă nici atunci nu ai : sălbătice
Vin visuri să ne biciuiască.
Divinitatea, care-n pieptu-mi locuiește,
În stare e pe dinăuntru să mă răscolească :
Divinitatea, ce tronează sus și-o chem,
În stare nu-i să pună ceva în mișcare.
Și astfel existența mi-e povară,
Dorită moartea, viața un blestêm.

MEFISTOFEL

Și totuși moartea niciodată
Nu e un oaspete de tot binevenit.

FAUST

O, fericit acela, căruia ea-i împletește
Pe frunte-usîngerății lauri, fericit

Acel, pe care după valvîrtejul unui dans
La pieptul unei fete îl găsește.
O, dacă-n fața marelui, puternicului Duh
Aș fi căzut extatic, neînsuflețit !

MEFISTOFEL

Și totuși cineva nu a băut
În noaptea aceea negrul suc.

FAUST

Să spionezi, se pare, nu ți-e neplăcut.

MEFISTOFEL

Atoateștiutor nu sînt, dar multe știu.

FAUST

Dacă atunci din groaznicul tunult
M-a scos un dulce sunet cunoscut
Și mi-a-nșelat cu amintirea unui timp senin
Un rest de simțămînt astăzi străin,
Acum voi blestema tot ce cu amăgiri
Și cu ispite sufletul îmbrobodește —
Și tot ce-n astă peșteră de jale ¹
Il leagă cu puteri de vrajă orbitoare.
Să fie blestemată mîi întîi părerea-naltă
Cu care spiritul de sine însuși se îmbată !
Lucirea aparentă, care bate

¹ Aluzie la imaginea „peșterii” cu care *Platon* (427—347 î.e.n.) aseamănă „corpul” (în lucrarea *Despre stat, în opatul Cărții a VII-a*).

La poarta simțurilor, fie blestemată !
Să fie blestemat ce-n vis ne minte
Și amăgirea gloriei și-aducerii aminte !
Și blestemat, ce simțul proprietății lingusește,
Femeie și copil, și plug și servitori !
Să fie blestemat Mămôn¹, când cu comori
La fapte îndrăznețe ne incită
Și când pentru plăceri trîndave
Ne potrivește pernele întru ispită,
Blestem pe mustul strugurilor cadă
Și-asupra paroxismului iubirii !
Blestem nădejdlor ! Blestem credinței, închinării !
Și blëstem mai ales răbdării !

CORUL SPIRITELOR

(nevăzut)

Vai ! vai !
Tu ai distrus
Frumoasa lume
Cu pumn puternic.
Ea cade fără nume.
Un semizeu a nimicit luminile.
Noi ducem în nean? ruinile.
Deplîngem în tristețe
Pierduta frumusețe,
Tu cel mai puternic
Din fiii pămîntului
Clădește-o încă o dată !

¹ *Mamon* — zeu al bogățiilor la sirieni. În *Evangelhie*, o denumire dată Diavolului.

Tu, fiul avîntului,
În pieptul tău
Clădește-o din hău.
Începe tu
O nouă viață
Cu cuget senin.
O nouă cîntare
Să-ți fie povață.

MEFISTOFEL

Aceștia-s cei mai mici
Dintre anici.
Ascultă-i numai ce sfătoși
Spre fapte și plăceri
Te-mping, te trag,
De nicăieri.
În lumea, ce nu s-a sfîrșit,
Din singurătatea
În care seve și visări s-au istovit
Te cheamă în larg !

Dar încetează să te joci cu-amărăciunea
Ce-ți mistuie ca pajura rărunchii.
Tovărășia, chiar și cea mai rea, ți îngăduie
Să simți că om ești printre oameni. Asta
Nu-nseamnă să-ți amesteci coatele, genunchii
Numaidecît prin pleava cea de rînd.
Nu-s eu chiar dintre cei mai mari,
Dar dacă vrei, cu mine, pași și gînd
Pe drumui, prin viață, să ți-i porți,
Sînt gata să ascult, și-așa, în dar,

Să fiu al tău, din clipa-această chiar.
Însoțitor ți-aș fi prin timp
Și, dacă m-ai găsi pe plac,
Sînt sluga ta și toate ți le fac.

FAUST

Și ce aștepti să-ți împlinesc în schimb ?

MEFISTOFEL

Ai încă pentru-această timp, ai timp.

FAUST

Nu, nu. Căci diavolul nu face doar
De dragul Celuia de Sus
Ce-aduce altuia folos. Rostește-ți clar
Condiția, s-o văd cum iasă.
Astfel de slugi aduc prăpăd în casă.

MEFISTOFEL

Mă leg să te slujesc aici, să nu cunosc
Popas, dorințele-mplinindu-ți.
De-ar fi însă și dincolo să ne-nțiluim,
Să faci la fel, suflarea ostenindu-ți.

FAUST

Ce-i dincolo — nu-mi pricinuiește griji.
De sfarmi această lume în ruine,
Cealaltă poate să se nască după mine.
Din *ăst* pămînt îmi izvorăște bucuria,
Și-*acesta*-i soarele, ce-mi luminează suferința.
De voi putea să mă despart de lumea-aceasta,

Întîmple-se atunci orice, urmeze neființa.
Nu voi să mai aud nimic
Dacă și dincolo e ură și iubire,
Dacă și-n celelalte sfere
Exist-un 'nalt și un adînc ca-n astă Fire.

MEFISTOFEL

Atunci poți să-ndrăznești. Fă legămînt
Și cîte zile-avea-vei pe pămînt
Te-i bucura de meșteșugurile mele.
Îți dau ce nici un om nu a văzut sub stele.

FAUST

Sărmane diavol, ce vrei tu să-mi dai ?
A fost vreun duh, al unui om, vreodată
De tine priceput în năzuința sa înaltă ?
O hrană ce nu satură tu ai. Tu ai
Și roșu aur, ce, fără odihnă,
Din mîină scapă ca argintul viu,
Un joc tu ai, la care nimeni nu cîștigă. șmă,
O fată, care-n brațe stîndu-ți
Te și trădează cu vecinul,
Divina bucurie a onoarei
Care dispare, despîcînd, precum un meteor, seninul.
Arată-mi fructul, ce-nainte de-a-l culege, putrezește,
Și pomul, ce din nou,
În fiecare zi-nverzește !

MEFISTOFEL

Nu mă-nspăimîntă-atare-nsărcinare,
Pot să-ți servesc asemenea comori la nesfîrșit.

Dar, bune prieten, cred că-i timpul
Să ne gîndim și la un praznic liniștit.

FAUST

Indestulat, de m-oi întinde-n trîndăvie
Vreodată, aceasta să mă coste capul.
De poți să m-amăgești cu lingușire
De mine însumi multumit să fiu,
De poți cu vreo plăcere să mă-nșeli,
Să fie ziua cea — ziua mea din urmă.
Asta-i prinsoarea ce ți-o-mbiu.

MEFISTOFEL

Să fie !

FAUST

Dă mîna și lovește ! Clipei de-i voi zice :
Rămîi, că ești atîta de frumoasă ! —
Îngăduit îți e atunci în lanțuri să mă fereci.
Atuncea moartea bată-n turn din acioaia ¹

zgomotoasă,

Atunci scăpat de slujbă ești, cum se cuvine.
Atuncea ornicul să stea, arătătorul cadă,
Oprit să fie timpul pentru mine !

MEFISTOFEL

Ai cîntărit ce spui ? Nu voi uita-o.

¹ Metal dur, format dintr-un amestec de aramă și cositor, la care se adaugă zinc și plumb, și din care se toarnă clopote, sfeșnice, statui etc.

FAUST

E dreptul tău. După cuvînt să iasă !
Nu ai de-a face c-un semeț neghiob.
De-ndată ce statornicesc, sînt rob !
Al tău, al altuia, nu-mi pasă !

MEFISTOFEL

Chiar astăzi la doctoricescul praznic
Ca servitor mi-oi face datoria.
Un lucru însă ! Rogu-te un rînd sau două,
Să am și scrisă mărturia.

FAUST

Și slove vrei, pedant ce ești !
N-ai cunoscut încă nici un bărbat,
Nici un cuvînt dat de-un bărbat ?
Nu e de-ajuns că vorba mea rostită
Mă leagă pentru totdeauna pe pămînt ?
Cînd lumea curge-n vuiet
Cu toate fluviile ei,
Pe mine să mă țină-n loc un jurămînt ?
Ne zace-n inimă această nebunie,
Cine de ea s-ar libera cu bucurie ?
E fericit cel ce credința-n piept o poartă,
De nici o jertfă rău nu i-a părea.
Dar pergamentul, impregnat și scris,
Pe toți cu-nfiorare-i ia.
Cuvîntul încă-n pană — moare. Să se știe !
Acum pecetea, ceara, pieile ¹ domină !

¹ Prin „pici“ Faust înțelege pergamentele.

Ce-mi ceri, tu spirit rău, să-ți fiu în stimă ?
Vrei bronz sau marmură, un pergament ? Hirtie ?
Să scriu c-o daltă, c-un stilet, c-o pană ?
Ești liber să alegi precum îți place !

MEFISTOFEL

Cum poți această vorbărie
Numaidecît s-o umfli ? Totul în puțin se strînge !
Orice foiță e de-ajuns.
Și iscălești c-un strop de sînge.

FAUST

Dacă atîta doar te satisface,
Cu fleacul ăsta facem pace.

MEFISTOFEL

E sîngele un suc de tot aparte.

FAUST

Nu-ți fie teamă c-o să rup această învoială.
Se-ndreaptă-ntreaga-mi străduință cu putere
Toceai spre ceea ce promit. Cuvîntu-i spus.
M-am cățarat puțin prea sus.
Prin rangul tău mi-e locul. Ce durere !
Marele duh — dispreț cules-am de la el !
Natura — porțile mi le-a închis în față !
Firul gîndirii-i rupt, în ceață.
Științele îmi pricinuiesc profundă greață.
Să potolim prin văile simțirii,
Arzînde, toate patimile firii.
Și rînd pe rînd, din învelișul lor de vraje,

Minunile să le desfacem, drage.
Să ne zvîrlim în timp, în freamătu-i, cu dor,
În rostogolul întîmplărilor !
Să se perinde, cum se poate,
Durere și plăceri, de toate,
Succese și căderi, cum soarta vine ;
Adevăratul om nu stă degeaba.

MEFISTOFEL

Nu-ți este pusă nici o țintă, sau măsură.
Și dacă pretutindeni e să guști vreo picătură,
Din goană să apuci ceva, călcînd cu dreptul sau cu
stîngul,
Eu — poftă bună-ți zic,
Întinde mîna, și nu-mi face pe nătingul !

FAUST

Ți-am spus, de bucurie nu mai este vorba azi.
Mă dau vîrtejului, plăcerii dureroase,
Îndrăgostitei uri, aniărăciunii ce împrăștează.
Sînt vindecat de setea cunoștinței,
Vreau pieptul să mi-l dau de-acuma suferinței.
Ce-i este omenirii hărăzit să simtă,
Să simt și eu, oricît ființa mea ar fi de strîmtă.
Înaltul să-l cuprind în mine și adîncul ca-ntr-un
caier,
Să-adun în mine tot ce-i rază, tot ce-i vaier,
Să mă largesc ca omenirea, să mă zbat și să
veghez,
Asemeni ei, la urmă, însumi să naufragiez.

MEFISTOFEL

O, crede-mă, de mii de ani eu însumi
Încerc mîncarea, mestecînd ce mi s-a dat.
Dar între leagăne și dric nu-i unul
Să mistuie bătrînul, acrul, aluat ¹.
O, crede-mă, ăst tot ce-l vezi, ăst univers
Făcut e numai pentr-un Dumnezeu nespus,
Ce stă în veșnică lumină sus.
Pe noi în beznă ne-a trimis, sub toate,
Iar vouă vă priiește numai zi și noapte. ²

FAUST

Eu însă vreau !

MEFISTOFEL

Nu-s împotrivă ! Pînă una-alta
Mi-e teamă doar de-un singur lucru :
Timpul e scurt și lungă arta !
~~Gîndesc c-ai accepta povețe,~~
De pildă un poet să te învețe.
Cu gîndul să colinde el prin lume.
Îngăduie-i pe creștetul de cînste să-ți adune
Tot ce e nobilă și rară calitate :
A leului putere, îndrăzneală,
A cerbului mișcare și iuteală,
Italic sînge înfocat

¹ Prin „aluat“ Mefistofel înțelege universul, pe care nici el însuși nu-l poate cuprinde, asimila.

² Oamenii sînt, urmărind ideea lui Mefistofel, spirite intermediare între spiritele întunericului și cele ale luminii.

Și nordică temeinicie.
Să caute el cărarea, taina,
Să fie generos, dar totodată viclean,
Să te îndrăgostească după-un plan,
Cînd, june, alta-ți va fi haina.
Un domn ca ăsta de-aș găsi,
Eu domnul Microcosmos l-aș numi.

FAUST

Ce sînt, în cele de pe urmă, dacă
Coroana omenirii-n stare nu-s s-o cuceresc,
Spre care simțurile toate năzuiesc ?

MEFISTOFEL

Ce mai întrebi ? Tu ești ceea ce ești !
Peruci cu bucle — milioane poți să pui,
Să umbli poți pe călăgi, hai-lui,
Tu-n veci rămii ceea ce ești !

FAUST

O știu. Știu că zadarnic bogățiile
Umaiei minți în mine eu le-am strîns.
De mă opresc, sînt o făptură de deplîns :
Nici o putere-n inimă nu s-a aprins.
Mai sîs sînt poate cu vreo două șchioape,
Dar cu nimic de infinit nu-s mai aproape.

MEFISTOFEL

Stimate — aceste lucruri tu le vezi
Cum lucrurile-n genere se văd :
S-o-ntoarcem mai cu iscusință,

Cît Ține încă bucuria, înainte de prăpăd.
Ce naiba ! Sigur e că mîni, picioare,
Și cap și dos sînt ale tale.
E pricină această îndestulă să socot
Că ceea ce eu gust, și tot
Ce folosesc, e mai puțin al meu ?
De pot vreo șase armăsari să mi-i plătesc,
Nu e puterea lor și-a mea ?
Alerg și sînt un zdravăn om
Cu douăzeci și patru de picioare la șosea.
Inviorat, tu lasă-ți gîndul trălălău,
Și ia-o ată-n plină lume !
Bicisnicul, ce-n speculație se pierde,
E ca un dobitoc pe pajiște uscată
Purtat în cerc de-un demon rău,
În timp ce o pășune mîndră, verde,
Jur împrejur în larguri i se-arată.

FAUST

De unde să începem ?

MEFISTOFEL

Nimic mai simplu.

Iacă plecăm. Că-i loc acesta de tortură !
Ce chip de viață e să-ți plictisești școlarii ?
Nu-și are și urîtul o măsură ?
O treabă e aceasta pentru domn Chiorilă.
La paie goale să-mblățești, nu-ți vine silă ?
De altfel lucrul cel mai bun, ce-l știi.
Și-așa nu ți-e permis unor copii a-l spune.
Se și apropie pe coridor un june.

FAUST

Cu neputință-mi este să-l ascult !

MEFISTOFEL

Bietul băiat așteaptă cam de mult.

Neconsolat să nu ne plece.

- Dă-mi, rogu-te, scufia, haina —

Cu masca asta-s dascăl mare —

(Se travestește.)

Să-l iau cu gluma și cu spirit rece !

Un sfert de ceas, nu-mi trebuie mai mult.

Tu pregătește-te pentru plecare

(Faust iese.)

MEFISTOFEL

(în haina lungă a lui Faust)

Disprețuiește numai rațiune și știință.

Cea mai înaltă-a omului putere !

Te lasă-nduplecă de vrăji și artificii,

Cum spiritul minciunii ți-o impune și ți-o cere,

C-atunci te dovedesc și ești al meu, firtate !

C-un spirit soarta l-a-nzestrat,

Nestăvilit el veșnic înainte bate,

În prea grăbita-i năzuință sare peste

Măruntele, dăr calde, bucurii terestre.

O să-l tirasc prin plinele, sălbaticile văi

Ale vieții și prin seacă neînsemnătate.

Să jinduiască, să se zvîrcolească, și pe loc

Să se-nvîrtească — nesătulului în față

Mîncări și băutură să-i plutească ; nici o apă

Să nu-i aline setea-foc !
El va pieri. Îl văd pierdut,
Chiar dacă dracului el nu s-ar fi vîndut.

Un şcolar intră.

ŞCOLARUL

Mă port pe-aci de scurtă vreme,
Şi vin cu multă plecăciune,
Să văd un învăţat pe care
Cu toţii-l ştiu din mare nume.

MEFISTOFEL

Curtoazia voastră mă încîntă.
Vedeţi un om cum sînt atîţia.
La alte uşi aţi mai bătut ?

ŞCOLARUL

La dumneavoastră caut scut.
Sînt tînăr, drepte gînduri am şi bună vrere.
De-asemeni şi un pic de-avere.
Printre străini îmi dete drumul mama
Numai cu greu. Vă rog să ţineţi seama
De toate astea, şi că vreau să-nvăţ ceva cînstit.

MEFISTOFEL

Aţi nimerit chiar locul potrivit.

ŞCOLARUL

Sînt totuşi un îndemn, din nou să plec.
Între pereţii-aceştia, pe sub bolţi,
Nu prea îmi vine să petrec.

E un spațiu stînt aici și-ntunecat.
Nici o verdeață, nici un pom nu-mprejmuie clădirea.
În săli, pe bănci, de-atîta umbră laolalt',
Îmi pierе piuitul și gîndirea.

MEFISTOFEL

Atîrnă totul de obișnuință, pe la noi.
Nici pruncul nu ia sînul mamei
Cu voie la-nceput, dar repede apoi
Cu poftă și plăcere bea, cît doi.
La fel o să vă meargă, și pe zi ce trece,
La sîinii-nțelepciunii o să beți cît zece.

ȘCOLARUL

De gîtul ei vreau să m-agăț cu voluptate.
Să-mi spuneți numai cum ajung la ea !

MEFISTOFEL

Aș vrea să știu ce facultate
Alegeți, și vă dau apoi și replica.

ȘCOLARUL

Aș vrea s-ajung de-a binelea-nvățat,
Doresc ce-i pe tărîmuri să cuprind
Și tot ce-n ceruri este și-n natură,
În mine vreau știința s-o aprind.

MEFISTOFEL

Sînteți pe bunul drum, de lăudat.
Puțin însă cam risipit.

ȘCOLARUL

Sînt pentru treabă cu tot sufletul,
Firește însă că mi-ar conveni
Și-ua pic de libertate și puțin amuzament,
Din cînd în cînd cîte-o frumoasă zi.

MEFISTOFEL.

Să profitați de timp, căci repede-i trecut.
Cum timpului îi poți lua tribut,
Vă-nvață spiritul de ordine, de-aceea
Cu-ntîiul sfat al meu vă-ndrum
Către *Collegium Logicum*.
Din ăsta ieși cu spiritul dresat,
În cizme spaniole ¹ încălțat,
Și dintr-o dată mai circumspect
Tu umbli pe cărările gîndirii
Și nu te lași purtat
De limbile de foc spre balta rătăcirii.
Vei învăța, nu doar o dată, ci de-atîtea ori,
Că ceea ce într-una ai făcut de obicei
C-un simplu gest, precum mănînci, precum ai bea,
Se-mparte-n una, două, trei.
Căci uite-așa, în fabrica gîndirii
Merg lucrurile ca-n țesătorie :
O dată calci, dar miști o mie
De fire, și suveicile se duc, se-ntorc,
Și ție cad, se-naltă, se-ntretaie,
O lovitură-n mii de alte părți răspunde, taie.

¹ *Cizme spaniole* -- aparat de tortură pentru picioare.

Iar filozoful intră-n casă
Și-ți dovedește că e necesar să fie-așa.
Întîiul lucru e așa, al doilea așa cum e,
De-aci al treilea și-al patrule
Astfel urmează ea să iasă.
Și dacă-ntîiul și al doilea n-ar fi.
Nici trei și patru nu s-ar potrivi.
Și pretutindenea cu cugetul senin
Școlarii laudă-această treabă,
Dar țesători ei nu devin.
Cel ce încearcă un corp viu să înțeleagă,
Câtă s-alunge din acesta duhul mai întîi.
În mîină-atunci el părțile le ține,
Lipsește însă spiritul ce leagă.
*Encheiresin naturae*¹ e numit
Secretul în chimie.
Ea rîde singură de sine și n-o știe.

ȘCOLARUL

Nu prea pricep ce spuneți și ce e.

MEFISTOFEL

Mai bine veți pricepe altă dat',
Cu sîrguință după ce veți fi-nvățat
Metoda de clasificat.

ȘCOLARUL

Mă-ncearcă toate astea-acum.
Parcă o moară mi-ar umbla prin cap.

¹ Intervenția naturii de a uni părțile într-un întreg (lat.).

MEFISTOFEL

Pe urmă nu uitați un lucru, da !
Va trebui să abordați și metafizica.
Să cântați a înțelege mai adânc, oricum,
Ce-n creierul uman nu intră nicidecum.
Aflați că pentru ceea ce nu înțelegem
Nici azi, nici peste-o săptămână.
Un lucitor cuvânt avem oricând la îndemână.
Deocamdată cam un an sau jumătate
Vă țineți strâns de buna rânduială.
Cinci ceasuri zilnic cad în secoteală.
Să fiți prezent, la-ntîiul clopot care bate.
Să preparați cu sîrguință tema,
Și paragrafii să-i cam știți în mare parte,
Ca să vedeți mai bine-apoi, că profesorul
Vă spune doar ce stă la carte.
Totuși, păstrați-vă ncordarea trează,
Siliți-vă să scrieți, note să luați,
Închipuiți du-vă că însuși sfîntul duh dictează.

ȘCOLARUL

Hîrțile le-oi duce-acasă
Și le-oi păstra frumos.
Ce-i negru scris pe albă foaie
Rămîne veșnic de folos.

MEFISTOFEL

Să vă alegeți îns-o facultate.

ȘCOLARUL

Știința dreptului nu prea mă ispitește.

MEFISTOFEL

De-aceasta nu mă prinde vreo mirare.
Cam știu ce preț această-nvățătură are.
Se moștenește pravila și legea
La fel c-o boală fără leac :
Din generație în generație, din loc
În loc, ele se mută, trec prin veac.
Nonsens devine rațiunea, binefacerea o plagă
Ce pretutindenea ne paște.
E vai de capul tău când ești nepot !
De dreptul ce cu noi deodată se naște,
Nu este, din păcate, niciodată vorba.

ȘCOLARUL

Aversiunea, ce-o simțeam, mi-o mai sporii
Și dumneavoastră. Fericit, pe care-l sfătuiți !
Să studiez teologia poftă aș avea !

MEFISTOFEL

Nu aș dori să vă îndrum greșit —
Urechea voastră mă ascultă.
Vedeți, știința-aceasta — o, în ea
Să ocolești cărarea falsă e așa
De greu. S-ascunde-n ea otravă multă,
C-o poți asemăna aproape c-un medicament.
Cel mai cuminte lucru e să audiați
Și-aici pe unul singur —
Și pe cuvîntul spus de maistru să jurați.
În genere — țineți-vă, dar bine,

De cuvinte ! Astfel veți pași de-a dreptul
În teroplul certitudinii depline.

ȘCOLARUL.

Da: un concept ar fi să se găsească
Pe lângă orișice cuvînt.

MEFISTOFEL.

De ce vă oțăriți ? Ei bine — aflați că tocmai
Unde conceptele se-ntîmplă să lipsească,
Se-ntîîntează, la dorință, un cuvînt.
Poți cu cuvinte admirabil să te cerți,
Poți din cuvinte un sistem să făurești,
O, în cuvinte poți cu fanatism să crezi,
Cuvîntului o iotă nu poți să-i răpești.

ȘCOLARUL.

Scuzați că vă rețin cu-atîtea întrebări.
Sînt totuși nevoit. Iertați-mi vina.
N-ați vrea să-mi spuneți un cuvînt
Cuprinzător și-n ce privește medicina ?
Trei ani înseamnă o durată scurtă,
Domeniile însă sînt așa de largi.
De ți se dă o mică îndrumare,
Apuci mai sigur prin ținuturile vagi.

MEFISTOFEL.

(*pentru sine*)

M-am săturat de tonul sec.
La rolul meu de diavol am să trec.

(*Tare.*)

Al medicinei spirit lesue-i de cuprins.

De la un cap la altul studiezi
Înalta lume, mica lume, cum le vezi,
Spre a lăsa la urmă într-adins
Să meargă totul cum lui Dumnezeu îl place.
A hoinări s-aduni știință, zău, nu face.
Învată fiecare-atît cît poate,
Dar cel ce prinde clipa, mi se dovedește ~~am~~ întreg.
Îmi sînteti arătos, și după cîte înțeleg
Aveți și cutezanță. Mai presus de toate
S-aveți încredere-n voi înșivă,
C-atunci și ceilalți v-o arată. Să-nvățați
În special femeia s-o conduceți, seminția slabă.
Tot al-ul ei și orice vaiet
Se lecuiește dintr-un singur punct, degrabă.
Și dacă sînteti măcar semionorabil
Le-aduni pe toate-î pălărie.
Un titlu-ți face pîrtie spre ele,
Și în curînd pereche n-ai în măiestrie.
Cu chitîbușuri într-un ceas puteți obține,
Ce alți n-ar izbuti în ani de zile.
Va trebui să vă pricepeți mai vîrtos la puls.
Și dacă una v-ar cădea în brațe-nvînsă,
Cuprindeți-o pe după coapse
Ca să vedeți cît e de strîns încinsă.

ȘCOLARUL

Așa mai zic și eu. Se luminează zarea.

MEFISTOFEL

Ce seacă e, amice, orice teorie,
Dar cît de verde viața, cît de aurie !

ȘCOLARUL

Vă jur, mă simt c-an vis cu întâmplarea.
Îmi veți permite să mai viu și altă dată ?
E greu s-adun atîta-nțelepciune dintr-o dată.

MEFISTOFEL

Îngădui bucuros, ce pot, din parte-mi.

ȘCOLARUL

Mi-ar fi cu neputință să pornesc la drum,
Făr' de-a solicita favoarea
De-a-mi scrie cîteva cuvinte în album.

MEFISTOFEL

Prea bine.

(*Scrie și-i dă albumul.*)

ȘCOLARUL

(*citește*)

*Eritis sicut Deus, scientes bonum et malum.*¹

(*Inchide albumul, respectuos, și pleacă.*)

MEFISTOFEL

Urmează numai sfatului
Ce-l dăte șarpele, străbunul meu,
Și te-i înspăimînta cîndva
De-asemănarea ta cu Dumnezeu.

Intră Faust.

FAUST

Ei. încotro o vom lua ?

¹ Veți fi ca Dumnezeu și veți cunoaște binele și răul (lat.).

MEFISTOFEL.

Unde dorești.

Vedea-vom mica și-apoi marea lume.
Cu ce folos, cu cîtă bucurie,
Urma-vei cursul, gratuit anume !

FAUST

Cu barba asta lung-a mea
Ușoarei vieți cum m-oi deda ?
N-oi izbuti, căci niciodat'
Prin lume eu nu m-am purtat.
Cu alții mă simt tare mic,
Voi fi mereu intimidat.

MEFISTOFEL

Amice, las', căci totul vine de la sine.
Te vei pricepe la viață,
Vei ști să o privești în față,
De-ndată ce te-ncrezi în tine.

FAUST

Cum vom pleca, ieșind din casă ?
Unde ți-s caii și trăsură ?

MEFISTOFEL

Mantaua mea o vom întinde,
Ne-a duce ea prin aer de mătăasă.
Grijește numai să nu iei
Desagi prea grei, prea mari, de-acasă.
Văzduhul cald, ce-l pregătesc,

Ne-a ridica de jos în grabă,
Pentru viața nouă, ce-o începi,
Îți spun noroc ! Și-acum în slavă !

Pivnița lui Auerbach, la Lipsa.
Chef de canarazi veseli

FROSCH

Nimeni nu bea ? Nimeni nu râde ?
Ce fețe-s astea ? Nici un chiot nu s-aude ?
O flacăra-mi erați de obicei, firtaților !
Azi focul arde-n paie ude.

BRANDER

Numai a ta e vina, că nu vii
Ca altă dată cu năzbîtii, cu prostii !

FROSCH

(îi toarnă un pahar de vin în creștet)

Uite, de toate !

BRANDER

Porc, cum altul nu mai știu !

FROSCH

S-ar spune că doreai să fii !

SIEBEL

De vă certați, pe-aci e ușa !
Cîntați cu piept lărgit ! Beți și urlați !
Începeți dar, ce așteptați ?

ALTMAYER

Vai mie, ce mă fac ?
Îmi spargi urechile. Dați-mi humbac !

SIEBEL

De-abia cînd bolta sus răsună
Puterea basului o simți în strună.

FROSCH

Nu-i locul tău aici, de ți-a
Sări muștarul. Tră-la ! Lă-la ! la !

ALTMAYER

Oh, tra-la ! La-la ! La !

FROSCH

Cîntați subțire și înalt !

(Cîntă.)

Sfîntul imperiu roman
Cum se mai ține laolalt' ?

BRANDER

Urit e cîntecul ! Și e politic ! Și avan !
Ce cîntec mizerabil ! Mulțumiți
Lui Dumnezeu că de imperiul roman
Nu trebuie cu dinadinsul să-ngrijiți.
Că-mi sînteți deocamdat' scutiți de-acest amar.
Eu, cel puțin, socot ca o dobîndă
Că nu sînt împărat sau cancelar.
Cu cale-i însă să avem și noi un căpitan.
Ce-ați spune, dintre noi un papă să ne-alegem ?

Voi știți ce însușire hotărăște, care calitate
Înalță pe bărbat în demnitate.¹

FROSCU

(cîntă)

Avîntă-te în sus, privighetoare dulce,
Și cîntă mîndrei mele să se culce.

SIEBEL

Nici un salut iubitei ! Vreau să uit.

FROSCH

În ciuda ta, mîndruței un sărut !

(Cîntă.)

Zăvor s-aude, și e noapte,
Zăvor s-aude și-ăpoi șoapte,
Zăvor se-nchide-n dimineață,
Iubitul iese iar în ceață.

SIEBEL

Tu, cîntă numai, preaslăvește-o noaptea-ntreagă !
Voi rîde eu la rîndul meu.
Pe mine m-a-nșelat, pe tine te mai leagă !
Din parte-mi îi urez iubit un spiriduș,
Cu ea să-ți facă șagă după uși.
Și-un țap bătrîn, leliță-fă, leliță-lele,
În prag să-ți facă temenele.

¹ Desigur mai mult calitatea de băutor decît însușirile
erotice.

1815
Un tînăr zdravăn, ce mai spun,
E pentru poama-aceea mult prea bun.
N-am să-i mai dau tîrcoale pe la vetre,
Prefer să-i sparg ferestrele cu pietre.

BRANDER

(lovind cu pumnul în masă)

Atenție ! Și ascultați ! Veți recunoaște
Că mă pricep cam la de toate, domnii mei.
Îndrăgostiții stau aci, tăcerea-i paște.
Acestora, precum o cere cuviința
Vreau să le cînt pe poftă. Luați tonul !
Atenție ! Un cîntec pe măsură nouă !
Și să cîntați refrenul, murmurînd isonul !

(Cîntă.)

A fost odat' un șobolan,
Trăia numai din unt și slană.
Ca doctor Luther el făcu
O ceafă groasă, năzdrăvană.
Bucătăreasa îi găti
Otravă — locul strîmt îi deveni
Ca de aleanul dragostii.

CORUL

(chiotind)

Ca de aleanul dragostii.

BRANDER

Și șobolanul se-nvîrți
Și din băltoace cînd bău,

El casa toată-o scormoni,
Dar furia nu-i folosi.
Sărea încolo-neoaci sări !
Și în curînd se osteni
Ca de aleanul dragostii.

CORUL

Ca de aleanul dragostii.

BRANDER

Și-apoi veni în plină zi
Și lingă vatră el căzu,
Se zvîrcolea și gîfîia.
Bucătăreasa rîse : „Ce-a mai fi ?
Că șobolanul fluieră, ha-ha,
Și ortul popii și l-a da,
Ca de aleanul dragostii.“

CORUL

Ca de aleanul dragostii.

SIEBEL

Se bucură flăcăii de-o nimica toată.
Dar spuneți-mi e asta o ispravă,
Să dai la șobolani otravă ?

BRANDER

Amicul nostru-o face lată.

ALTMAYER

Borțosul cu chelia lui rotundă !
Cît de domestic e la nenoroc !

Își vede chipul și asemănarea
În sobolanul mistuit de foc !

Faust și Mefistofel

MEFISTOFEL

Mai înainte de orice — un loc de veselie
Ți-arăt. La ăst norod te-aduc
Să vezi cât de ușor știu unii să trăiască.
O sărbătoare-i pentru ei aproape orice zi.
Cu haz puțin, cu mulțumire din belșug,
Se-nvîrt în cercul lor îngust nerozii
Ca tinerii pisoii în jurul cozii.
Cît timp dureri de cap nu au,
Cît timp crîșmaru-i gata să-mprumute,
Ei toți înveseliți din fleancă dau.

BRANDER

Ăști oaspeți vin dintr-o călătorie.
Se vede după felul lor aparte
Că au sosit tocmai acu, și de departe.

FROSCH

Intr-adevăr ! Trăiască Lipsca noastră !
E-un mic Paris, și își cultivă cetățenii !

SIEBEL

Ce crezi, străinii ce-ar putea să fie ?

FROSCH

Îi dibuiesc eu. Dați-mi-i în grije.
La un pahar de vin precum se știe,

Le smulg secretul, lesne, cum un dinte
De lapte scoți unui copil, fără să strige.
Din casă boierească parcă vin.
Sînt mîndri, par dezamăgiți puțin.

BRANDER

Sînt șarlatani de iarmaróc, prinsoare fac !

ALTMAYER

Se poate.

FROSCH

Las' că-i iscodesc eu, după plac.

MEFISTOFEL

(căt-re Faust)

Nu bănuiesc ăștia pe dracu,
Nici cînd sînt dați de-a berbeleacu.

FAUST

Salutul nostru, domnii mei !

SIEBEL

Și-al nostru-n schimb !

(Incet, privind la Mefistofel dintr-o parte.)

Dintr-un picior de ce-o fi șchiopătînd ?

MEFISTOFEL

Îngăduiți, să ne așezăm și noi la masă ?
În loc de bune băuturi, de care nu găsim în casă,
Să ne încînte mai curînd tovărășia !

ALTMAYER

Păreți un om din cale-afară răsfățat.

FROSCH

Ați mînecat îmi pare cam tîrziu din sat ?

Cu Terchea-Berchea ați cinat ?

MEFISTOFEL

Trecurăm tocmai astăzi pe la el.

Am stat de vorbă-ndelungat.

Ne-a povestit atîtea despre verii lui.

La despărțire zise : Fiecăruia salut să-i spuî.

(Se-nclină spre Frosch.)

ALTMAYER

(încet)

Avuși nevoie de aceasta ?

SIEBEL

Șiret patron !

FROSCH

L-ui dovedi eu, în alt ton.

MEFISTOFEL

Voci încercate-am auzit cîntînd,

De n-a fost amăgire în ureche.

Desigur, cîntecul sub aste bolți

Are-un ecou fără pereche.

FROSCH

Nu cumva sînteți un măiestru virtuos ?

MEFISTOFEL

O, nu ! puterea-i slabă, numai pofta-i mare.

ALTMAYER

N-ați vrea să ziceți o cîntare ?

MEFISTOFEL

Dacă doriți, cîte voiți !

SIEBEL

Dar printre altele și una nouă !

MEFISTOFEL

Din Spania ne-ntoarserăm în astă-seară,
Din a cîntărilor și-a vinurilor țară.

(*Cîntă.*)

A fost odat-un rege,
Ce-avu un mare purec —

FRÖSCH

Un purec ! Auziți ? L-ați așteptat ?
Un purec ! Vai, ce oaspete curat !

MEFISTOFEL

(*cîntă*)

A fost odat-un rege,
Ce-avu un mare purec. ¹
A fost odat', atîta știu,
Și regele, aceasta se-nțelege,

¹ *Cîntecul purecelui* — o batjocură a burgheziei la adresa nobilimii de la curte.

L-a îndrăgit ca pe un fiu.
Un croitor la sine cheamă.
Iată, ți-l dau în seamă,
Să iei boierului măsură
De pantaloni și haină.

BRANDER

Dar croitorului să-i spuneți
C-așa o vrea satrapul,
Să facă potrivit măsura,
Că orice cută-n pantaloni
O va plăti cu capul.

MEFISTOFEL

Și purecele-n catifea
Umbla acum la curte.
Purta pe haină cite-o-stea
Și panglici lungi și scurte.
Iar când ministru deveni,
Precum era de prevăzut
Și frații lui și rudele
Domni mari la curte s-au făcut.

Dar domni și doamne la palat
Ce cazne-aveau să-ndure.
Regina însăși, fetele din casă
Erau mușcate sub mătasă.
Dar n-aveau voie să înjure,
Nici să se scarpine-ndesat.
Doar noi ne scărpinăm când mișcă,
Și purecii-i strivim când pișcă.

CORUL

(urlînd)

Doar noi ne scărpinăm cînd mișcă,
Și purecii-i strivim cînd pișcă.

FROSCH

Bravo, bravo ! Încă o dată !

SIEBEL

Toți purecii așa să pată !

BRANDER

Cu degetele prindeți-i, că-i plească !

ALTMAYER

Trăiască libertatea ! Vinul să trăiască !

MEFISTOFEL

Aș bea și eu, ca libertatea s-o cinstesc,
Dar vinurile voastre nu mă ispitesc.

SIEBEL

Să n-o mai repetați, că-i supărare.

MEFISTOFEL

Mi-e teamă de crîșmar, de vorbe grele,
Altfel v-aș înbia ca unor oaspeți
Un strop ales din pivnițele mele.

SIEBEL

Dă-ne-a ! Răspunderea-i a mea deplină ! —

FROSCH

De faceți rost de-un bun pahar, v-aducem laude.
Numai prea mici să nu vă fie mostrele.
Căci dacă e să prețuiesc ce nu-i, ce e,
Nevoie am de-o-nghițitură bună !

ALTMAYER

Din țara Rinului veniți se pare.

MEFISTOFEL

Să-mi faceți rost de-un sfredel lung și mare.

BRANDER

Doar n-aveți buțile chiar la intrare ?

ALTMAYER

Acolo-n colț e coșul cu unelte.

MEFISTOFEL

(la sfredelul ; către Frosch)

Spune-mi mata, ce băutură-ți este dragă ?

FROSCH

Nu vă pricep. Aveți mai multe ?

MEFISTOFEL

Îngăduiți c'fiecăruia s-aleagă.

ALTMAYER

(câtred Frosch)

Aha ! Ai și-nceput pe buze să te lingi.

FROSCH

De-i vorba să aleg, vreau Perla de la Rin,
Căci patria ne dăruiește cel mai splendid vin.

MEFISTOFEL

(în timp ce sfredelește în masă o gaură, unde stă Frosch)

Aduceți ceară și-astupați cu dopuri !

ALTMAYER

Oh, asta-i numai — să scuzați — scamatorie !

MEFISTOFEL

(către Brander)

Și dumneata cam ce dorești ?

BRANDER

Șampanie să fie !

Să dea în clocot, ca și cum un jar ar stinge !

*(Mefistofel sfredelește, unul a făcut în răstimp
dopurile și astupă găurile.)*

BRANDER

Se ocolește anevoie ce-i străin și ce desparte !

Ce-i bun — de multe ori ne e departe.

Un neamț adevărat urăște pe francezi,

Dar vinurile lor le bea cu sete, precum vezi.

SIEBEL

(în timp ce Mefistofel s-apropie de locul său)

Mărturisesc că vinuri acre tocmai

Gitlejul nu pofteste. Dați-mi unul dulce.

MEFISTOFEL

(sfredeleşte)

Să curg-aici vin vechi de Tokai.

ALTMAYER

Nu, domnul meu ! În faţă mă priviţi !

Vă ştiu intenţia ! Ne păcăliţi !

MEFISTOFEL

Cu oaspeţi nobili ca aceştia

Ar fi primejdios, nu sînteţi de părere ?

Dar grăbiţi-vă ! Pe faţă-mi spuneţi,

Ce vinuri inima vă cere ?

ALTMAYER

De toate ! Ce mai întrebaţi ?

(După ce găurile au fost sfredelite şi astupate.)

MEFISTOFEL

(cu gesturi ciudate)

Struguri face viţa,

Coarne poartă ţapul.

Scutur eu şuviţa

Mi se-nclină capul.

Vinul e zeamă,

Viţa lemn se cheamă.

Masa de lemn

Poate şi ea

Vin să dea.

Cuvîntul e-ndemn,

Minune și semn.
Acum deschideți și vă desfățați !

TOȚI

*(în timp ce scot dopurile și fiecareia îi curge în
pahar vinul dorit)*

Cum curgeți, ah, izvoare minunate !

MEFISTOFEL

Păzea ! Pe jos un strop să nu-mi vărsați !

(Ei beau repetat.)

TOȚI

(cîntînd)

Ne merge ca la canibali, cum se cuvine.

Cinci mii de porci u-o duc mai bine !

MEFISTOFEL

(către Faust)

Sînt liberi, vezi-i cum petrec !

FAUST

Eu poftă aș avea să plec.

MEFISTOFEL

la seama numai și-i vedea

Cît de magnific bestialitatea se va revela.

SIEBEL

*(bea neprecaut, vinul curge pe jos și se preface
în flacără)*

Foc ! Ajutor ! Iadul arde !

MEFISTOFEL
(descântînd flacăra)

Foc, elementul meu, tu ! Ia-o mai domol !

(Către ceată.)

Deocamdat-a fost numai un strop de purgator.

SIEBEL

Ce-nseamnă astea ? Așteaptă numai !

Scump vei plăti ! Nu ne cunoști !

FROSCH

Ne crede dumnealui și beți și proști !

ALTMAYER

Gîndesc să-l invităm domol, să plece.

SIEBEL

Credea-ndrăznețul că aici

Cu hocuspocus se petrece !

MEFISTOFEL

Taci, bute puturoasă !

SIEBEL

Coadă de mătură !

Pe cine beștelești ? Drept ce ne iei ?

BRANDER

Bătăi cădea-vor, grindină, de vrei !

ALTMAYER

(scoate un dop din masă, foc îi sare în faţă)

Ard ! Ard !

SIEBEL

Dedatu-s-a scamatoriei, vrăjii.

Loviţi ! El nu mai e sub scutul legii !

(Ei scot cuţitele şi tăbăresc spre Mefistofel.)

MEFISTOFEL

(cu atitudine gravă)

Închipuire şi cuvînt

Schimbă sens şi loc.

Fiţi aici şi fiţi acolo,

Şi vă fie de noroc !

(Ceilalţi se opresc miraţi şi se privesc îndelung.)

ALTMAYER

Ah, unde sînt ? Frumoasă ţară !

FROSCH

Podgorii ! Văd eu bine oare ?

SIEBEL

Şi struguri, struguri !

BRANDER

Aici lîngă pridvor, ce viţă verde !

Şi-un strugure ! Oh, mîna să-l dezmierde.

(El prinde pe Siebel de nas. Toţi fac la fel, unul împotriva celuilalt, şi ridică cuţitele.)

MEFISTOFEL

(ca mai sus)

Tu amăgire, legătura ia-o de pe ochi, firește !
Și Țineți minte voi, cum diavolul ghumește !

(Dispare cu Faust. Ceilalți se depărtează unul
de altul.)

SIEBEL

Ce noutate ?

ALTMAYER

Cum ?

FROSCH

Era acesta nasul tău ?

BRANDER

(către Siebel)

Pe-al tău îl țin în mână eu !

ALTMAYER

A fost un trăsnet, ce trecu prin mădulare.
Dați-mi un scaun, cad de pe picioare.

FROSCH

Nu, zău ! Răspundeți ce mi s-a-ntîmplat ?

SIEBEL

O, blestematul, unde-i ? Vreau să știu.
A doua oară nu-mi mai scapă viu.

ALTMAYER

Pe ușa pivniței eu îl văzui ieșind,
Pe-o bute mare-ncălecînd —
Simt ca un plumb prin glezne și-n picioare.

(Se-ntoarce spre masă.)

Vinul... Mai curge vinul oare ?

SIEBEL

Fu amăgire, 'nșelăciune și nălucă totul !

FROSCH

Credeam că beau, mi-aș șterge încă botul.

BRANDER

Dar cum a fost cu strugurii povestea ?

ALTMAYER

Și-apoi să nu crezi în minuni !
Dar altora să nu mai spuneți vestea !

Bucătărie vrăjitoarească

*Pe o vatră joasă, o căldare fierbe la foc. În aburii
ce se ridică, se ivesc felurite arătări. O maimuță
stă lângă căldare, mestecă și grijește să nu dea în foc.
Maimuțoiul cu puii stau alături și se
încălesc. Pereții și grinzile sînt împodobite cu cele
mai ciudate unelte vrăjitoarești.*

Faust, Mefistofel.

FAUST

Nebune vrăji, ce silă mi-e de ele !
Mă porți pe-aci ca să mă vindeci oare ?

În volburarea asta de scrinteală ?
De sfaturi de la babe am nevoie cu tocmeală ?
Mi-or ajuta asemenea fierturi murdare
Treizeci de ani să lapăd de pe mine-acum ?
Vai mie, dacă nu cunoști un leac mai bun !
Nădejtile mi-au și pierit.
N-a născocit încă natura sau vreun spirit
Un alt balsam mai izbutit ?

MEFISTOFEL

Amice, ce isteț te-amesteci iar în treabă.
Există pentru-ntinuire și un mijloc mai firesc.
Dar despre-acesta se vorbește-n altă carte,
Într-un capitol mai aparte.

FAUST

Destăinuiește-mi-l degrabă !

MEFISTOFEL

N-am să mă feresc.

Un mijloc ai, fără de bani și fără vrăji.
Te du pe câmp numaidecât, și sapă, ară !
Păstrează-ți rostul într-un cerc îngust.
Hrănește-te cu hrană simplă, fără gust.
Trăiește între dobitoace ca un dobitoc.
Nu socoti c-ar fi rușine însuși tu să gunoiești
Ogorul de pe care seceri. Iată un mijloc
De-a te menține tânăr, de-a ajunge teafăr
Pînă la ani optzeci, și să rămii luceafăr.

FAUST

Atari isprăvi nu-mi sînt la îndemînă
Și n-aș putea să iau hîrlețu-n mînă.
Viața-ngustă nu mă prinde chiar de loc.

MEFISTOFEL

Ei, vezi că vrăjitoarea trebuie atrasă-n joc ?

FAUST

De ce numaidecît afurisita babă
Cu buruieni și ierbi ?
Nu poți tu însuți băutura să mi-o fierbi ?

MEFISTOFEL

Frumoasă pierdere de vreme-ar fi,
În timp ce mii de poduri aș clădi.
Lucrarea cere nu numai știință, artă,
Ci și răbdare care-așteaptă.
Un spirit liniștit ani mulți de ea să țină seama,
Căci timpul doar desăvîrșește zeama.
Și-apoi unde mai pui
Acele meșteșuguri multe, minunate,
Spre-a nimeri în cap un cui ?
E drept că dracul a-nvățat-o, rînd
Pe rînd și cîte-o leacă,
Dar dracul însuși nu-i în stare să o facă.

(Văzînd animalele.)

Vezi ce prăsilă cu lăbuțe !

Pe lingă foc ce slugi drăguțe !

(*Către animale.*)

Se pare că stăpîna nu-i acasă ?

ANIMALELE

La praznic dumneaei s-a dus

Pe horn în sus.

MEFISTOFEL

Cît timp obișnuiește ca să-mi zboare ?

ANIMALELE

Cît timp ne încălzim pe la picioare.

MEFISTOFEL

(*către Faust*)

Cum le găsești, aceste animale ?

FAUST

Mi-e scîrbă și mi-e jale.

MEFISTOFEL

Cît mă privește, zău, nimic nu-mi este mai plăcut,
Decît cu animale să discut.

(*Către animale.*)

Ei, spuneți-mi, afurisite animale,

Ce mestecați acolo în căldare ?

ANIMALELE

Pentru săraci o ciorbă lungă.

MEFISTOFEL

Aveți o clientelă mare. Faceți zeamă, să ajungă !

MAIMUȚOIUL

(se apropie și se lingusește pe lângă Mefistofel)

Aruncă zarul,
Fă să câștig,
Să uit amarul.
Mi-e gol buzunarul,
Bani de-aș avea —
Ar fi lumea mea !

MEFISTOFEL

Ce fericit s-ar socoti un maimuțoi cu floace,
La loterie dacă ar putea să joace !

*(Între timp puii au luat o sferă mare, rostogolind-o
în față.)*

MAIMUȚOIUL

Aceasta e lumea,
Cît e de mare
Se-nvîrte și umblă
Fără-ncetare.
Ca sticla sună.
S-a sparge-n curînd,
E goală-năuntru,
Și suflă prin ea
Vînt, vînt.
Sînt viu, sînt viu.
Dragul meu fiu,
Ține-te tu

Departe de ea.
Vei muri, vei muri.
Ea e de lut,
Cioburi vor fi.

MEFISTOFEL

Ce vrea să fie sita¹-aceea ?

MAIMUȚOIUL

(o ia din cui)

Hoț dac-ai fi,
Numaidecât
Te-aș dovedi !

*(Se duce la maimuță și o îndeamnă să privească
prin sită.)*

Privește prin sită !
Pe hoț îl dibuiești,
Și nu ai voie să-l numești !

MEFISTOFEL

(apropiindu-se de foc)

Și oala aceasta ce-i ?

MAIMUȚOIUL ȘI MAIMUȚA

Bicisnicul n-o știe.
El nu cunoaște
Nici oală, nici tipsie.

MEFISTOFEL

Dobitoc ce ești ! Fără curtoazie !

¹ Aluzie la folosirea superstițioasă a sitei ca mijloc de a dezvălui fapte tălmuite.

MAIMUȚOIUL

Ia pămătufu-n mînă ca să vezi !

Pe scaun șezi !

(*Il silește pe Mefistofel să se așeze.*)

FAUST

(*care în răstimp a stat în fața unei oglinzi, apropiindu-se sau depărtîndu-se de ea*)

Ce văd ? Cerească icoană !

S-alege în oglindă ca-n bulboană ?

Iubire, împrumută-mi tu aripa

Cea mai grăbită, ca s-ajung

Pe-al ei meleag, cît bate clipa.

De nu stau țintuit pe locul unde sînt,

De îndrăznesc să mă apropiu,

N-o mai zăresc decît prin ceață.

Chip prea frumos ! Cel mai frumos din cîte sînt !

E cu puțință ? O femeie într-atîta de frumoasă ?

Întrezăresc în trupul, ce-n privire mi s-abate,

O chintesență-a cerurilor toate ?

Există-asemenea făptură pe pămînt ?

MEFISTOFEL

Desigur. Dacă Dumnezeu întîi

Vreo șase zile se căznește frămîntînd o neființă,

Ca să aplaude la sfîrșit el însuși,

E limpede c-asemenea isprăvi sînt cu puțință !

Privește, de-astă dată, pîn' te sature,

Și află că aș ști să-ți dibuiesc

O mîndră ca aceasta, pe unde mă-nvîrtesc.

Și fericită soartă are cel ce-acasă
O va conduce ca mireasă !

(Faust privește necurmat în oglindă. Mefistofel, întinzându-se în scaun, se joacă cu pământul de pene și continuă a vorbi.)

Aicea stă pe tron regala mea persoană,
Un sceptu-n mînă ți-u, lipsește doar coroana.

ANIMALELE

(făcînd mișcări din cele mai ciudate, îi aduc, cu strigăte, o coroană lui Mefistofel)

Fii tu așa de bun
Puterea ți-o strînge,
Lipește coroana
Cu sudoare, cu sînge !

(Umblă stîngaci cu coroana, încît aceasta se sparge în două ; apoi sar prin bucătărie cu părțile.)

Pentru tine,
Pentru mine,
Noi vorbim
Și facem rime.

FAUST

(printrînd în oglindă)

Vai mie ! Innebunesc de-a bine !

MEFISTOFEL

(arătînd spre animale)

Prin cap acumă și pe mine
Cu ameteți mă ia.

ANIMALELE
Și dacă izbutim
Mai cu temei,
Sînt idei, sînt idei !

FAUST
(ca mai sus)

Mă arde-n piept, rămîne scrum.
Mai repede, în larg de-acum !

MEFISTOFEL
(ca mai sus)

Să recunoaștem, cel puțin din astea toate,
Că sînt poeți de mari carate.
(Căldarea, de care maimuța n-a avut grijă, dă în foc. Se produce o flucără mare ce iese prin horn. Vrăjitoarea coboară prin flacără cu strigăte îngrozitoare.)

VRĂJITOAREA

Au, au, au, au !
Tu, scroafă blestemată, ce te iau !
Căldării nu-i porți grijă ! Și mă arzi !
Afurisit necaz !

(Zărimdu-i pe Faust și pe Mefistofel.)

Ce se petrece-aici ?
Ce vreți prin aste locuri joase ?
Și cine-mi sînteți ?
V-ați furișat, prin ce gîrlici ?
Intra-v-ar chinul focului în oase !

*(Mestecă cu lingura mare prin căldare, de sar flăcări spre Faust, Mefistofel și animale. Animalele schelă-
lăiesc.)*

MEFISTOFEL

*(întorcînd pămătuful de pene, ce-l ține în mîină,
izbește între sticle și oale)*

Așa, așa ! În cioburi totul !
Am să vă-ntind pe labe botul.
O glumă e, tu spurcăciune,
Și tactul ce se cere
La melodia ta anume.

(Vrăjitoarea se dă înapoi cu furie și groază.)

Nu mă cunoști ? Stîrpitură !
Nu-ți mai cunoști maestrul și stăpînul ?
O dată dacă mai lovesc, după Scriptură,
Te sfarm, cu toți strigoi de maimuțe !
Unde-i respectul de minteanul meu cel roș ?
Și nu mai recunoști nici pana de cocoș ?
Ascunsu-mi-am obrazul, ca să mint ?
Sau poate-aștepți să mă prezint ?

VRĂJITOAREA

Stăpîne Doamne, să iertați primirea.
Nu văd copita, deși ochii mei nu-s orbi.
Și unde sînt însoțitorii, cei doi corbi ?

MEFISTOFEL

Imi scapi cu-atît de astădat'.
Căci e cam mult de cînd nu ne-am văzut.
Și-i drept că de cultură în răstimp
Și dracul s-a contaminat.
Fantoma nu mai are nordic nimb.
Nici gheare, coarne, coadă ; au ieșit din modă.

Stau altfel însă cu piciorul
De care nu mă pot lipsi !
Multe neajunsuri printre oameni mi-ar prilejui.
De-aceea, ca atîția dintre tinerii cuconi
Mă folosesc de pulpe false printre vii.

VRĂJITOAREA

(dănuind)

Mă pierd cu firea. ridic cana,
Văzînd aici pe domn Satana !

MEFISTOFEL

Ăst nume nu-l rosti ! Îți interzic !

VRĂJITOAREA

De ce ? Doar nu e nume de nimic !

MEFISTOFEL

De mult e-n cartea basmelor trecut,
Dar oamenii mai buni nu s-au făcut.
Cel Rău, de ăsta au scăpat, dar răii au rămas.
Să mă numești baron, c-atunci e bine.
Un cavaler sînt ca și alții, minte ține !
Am sînge nobil, sînt boier, nu-s de pripas.
Privește-ncoa, ăsta-i blazonul care-l port.

(Face un gest obscen.)

VRĂJITOAREA

(rîde peste măsură)

Ha-ha ! E încă-n felul vostru, cum o-ntoarceți.
Șiret, cum totdeauna-ați fost !

MEFISTOFEL

(*către Faust*)

Amice, 'nvață pe de rost
C-acesta-i felul cuiuincios
De-a te purta cu vrăjitoarele frumos !

VRĂJITOAREA

Și-acuma spuneți, domnii ce doresc ?

MEFISTOFEL

Din cunoscuta băutură — un pahar.
Căci anii sucurilor nu trec în zadar.

VRĂJITOAREA

Prea bucuros. Aicea am un must
Din care și eu câteodată mai gust.
Nu mai miroase sticla neplăcut.
Vă dau un păhărel, și s-a făcut.

(*Incet.*)

Dar dacă cineva nepregătit pe gât l-a tras,
O știți, nu mai trăiește nici un ceas.

MEFISTOFEL

E un prieten bun. Vreau de folos să-i fie,
Deci fă ce știi cu-a ta bucatărie !
Închide cercul și vrăjind te-nclină
Din băutură dă-i o cupă plină !

(Vrăjitoarea face cu gesturi stranii un cerc și adună lucruri ciudate în el. În acest timp se aude clinchet de pahare, și căldările încep să sune, iscîndu-se o muzică. Vrăjitoarea aduce apoi o carte mare și

*așază maimuțele în cerc, ca să-i servească, așa cum
stau cu spatele, drept pupitru și să-i țină făcliile ; și
face semn lui Faust să se apropie.)*

FAUST

(către Mefistofel)

Nu zău, ce vreți cu toate aste ?
Țicnelile acestea și zănaticile semne,
Înșelăciunea asta demodată,
În stare nu-s să mă îndemne.

MEFISTOFEL

Ei fie ! Pozne-s toate, doar de rîs !
Severule, nu fi așa de-nchis !
O drege și ea, dup-o pravilă vrăcească,
Ca zeama strașnic să-ți priiască.
(Îl silește pe Faust să intre în cerc.)

VRAJITOAREA :

(cu emfază, citind dintr-o carte)

Înțelege cu temei :
Din unul fă zece.
Scoate pe doi,
Fă dintr-o dată trei.
C-atunci ești bogat.
Pe patru fă-l uitat.
Din cinci și șase,
Astfel îți zic,
Fă șapte și opt,
Și totul s-a copt.
Și nouă e unul

Și zece nimic.
Asta, spun și eu,
E tabla-nmulțirii
Deasupra firii. ¹

FAUST

S-ar spune că băbușca are febră !

MEFISTOFEL

Pină să-ncheie, e încă hăt departe.
Așa e însă toată-această carte.
Pierdui și eu cu ea nopți multe, ani întregi :
O contradicție perfectă
Rămîne-o taină deopotrivă
Pentru scrîntiți și pentru breji,
Amice, arta asta-i veche, nouă.
Cînd te gîndești, te iei de păr.
Un obicei a fost prin vremuri totdeauna
Cu unu și cu trei, cu trei și unul,
Să răsîpîndești erori, nu adevăr. ²
Se flecărește astfel fără stinghereală.
Dar cine mai poștește să discute cu nebunul ?
Se crede de-obicei că unde se aud cuvinte,
Ar fi ceva de înțeles și pentru minte.

VRĂJITOAREA (continuă)

Unde te-ntorci, unde te-ndrumi,
Puterea-naltă a științei

¹ Nonsensuri magice.

² Mefistofel ironizează dogma trinității.

Ascunsă e întregii lumi.
Dar celui care nu gîndește
Cu dărnicie ea se-mpărtășește.

FAUST

Ce este-acest nonsens, ce-l spune ?
Îmi crapă capul, cînd ascult.
Îmi pare că aud vorbind în cor
Mii de nebuni sau și mai mult.

MEFISTOFEL

Destul acum, sibilă ¹ minunată !
Întinde băutura, umple cupa
Pînă la gură, ca s-o ia.
Amicului n-are să-i strice-nghițitura.
E-un om trecut prin multe demnități,
Și care-a tras licori destule la măsea.

*(Vrăjitoarea toarnă băutura, cu multe ceremonii, în
cupă. Cînd Faust o duce la gură, sare o flacără.)*

MEFISTOFEL

Dă drumul numai băuturii pe gîtlej,
Și inimii ea fi-va leac.
Se spune că te tutuiești cu dracul,
Și te sfiești de-o flacără, de-un fleac ?

(Vrăjitoarea șterge cercul. Faust iese din rotocol.)

MEFISTOFEL

Afară-n larg ! E bine să te miști !

¹ „Sibilă“ nu înseamnă, aici, decît „vrăjitoare“.

VRAJITOAREA

De bine fie-vă înghititura !

MEFISTOFEL

(*către Vrăjitoare*)

Dar dac-ar fi să-ți împlinesc vreo poftă vie,
Să nu mi-o spui decît în nopți de Valpurgie ¹ !

VRAJITOAREA

Un cîntec vă mai dau. Nu e din carte.
Simțiți, de-l ziceți, un efect aparte !

MEFISTOFEL

(*către Faust*)

Vino mai repede din încăperea scundă !
Va trebui s-asuzi din abundență,
Puterea băuturii-n toate te pătrundă !
Apoi te-oi învăța nobleța trîndăviei.
Și în curînd cu desfătare vei simți
Cum Cupido trezit, ca iedul va sări.

FAUST

Îngăduie-mi să mai privesc o dată
Minunea din oglindă. Ce frumoasă fată !

MEFISTOFEL

Izvodul frumuseții palpitînd de viață
Îl vei vedea-n curînd aievea-n față.

(*Incet.*)

¹ Vezi nota 1 de la p. 202.

Cu-această băutură-n trup, mă crezi ?
În orișice femeie pe Elena¹ ai s-o vezi.

O stradă

Faust, Margareta trecînd.

FAUST

Frumoasă domnișoară, pot să îndrăznesc
Să mă alătur, să vă însoțesc ?

MARGARETA

Nici domnișoară² nu-s, și nici frumoasă.
Pot să mă duc și ne-nsoțită-acasă.

*(Faust vrea s-o prindă de braț. Margareta se ferește,
trece.)*

FAUST

Frumoasă-i, Doamnă ! Ce copilă !
N-am mai văzut asemenea făptură.
Are virtuți desigur, fără număr.
Roșata buzelor și a obrazului lumină
Să nu le uiți o veșnicie !
Și felul cum privirea și-o înclină
Ce cald prin inimă te ia.

¹ E vorba de Elena, personaj din *Iliada* ; epopeea antică spunea că din cauza ei ar fi izbucnit războiul Troiei.

² Acest titlu se dădea în epoca feudală numai nobililor nemăritate.

Tăioasă la cuvînt, cum îi plăcu să fie —
Să te încînți de ea la nebunie !

Mefistofel apare.

FAUST

Ascultă, să-mi faci rost de fetișcană !

MEFISTOFEL

De care ?

FAUST

De-aceea care tocmai a trecut.

MEFISTOFEL

Ei las' ! Aceea de la popa vine, de la strană.
A dezlegat-o de păcate.
Mă furișai pe lîngă ei doar din curiozitate.
Nevinovată e, la spovedanie s-a dus pentru nimic,
Și numai fiindcă obiceiul cere.
Nu am asupra ei nici o putere !

FAUST

Dar a trecut de paisprezece ani !

MEFISTOFEL

Vorbiți de-a dreptul ca un ușuratic
Care dorește pentru sine orice floare,
Închipuindu-și că prilej nu este, nici favoare,
Ce-ndrituit n-ar fi a le culege.
Dar nu se poate-ntocmai totdeauna !

FAUST

Slăbește-mă și nu-mi vorbi de lege !
Magistre, 'n față-ți stau și una
Îți spun : dacă la noapte fata
În brațe nu mi s-a fi odihnit —
Să mă socoți de tine despărțit !

MEFISTOFEL

Ce-i cu putință și ce nu, n-ai cumpănit.
Vreo paisprezece zile-mi trebui numai spre a iscodi
Împrejurările de-acî, prilejul potrivit.

FAUST

Nestingherit doar șapte ceasuri dac-aș fi
Te-asigur că de dracul n-aș avea nevoie
Spre a seduce o asemenea fetiță !

MEFISTOFEL

Vorbiți acum ca un franțuz de viță.
Dar, rogu-vă, nu vă mîhnuiți prea tare.
Ce folosește o plăcere-așa de-a dreptul, dintr-o dată
Căci bucuria nu-i nici pe departe-așa de mare,
Cum e, cînd peste fel și fel de piedici,
Prin curse și nimicuri la iubită-ajungi,
Precum atîtea anecdote-arată !

FAUST

Am poftă, chiar și fără asta, dacă tu nu mi-o alungi

MEFISTOFEL

Acu ascultă că nu-i glumă.
Cu fetișcana-aceasta n-o să meargă-n grabă.

Nu cucerim cu-asalt nimic aci.
O cursă trebuie să-ntindem, altfel totul e degeaba.

FAUST

Ah, măcar de la dragul meu de înger, de-aş avea
Ceva : să mă conduci acas' la ea.
Fă-mi rost de vreo năframă sau de-o jartieră,
Ca focul, dorul, să-mi alin.

MEFISTOFEL

Ca să vedeţi că sînt dispus
Arzîndei voastre suferinţe să-i servesc,
Să nu mai pierdem nici o clipă.
În odăiţa ei chiar astăzi vă călăuzesc.

FAUST

Şi am s-o văd ? Va fi a mea ?

MEFISTOFEL

Amice, ba !
Căci ea va fi la o vecină.
Dar în răstimp cu bucurie veţi putea
Adulmeca, şi alte bucurii spera.

FAUST

Atunci la ce mai stăm ? Să mergem.

MEFISTOFEL

E prea devreme.

FAUST

Grijește, să-i pot duce un cadou.

(*Pleacă.*)

MEFISTOFEL

Ce grijuliu și cât de brav ! Numaidecât un dar !
Cunosc atâtea-ascunse locuri,
Unde comori secrete ard cu focuri.
N-are să fie în zadar.

(*Pleacă.*)

Seară

O odăiță curățică

MARGARETA

(*împletindu-și și legîndu-și cosițele*)

Ah, ce n-aș da să știu
Domnul de astăzi cine-a fost !
Părea cutezător de-a binelea,
Din casă mare și cu nobil rost.
I se putea citi pe față
Și, într-un fel, din vorba-i îndrăzneată.

(*Iese.*)

Mefistofel, Faust

MEFISTOFEL

Intrați încet ! Și-aveți de toate !

FAUST

(după oarecare tăcere)

Te rog acum singur să mă lași.

MEFISTOFEL

(iscodind în preajmă)

Nu toate fetele se țin așa curate.

(Iese.)

FAUST

(privind împrejur)

Binevenită fii, lumină de amurg,

Beteală care umpli sanctuarul !

Cuprinde-mi inima, iubire, ce cu dulci

Speranțe-ți potolești amarul.

Respiră-n preajmă simțămîntul păcii,

Al rînduiei și al mulțumirii.

În sărăcia-aceasta ce belșug,

Între pereții-nguști, ce loc al fericirii !

(S-așază în fotoliul de piele de lingă pat.)

Primește-mă, fotoliu, care și pe-naintași.

În truda și în bucuria lor, i-ai ocrotit.

De cîte ori în jurul tronului acesta

Copiii nu s-au hîrjonit.

Poate c-aici, cu mulțumire pentru Moș Crăciun,

Iubita mea, cutremurată de evlavie, a sărutat

Veșteda mîină a părintelui străbun.

Să stau aici, să stau pierdut în reverii.

În preajmă simt, copilă, duhul tău,

Cum freamătă, al rînduiei și-mplinirii.

Cel ce te-ndrumă zi cu zi,

Cel ce te-ndeamnă să întinzi curat covorul,
Chiar firul de nisip îl simt în jurul tău făcînd ocolul.
Iubite mîini și chip zeiesc, prin voi, prin tine,
Căsuța un imperiu ceresc devine !
Și-aici ?

(Dă în lături o perdea de la pat.)

Ah, ce prăpastie de voluptate
M-atrage. Aș rămînea, eternitate.
Natură, tu-n ușoare visuri peste fire
Un înger ai întruchipat aici.
Copila-aici dormea, cu pieptul fraged, plin
De caldă viață. Din ce sacră plămădire,
S-a împlinit chipul divin !

Și tu ? Ce te-a adus ?
Ce-adînc și tainic sînt mișcat !
Ce vrei ? Și inima de ce e grea ?
Sărmane Faust, cum te-ai schimbat !

Văzduh de vrajă m-a cuprins ?
Eram împins doar să mă bucur.
Și-acuma mă destram în vis.
O jucărie sînt oricărei adieri ?

Dac-ar intra acum — cu suflet strîns
Ai ispăși fărădelegea ta.
Marele om, ce mic s-ar face,
Topit și-ntins cu fața la podea.

MEFISTOFEL

(intrînd)

Haideți, mai repede ! C-o văd venind.

FAUST

Să plec. Să plec. Să nu mă mai întorc,

MEFISTOFEL

Aceasta-i, iată, pentru ea. Rost vă făcui de-o cutiuță
Așa la repezeală dintr-un loc.

S-o așezați în dulăpior, într-un ungher.

S-a pierde fata tot privind, mă jur pe cer.

Niscai lucioase lucrșoare

Am pus în cutiuță,

Că vezi, copilul e copil, și jocul joc.

FAUST

Nu știu, s-o fac sau nu ?

MEFISTOFEL

Mai întrebați ?

Sau vreți ca să păstrați comoara ?

Atunci vă sfătuiesc, nebuna poftă s-o lăsați,

Să mă scutiți de altă oboseală

Și să-mi cruțați frumosul, scumpul timp.

Dar sper să nu fiți într-atîta de zgîrcit.

În ceafă eu mă scarpin, iscodesc

(Pune cutiuța în dulap și închide.)

Copila tinăără cum aș putea

Pe voia inimii să v-o-nvîrtesc,

Și domnia voastră vă uitați

Cu gravă aiureală, ca și cum ar fi-ntr-o sală

De cursuri să intrați

Și ca și cum în fața ochilor v-ar sta

Aievea întrupate fizica și metafizica !
Să mergem repede !

(Ies.)

MARGARETA

(cu o lampă)

Mă-năbuș. Ce năduh aici !

(Deschide fereastra.)

Și totuși parc-afară nu e cald.

Simt nu știu ce, mi-e nu știu cum.

Aș vrea să vie mama-acasă.

Fior pe spate mi se lasă.

Ah, ce fricoasă fată sînt, și cîte

Mi se năzar de la un colț la celălalt.

(Incepe a cînta, dezbrăcîndu-se.)

A fost un rege-n Tule ¹

Fidel nespus. În dar,

Murind, iubita-i dete

De aur un pahar.

Drag mai presus de toate

Paharul își golea

La orișice ospete.

Și ochiu-i lăcrima.

Iar cînd a fost să moară

Cetăți și-a numărat.

Urmașului le dete.

Paharul nu l-a dat.

¹ Tule — numele dat de romani unui ostrov legendar din ținuturile extreme de miazănoapte.

Regească masă-ntirse,
Viteji chemă la el,
În sala părintească,
La mare, în castel.

Acolo sta bătrînul
Aprinse vinuri bînd,
Și aruncă paharul
În val ca-ntr-un mormînt.

El îl văzu în mare
Tot mai adînc căzînd.
Pleoapele-i căzură.
N-a mai băut nicicînd.

*(Deschide dulapul să-și atîrne veșmintele și zărește
cutia cu bijuterii.)*

Cutia-aceasta cum ajunsese-aicea dintr-o dat' ?
Dulapul l-am închis, o știu.
Ce-o fi-năuntru oare ? De mirat !
Se poate cineva să-l fi adus zălog.
Și mama poate împrumut a dat —
Am s-o deschid, sau nu ?
De-o panglică atîrnă o cheiță.

(Deschide.)

Ah, Doamne, Dumnezeule, te uită !
Așa ceva nu mai văzui.
C-o astfel de podoabă chiar și o domniță
De mare sărbătoare s-ar putea împodobi.
Mă prinde oare lanțul auriu-verzui ?

A cui o fi podoaba ? În oglindă m-aş privi.

(Încearcă podoabele în faţa oglinzii.)

Cerceii barem dac-ar fi ai mei !

De-ndată-arăţi cu totul altfel şi

Te-mbujorezi ca macii.

La ce-ţi ajută frumuseţea, tinereţe ?

E bună şi ea, nu zic ba,

Dar lăudată e cu glasul-jumătate,

Cu milă oarecum şi pe departe.

Spre aur se îndrumă, şi de aur

Atîrnă totuşi totul.

Ah, noi săracii !

Plimbare.

Faust, pe gânduri, umblind încolo şi încoace.

Mefistofel îl întâmpină.

MEFISTOFEL

Blestem !

Aş vrea să ştiu ceva mai rău decît iubirea

Dispreţuită, decît toate elementele din iad,

Ca să-mi descarc în voie firea

Şi blăstemului să-i fac vad !

FAUST

Dar ce e ? Ce te strînge ? Ce necaz ?

În viaţa mea nu am văzut asemenea obraz !

MEFISTOFEL

M-aş da eu însumi dracului, de mi-ar fi leac,

Şi dacă însumi nu aş fi un drac.

FAUST

Ți s-a sucit ceva în cap ? Ce bine-ți șade
Să te înfurii ca nebunii tocmai tu !

MEFISTOFEL

Inchipuiți-vă ! Gătelile menite Margaretei

Un popă dispărute le făcu !

A fost așa că mamă-sa, văzînd cutia,

A început să-i fie teamă :

Are femeia nas, ce nu se-nșală,

Mîncă ceaslovul fără oboseală,

Adulmecă, directînd, cu simț avan

Dacă un lucru-i sacru sau profan.

Iar cînd în dulăpior a dat de dar,

Simți că nu-i cu mare har.

„Copila mea — ea zise — bunul nu-i agonisit pe
drept,

El va să-ți mistuie puterea, sîngele din piept.

L-om închina mai bine Maicii Preciste,

Cu mana cerului ea are să ne bucure !“

Margareta își strîmbă gurița într-o parte :

„Ei, ce să-i faci, un dar de care nu am parte,

Cu toate că nu poate fi chiar fără Dumnezeu

Cel ce l-a furișat în dulăpiorul meu“.

Chemă un popă fără-ntîrziere muma.

Și popa, deîndat' ce înțelese gluma,

Privi cu jind, priveliștea-i era pe plac.

El zise : „Asta-nseamnă vrednicie !“

Cine se-nvinge — dobîndește dar într-un vecie.

Biserica are un bun stomac,

Țări și imperii din belșug a înghițit,
Și încă niciodată nu s-a ciumurlit.
Femei, numai bisERICA s-a-nvrednicit
Să mistuie un bun nedrept și rătăcit."

FAUST

E-un obicei acesta ce și altora le place.
Un rege și-un evreu la fel pot face.

MEFISTOFEL

Și popa încheie, luînd podoabe și inel.
Parc-ar fi fost nimica toată.
N-a mulțumit mai mult sau mai puțin
Decît pentru un coș de nuci. Răsplată
Cerească le-a promis din plin.
Și seminția slabă simțitu-s-a edificată.

FAUST

Și Margareta ?

MEFISTOFEL

Tulburată șade.
Nu știe biata nici ce vrea, nici ce se cade.
Gîndește la podoabe și cercei neconținut
Și mai virtos la cel ce i le-a dăruit.

FAUST

De-amărăciunea ei îmi pare rău.
De alte giuvaere să-i faci rost.
Că-ntiile și-așa prea prețioase nu au fost.

MEFISTOFEL

O, da — joc de copii e totul pentru domnul meu !

FAUST

Îndrumă lucrurile după pofta mea.
Îndeosebi după vecina ei să mi te ții.
Molîu și lînced, diavole nu-mi fi !
Fă rost de alte giuvaere, n-adăsta !

MEFISTOFEL

Stăpîne, vă servesc cu bucurie !
(*Faust pleacă.*)

MEFISTOFEL

Un astfel de nebun îndrăgostit e-n stare
De dragul mîndrei sale
Să spargă c-un detunet soare, lună, stele,
Și spre a-i fi pe plac — și alte cele !
(*Pleacă.*)

Casa vecinei

MARTA

(*singură*)

Să-l ierte Dumnezeu pe soțul meu la drum pornit !
Nu mi-a făcut el prea mult bine.
Luat-a lumea-n cap, cum nicidecum nu se cuvine,
Și singură acasă m-a lăsat.
Și totuși, cu nimic eu nu l-am tulburat.

Și știe Dumnezeu cât l-am iubit, și cum.

(*Plinge.*)

Poate-a murit ! — Din grija asta cum mai ies ?
Dac-aș avea măcar certificatul de deces !

MARGARETA

(*intrînd*)

Ah, doamnă Marta !

MARTA

Ce e, draga mea ?

MARGARETA

Aproape cad, genunchii mi se taie !
Dar, am găsit o cutiuță, în odaie,
În dulăpior, o cutiuță de-abanos,
Și strălucite salbe înăuntru
Și giuvaere. Un dar frumos,
Mult mai frumos decît întîia oară !

MARTA

De astă dat' nu le-arăta măicuței. Taci din gură.
Te pomenești că și a doua oară
Le duce la duhovnic !

MARGARETA

Ah, uitați-vă, priviți !

MARTA

(*o împodobește*)

Frumos îți vin, prea fericită, tu făptură !

MARGARETA

Cu ele să m-arăt, n-o să se poată,
Nici la biserică, și nici pe stradă.

MARTA

Treci numai pe la mine-n orice haină
Și-ți pui podoabele în taină.
Te plimbi un ceas pe la oglindă
Din cămăruță pînă-n tindă.
Și dacă se va da prilej, pe la serbări, le-arăți
Pe rînd, întîi un lanț, apoi o perlă în ureche.
Măicuța n-o să vadă, iar în ochii lumii
Bijuteria nouă repede se face veche.

MARGARETA

Cine o fi cel ce-n odaie mi le-a furișat ?
Eu cred că nu-i lucru curat.

(Bate cineva la ușă.)

MARGARETA

Ah, Dumnezeuule, doar n-a fi mama !

MARTA

(privind prin perdeluța de la geam)

E-un domn străin. — Intră !

MEFISTOFEL

(intrînd)

Să intru mi-am permis, așa de-a dreptul.
Scuzați-mă, vă rog. Cum să încep ?

(Se dă înapoi respectuos în fața Margaretei.)

Voiam de doamna Marta Schwerdtlein să întreb.

MARTA

Eu sînt. Ce-aveți să-mi spuneți ?

MEFISTOFEL

(încet, către Marta)

Destul îmi e că vă cunosc.

Aveți o nobilă, înaltă vizită, se pare.

Iertați-mi libertatea, ce-mi luai, că e prea mare.

Vreau să mă-ntorc după amiază.

MARTA

(tare)

Închipuie-ți, fetiță dragă,

Te crede domnul o domniță, fără șagă.

MARGARETA

O biată fată sînt. Ah, Doamne,

Ce bun e domnul.

Nu-s ale mele nici inele, nici podoabe.

MEFISTOFEL

O, nu e vorba numai de podoabe.

Aveți ființă nu știu cum, și-o ageră privire ;

Ce mult mă bucur, c-am găsit primire.

MARTA

Ce-aduceți, domnule ? Ce este ?

MEFISTOFEL

Aș fi dorit să am mai bună veste !

Nădăduiesc să nu mă pedepsiți

Pentru ce-aduc din depărtări.
Bărbatul dumneavoastră-i mort
Și vă trimite salutări !

MARTA

E mort ? Ce credincioasă inimă ! Vai, vai !
Bărbatul meu e mort ! Sînt fără grai !

MARGARETA

Nu deserați, ah, dragă doamnă !

MEFISTOFEL

Rog ascultați trista poveste de departe.

MARGARETA

'Aș vrea ca niciodat' să nu iubesc,
Căci pierderea m-ar tulbura de moarte.

MEFISTOFEL

'Așa e, bucuria suferințe are, suferința bucurie !

MARTA

Istorisiți, viața lui cum s-a sfîrșit.

MEFISTOFEL

La Padova el este-nmormîntat,
Prin preajma sfîntului Antoniu,
În loc sfîntit,
Pe veșnic rece așternut e îngropat.

MARTA

Și altceva n-aveți de împărtășit ?

MEFISTOFEL

O rugămintе totuși, grea și mare :
Să i se cînte liturghii, trei sute numai.
Dar altceva nu am în buzunare.

MARTA

Ce ! Nici măcar un ban, vreun giuvaer de preț,
Pe care orice calfă îl păstrează-n săculeț,
Și-l ține de-amintire, flămînzind, cerșind
Mai bucuros decît să-l cheltuiască.

MEFISTOFEL

Madam, îmi pare rău, dar banul
El n-avu cum să-l risipească.
Rău îi părea, de altfel, de greșelile, în care-ades
Căzut-a. Se plîngea de nenorocu-i mai ales.

MARGARETA

Ah, ce nefericiți sînt oamenii !
Prin slujbe voi căta a-l pomeni.

MEFISTOFEL

Vă faceți vrednică de a vă mărita
Numaidecît, amabila, copila mea.

MARGARETA

O nu, aceasta încă nu se poate.

MEFISTOFEL

Nu om de rînd va fi, ci un galant.
Ar fi un dar ceresc pentru viața-ntreagă,
Să ții în brațe o făptură-atît de dragă.

MARGARETA

Nu-i obicei aici în țară. Nu-i și pace !

MEFISTOFEL

Că este sau că nu-i, ce are-a face ?

MARTA

Urmați cu povestirea !

MEFISTOFEL

Am stat la căpățiul său, puțin.
Un așternut avea ceva mai bun decât gunoiul
De paie putrede, dar el muri ca un creștin.
Aflai c-avea-n socolaia petrecaniei cam multe.
Așa striga : „Cum trebuie să mă urăsc și cât
De-adînc, că meseria, că soția mi le-am părăsit.
Oh, amintirea mă omoară. Așa spunea :
Oh, în viața asta dacă m-ar ierta.“

MARTA

(*plînd*)

Sărmanul bunul soț ! De mult eu l-am iertat.

MEFISTOFEL

„Dar Dumnezeu o știe — spuse el din rost —
Mai vinovată decât mine ea a fost.“

MARTA

Mințea ! Să minți în marginea mormîntului !

MEFISTOFEL

De sînt, pe cît mă cred, cunoscător, e sigur
Că aiura în agonie.

„Eram adus — spunea — copii a face,
Silit apoi o pîne să cîştig, muncind să mă omor,
Şi încă pîne în înţelesul cel mai larg,
Iar partea mea să n-o mănînc în pace.“

MARTA

Cum a putut să uite într-atît de toate,
De dragostea, de truda mea de zi şi noapte ?

MEFISTOFEL

Cu drag el vă avea aminte.
Spunea : „Cînd am plecat din Malta,
Pentru soţie şi copii rugatu-m-am fierbinte.
Şi-ntr-adevăr porneam sub graţie cerească,
Căci ni s-a dat să prindem o corabie turcească
Ducînd comori de-ale sultanului pe ea.
Şi vitejia noastră îşi găsea răsplată,
Şi eu primii, precum se cuvenea,
O parte bine-bine măsurată.“

MARTA

Dar cum ? Dar unde-i ? A-ngropat-o poate ?

MEFISTOFEL

Cine-ar putea să spună-n care vînt, din toate,
S-a risipit şi partea-i de comoară !
Frumos şi dulce l-a luat o domnişoară
Cînd se plimba prin Neapole fără de ţintă,

Și-i arată o dragoste cu urme,
Ce-avea pînă la moarte să le simtă.

MARTA

O, ticălosul ! Hoț, ce-și păgubea soție și copii !
Nu i-au putut împiedica
Viața rușinoasă, nici mizeria, nici suferința.

MEFISTOFEL

Vedeți, de-aceea el e-acuma mort.
În locul dumneavoastră dac-aș fi, un an plinuț
Eu doliu m-aș hotărî să port,
Dar m-aș uita-n răstimp după un alt drăguț.

MARTA

Ah, Doamne, cum a fost al meu bărbat
Nu mai găsesc ușor pe altul.
Un mai drăguț scrîntit e greu de-aflat.
Iubea numai prea mult călătoria-n depărtări,
Femeile străine, vinul din alte țări,
Și blestematul joc de zaruri.

MEFISTOFEL

Ei da, cu dulciuri pot să meargă și amaruri,
Dacă și el din partea sa
Cam tot atîtea cu vederea îți trecea.
Vă jur că în asemenea condiții, după cum mi-e felul,
Eu insumi aș schimba cu dumneata inekul.

MARTA

Desigur, domnului îi place să glumească.

MEFISTOFEL

(*pentru sine*)

Să plec acum, să pier degrabă-n vînt.
Că asta și pe diavolul l-ar crede pe cuvînt.

(*Către Margareta.*)

Dumneavoastră, cu inima cum stați ?

MARGARETA

Ce înțelege domnul prin aceasta ?

MEFISTOFEL

(*pentru sine*)

Tu, bun, nevinovat copil !

(*Tare.*)

Adio și-o-nchinare-adîncă !

MARGARETA

Cu bine !

MARTA

O vorbă încă !

Aș vrea să am, dacă se poate, un certificat,
Cînd, unde, cum, iubitul meu fu îngropat.
Sînt prietenă în toate-a bunei rînduieli. Ce jale !
Dar moartea-aș vrea să i-o citesc și în jurnale.

MEFISTOFEL

Da, dragă doamnă, veți avea dovadă, mărturie
Și adevărul veți afla și dintr-o altă gură,

Căci eu mai am un foarte-ales însoțitor.
L-aduc în fața domnului judecător.
Și dacă-ngăduiți, întâi aici.

MARTA

Cum să vă rog ? Cum să v-o cer ?

MEFISTOFEL

De față fi-va și fetița ?
Un brav băiat. Umblat în lume.
Cu domnișoare-ndeosebi, ce cavalier !

MARGARETA

În fața domnilor m-aș înroși
Și cu sfiala m-aș alege.

MEFISTOFEL

N-ar trebui s-o faceți nici în fața unui rege !

MARTA

Deseară, domnilor, când nu mai e lumină,
Vă așteptăm în dosul casei, în grădină.

Stradă

Faust, Mefistofel.

FAUST

Ei, face-se ? Mai trebuiește mult ? Sau stăm pe loc ?

MEFISTOFEL

Ah, bravo ! Vă găsesse cuprins de foc ?
Încă puțin și Margareta este-a voastră.
O veți vedea deseară la vecina ei, la Marta.
E o femeie ca făcută pentru arta
Și meșteșugul de codoșcă, după pofta noastră.

FAUST

Stăm bine, deci.

MEFISTOFEL

Se cere însă ceva-n schimb !

FAUST

O slujbă pentru alta. Gata sînt. Poftim !

MEFISTOFEL

Pentr-un certificat se cere mărturii să fim,
Că soțul ei zace-n pămînt
La Padova în loc prea sfînt.

FAUST

Va trebui să facem deci
Călătoria pîn-acolo mai întîi. Aud ? Ascult.

MEFISTOFEL

*Sancta Simplicitas*¹ ! Nû e nevoie de nimic.
Fiți martor, făr-a ști prea mult.

¹ Sfîntă naivitate ! Exclamația reformatorului ceh *Ján Hus*.
(1369—1415) cînd a fost ars pe rug (lat.).

FAUST

De nu ştii altceva mai bun, planul ți-l stric.

MEFISTOFEL

Om sfânt ce ești ! E-nțtia oară-că-n viață
Depuneți falsă mărturie ?
Oare n-ați dat de-atâtea ori solemne definiții,
Nu v-ați rostit cu îndrăzneată vorbărie
Despre dumnezeire, lume, despre tot ce-n ea se mișcă
Și despre om și despre tot ce-n inimă se iscă ?
N-ați ridicat de-atâtea ori obraznic fruntea ?
Și totuși, sincer dacă sînteți, nu veți spune
C-ați fi știut despre acestea un cuvînt mai mult
Decît despre decesul domnului în chestiune.

FAUST

Un mincinos rămlî și un sofist.

MEFISTOFEL

Așa ar fi de n-aș cunoaște totul mai-adînc.
Căci mîne, în al cîstei nume,
Din minți vei scoate pe sărmana Margareta,
Jurînd pe toată dragostea din lume.

FAUST

Desigur, și din toată inima !

MEFISTOFEL

Îi vei vorbi despre eterna dragoste,
Despre-un îndemn ceresc, atît puternic —
Din inimă țișni-vor astea toate ?

FAUST

Ei, lasă astea ! — Cînd pentru vîrtejul,
Pentru simțirea ce mă ia cu foc,
Un nume dibuiesc, făr' de-a găsi vreunul,
Și-apoi prin lumi cutreierînd
Cuvîntul caut cel mai 'nalt,
Cînd flacăra, de care ard,
Cerească, veșnică și infinită o numesc pe rînd,
E asta doar minciună, joc ?

MEFISTOFEL

De partea mea-i dreptatea totuși !

FAUST

Ah, contenește, rogu-te. Ce fel ți-ar sta
Plămîinii să mi-i cruți de oboseală ?
Cel ce dreptate vrea cu orice preț să aibă,
Mereu vorbind, o va avea.
Din parte-mi sînt sătul de flecăreală.
Dreptate ai, fiindcă eu n-am încotro.

Grădină

*Margareta și Faust, la braț; Marta
și Mefistofel. Trec și se-ntorc plimbîndu-se.*

MARGARETA

Ah, vreți să mă scutiți, nu-ncape îndoială.
Îngăduința dumneavoastră-mi dă sfială.
Un călător e-obișnuit astfel să facă,

Din gentilețe multe cu vederea să le treacă.
Știu bine că o conversație săracă,
Cum este-a mea, nu poate să vă placă.

FAUST

Privirea ta, o vorbă-mi spune
Mai mult decît orice înțelepciune.
(Îi sărută mîna.)

MARGARETA

De ce vă osteniți ? O mîină ca aceasta
Puteți s-o sărutați ? Ce aspră-i palma toată.
Cu multe nevoită-am fost să mă trudesc.
Măicuța-i rînduiala întrupată.
(Trec.)

MARTA

Și dumneavoastră, domnul meu, călătoriți mereu ?

MEFISTOFEL

Ah, meșteșugul, datoria, ne întărită și ne mîină.
Cu ce durere cîteodată părăsim
Cutare sau cutare loc, dar voie n-avem să ne-oprim.

MARTA

În anii tineri, haida-de,
Cînd totul ți-e la îndemînă,
Mai merge să te ții de hoinăreli prin lume.
Dar timpul greu, cînd toate-atît de-anevoios se fac,
Cînd te tîrăști spre groapă singur,
Căruia burlac îi poate fi pe plac ?

MEFISTOFEL

Cînd mă gîndesc la asta, groaza mă cuprinde !

MARTA

De-aceea, scumpe domn, mai cumpăniți.
Din inimă mi-e statul. Chibzuți !

(Trec.)

MARGARETA

De ochi vorbiți, de înțelesul unei vorbe,
Curtoazia vă servește.
Aveți însă atîția prieteni. Cîte unul vă-nsoțește.
Ei înțeleg mai bine lucrurile decît mine.

FAUST

Oh ! Înțelegerea ! Ceea ce poartă-asemenea numire
Adesea e doar vanitate, mărginire.

MARGARETA

Cum ?

FAUST

Că simplitatea, nevinovăția, niciodată
Nu se cunosc pe ele însele,
Nici prețul nu și-l știu !
Că modestia și smerenia sînt cele mai înalte,
Mai rare daruri —
Ale naturii, care atîtea-mparte cu risipă...

MARGARETA

De-ar fi să vă gîndiți la mine doar o clipă,
Mă voi gîndi neîntrerupt
La dumneavoastră-n schimb.

FAUST

Ești singură mereu, de ai atîta timp ?

MARGARETA

Gospodăria noastră-i mică.
Dar cere trîdă ; liniștea și tihna ni le strică.
Cum slujnică n-avem,
Sînt nevoită la de toate.
Gătesc și mătur, croșetez și cos,
Alerg de dimineața pînă-n noapte.
Măicuța e cumplit de-atență la orice,
Cu toate că nu sîntem tocmai strîmțorate.
Din contră, ne-am putea mișca mai mult ca alții,
Căci tata ne-a lăsat avere frumușică.
O casă și-o grădin-avem lingă cetate.
Acum și zilele îmi sînt mai liniștite.
Un frate am, care-i soldat.
Aveam și-o surioară care a murit.
Oh, suferința ei ce mult m-a-ndurerat.
Pe umeri însă înc-o dată, toată cazna aș lua,
Atît de dragă îmi era copila.

FAUST

Era un înger, dacă-ți semăna.

MARGARETA

Eu am crescut-o. Cît de tare mă iubea !
Veni pe lume după ce murise tata.
Pe mama o credeam pierdută,
Așa de greu zăcuse iarna toată.

Se ridica numai încet din boală,
Că nu se mai putea gândi
Ea însăși sufletele să și-l alăpteze.
Și astfel singură, și zi cu zi,
Eu o creștui cu lapte și cu apă.
În brațe o țineam și-n poală.
Din piciorușe da, zdrobindu-mă zîmbea.

FAUST

Și-o fericire ai simțit, cea mai curată.

MARGARETA

Dar și atîtea ceasuri grele,
Căci noaptea leagănul micuței sta
Chiar lîngă patul meu. De-abia mișca,
Mă și trezeam.
Și trebuia s-o iau la mine sau să-i dau să bea.
Să mă ridic dacă plîngea. S-o port, săltată,
Încolo și înapoi prin odaie,
În zori să spăl și scutece-n covată,
Apoi s-alerg pînă-n piață, să-ngrijesc de vatră.
Și toate astea fără ca o zi să treacă.
Nu-i de mirat că uneori și rîvna seacă.
Dar cel puțin, cînd treaba ia sfîrșit,
Mănînci cu poftă și odihna îți pîrîște.

(Trec.)

MARTA

Oricum ar drege-o, orice fac,
Tot bietelø femeii trag scurta :
Ce greu îndupleci pe-un burlac.

MEFISTOFEL

Atîrnă numai de făpturi asemeni dumitale
Să mă învețe-a apuca pe altă cale.

MARTA

Spuneți-mi drept, nu ați găsit încă pe nimeni ?
Și inima nu e cuprinsă sau legată undeva ?

MEFISTOFEL

Proverbul spune : că nimic nu prețuiește
Cît o femeie bravă, cît o vatră care este-a ta.

MARTA

Voiam să-ntreb, de nu v-a încercat
Vreodată pofta ?

MEFISTOFEL

Am fost mereu bine primit. Și pretutindeni.

MARTA

Voiam să zic : un gînd așa mai serios
Nu v-a luat ?

MEFISTOFEL

Ah, cu femeile nu-i bine să glumești.

MARTA

Ah, nu mă înțelegeți !

MEFISTOFEL

Cît de rău îmi pare
Dar văd — cu mine cît de bună ești !

(Trec.)

FAUST

Cînd în grădini am venit,
Tu m-ai recunoscut numaidecît ?

MARGARETA

Nu ați văzut ? Mi-am aplecat pleoapele.

FAUST

Îmi poți ierta purtarea
Și libertatea, ce-mi luai, nestăpînită,
Cînd ai ieșit din catedrală ?

MARGARETA

Drept să vă spun, eram cam uluită.
Nu mi se întîmplase niciodat' așa ceva.
M-am întrebat : văzut-a el
Ceva necuviincios în felul, în purtarea mea ?
S-ar fi părut că v-a venit așa neașteptat
O fetișcană să opriți ! Dar ce v-a-mbărbătat ?
Mărturisesc că mai apoi
Un simțămînt prielnic dumneavoastră m-a cuprins.
Și dintr-o dată m-am supărat pe mine însămi, că
Pe dumneavoastră nu m-am supărat mai dinadîns.

FAUST

O, draga mea !

MARGARETA

Lăsați-mă o clipă !

(Culege o margaretă și rupe petalele pe rînd.)

FAUST

Vrei un buchet s-aduni ? Sînt flori-risipă !

MARGARETA

Un gînd de joacă mă oprește.

FAUST

Cum ?

MARGARETA

Nu rîdeți, rogu-vă, de mine !

(Rupe petalele șoptind ceva.)

FAUST

Șoptești ceva ?

MARGARETA

(mai tare)

El mă iubește. — Nu mă iubește. —

FAUST

Suavă, dulce fată !

MARGARETA

(continuă)

Da, nu. Și înc-o dat', de două ori.

(Rupînd ultima petală, cu bucurie.)

El — mă iubește.

FAUST

Copila mea, cuvîntul astei flori

Destăinuirea cerului să-ți fie. Te iubește.

Pricepi ce-nseamnă-aceasta ? Te iubește.

(El îi cuprinde mîinile.)

MARGARETA
Îmi ies din fire !

FAUST
Nu te cutremura ! Îngăduie privirii
Și strîngerii de mînă să rostească
Ce este mai presus de orișice rostire :
A unuia să fii și-o voluptate
Să simți, ce trebuie în veci să dăinuiască.
În veci ! Sfîrșitu-i desperare !
Nici un sfîrșit ! Nici un sfîrșit !

MARGARETA
*(Îi strînge mîinile, se desprinde și fuge. Faust
rămîne o clipă pe gînduri, apoi o urmează.)*

MARTA
(venind)

E noapte-acum. —

MEFISTOFEL
Și-i timpul să plecăm !

MARTA
Eu v-aș pofti să mai rămîneți !
Dar locu-i blestemat pe unde ne plimbăm.
Sînt ochi cari văd și ochi ce-ntreabă.
S-ar zice că prin preajmă nimenea
Nu are altă treabă,
Decît să iscodească, stînd la pîndă după porți.
Și vorbe-ți ies, oricum o-ntorci, oricum te porți.
Perechea tînăra pe unde-o fi ?

MEFISTOFEL

În partea ceea ne zburară
Aprinsele păsări de vară. —

MARTA

Ea pare-a-i fi pe plac.

MEFISTOFEL

Ei — ei, de-asemenea.

Și astfel toate după pravilă se fac.

O căsuță în grădină

*Margareta sare înăuntru, s-ascunde după ușă,
își ține degetul pe buze și iscodește prin deschizătură.*

MARGARETA

Iată că vine.

FAUST

(vine)

Ah, ștregărițo, așa mă-ngîni ?

Ce bine că te întîlnesc !

(O sărută.)

MARGARETA

(îl sărută și ea)

Stăpînul meu, cum te iubesc !

Mefistofel bate la ușă.

FAUST

(lovește din picior)

Cine-o fi ?

MEFISTOFEL

Un prieten e !

FAUST

Un animal !

MEFISTOFEL

E timpul de-a ne despărți !

MARTA

(vine)

Da, e târziu.

FAUST

Permiteți să vă însoțesc ?

MARGARETA

Nici gînd !

Măicuța m-ar... Adio !

FAUST

Trebuie să pleci ?

Cu bine !

MARTA

Adio !

MARGARETA

La revedere ! În curînd !

(Faust și Mefistofel pleacă.)

MARGARETA

Ah, Dumnezeuule, ce om și ce gândire !
La cîte cugetă ! Cu cîte mintea-și ostenește !
Stau rușinată-n fața sa
Și spun la toate cîte-mi spune : da,
Un biet neștiutor copil mă simt
Și nu pricep la mine ce găsește.
(*Pleacă*)

Pădure și peșteră

FAUST

(*singur*)

Mi-ai dat, din toate tu mi-ai dat,
Sublime duh. În flacără nu în zadar
Obrazul către mine l-ai întors.
Mi-ai dat natura drept regat,
Putința de-a-i simți splendoarea fără de hotar.
Nu sînt aici doar oaspete mirat și rece.
În adîncimea ei, eu văd ca-n pieptul unui prieten.
Prin fața mea viața cu alai de forme trece.
Și frații tu mă-nveți să mi-i cunosc,
Frații din aer, apă, din desîș, să le-nțeleg cuvîntul.
Iar cînd furtuna duduie prin codru,
De nu mai știi-ncotro s-apuci,
Cînd bradul uriaș se prăbușește
Și în cădere alte trunchiuri sfarmă și silește,
Cînd dîmbul sună ca mormîntul,
În adăpostul peșterii mă duci.

Atunci în mine însumi mă deștept.
Minunile mi-arăți din propriul meu piept :
Iar cînd se-ntîmplă luna să răsară
Tumultul dinăuntru împlînzind,
Mi-apar pe stînci și-n umed crîng
O lume de demult, figuri de-argint,
Ce contemplarea aspră mi-o destind.

Ce bine simt că n-avem parte de desăvîrșire —
Acestei voluptăți care mă face
Vecin cu zeii, tu-i adaugi un rău însoțitor ¹
De care nu mă pot desface,
Cu toate că, obraznic, rece, și pe orice cale,
În fața mea mă umilește,
Cu toate că-n nimic preface
C-o simplă vorbă darurile tale.
În pieptul meu un foc sălbatic el stîrnește,
Îndemn spre-acea făptură prea frumoasă.
Mă zbucium, ah, între dorință și plăcere,
Și-n mijlocul plăcerilor tînjesc după dorință.
Mereu, acest vîrtej mă cere.

Mefistofel apare.

MEFISTOFEL

Nu ești sătul de viața ce-ncepuși s-o duci ?
Dac-o lungești, cum poate să-ți mai placă ?

¹ Faust vorbește despre Mefistofel ca și cum acesta i-ar fi fost dat ca însoțitor din partea duhului pămîntului. Faust vorbește în perspectivă panteistă (duhul pămîntului, al naturii) ; în această perspectivă Mefistofel face, și el, parte din Tot.

E bine s-o încerci o dată,
Dacă apoi spre ceva nou apuci.

FAUST

Să ai și alte trebi, ce bine-ar fi !
De ce mă chinuiești în bucuroasă zi ?

MEFISTOFEL

Ei bine, am să-ți cruț odihna.
În toane bune iarăși nu te-am nimerit.
Oh, mare lucru n-am să pierd,
Pierzînd un prieten într-atîta de sucit.
Mă ostenesc de dragu-i noapte — zi,
Dar niciodat' boierului nu-i poți citi
Din ochi, de-i e pe plac sau nu.

FAUST

Acesta-i tonul, singurul ce-l nimerește.
Vrea mulțumire că mă plictisește.

MEFISTOFEL

Cum ți-ai fi dus viața fără mine,
Sărmane pămîntean ?
De-ntortocheate-nchipuiri, de greu alean,
Te-am vindecat pe timp îndelungat.
De n-aș fi eu, erai de mult plecat
De pe întinderea terestră, urmă nelăsînd.
Ce cauți printre stînci și peșteri
Nărav de bufniță-ngîinînd ?
Ce hrană scoți ca un brotac
Din mușchiul umed și din steiu înrourat ?

Frumoasă, dulce pierdere de vreme !
Mai stăruie în trupul tău savantul, doctorul,
Pe care încă ieri l-ai blestemat.

FAUST

Cum vei pricepe tu puterea de viață
Ce-o beau cutreierînd sălbăticia?
Dac-ai putea s-o bănuiești, ai fi dăstul de drac
Să nu-mi îngădui bucuria !

MEFISTOFEL

Nepămîntească fericire !
A sta întins pe munte-n rouă
Și a cuprinde cer, pămînt, cu brațele-amîndouă,
A te umfla ca să devii un Dumnezeu,
A scormoni tot mai adînc, mereu,
Și-a retrăi în tine zilele genezei,
A resimți puternic, mîndru, nu știu ce,
Iubind a te împrăștia în tot ce e.
Pe urmă pămînteanul să dispară
Și intuiția supremă să apară ¹ !...

(Cu un gest.)

..Ca să închei, nu spun cuvîntul, cum,

FAUST

Ce scîrbă mi-e de tine !

¹ Mefistofel ironizează extazul metafizicienilor mistici, care năzuiesc spre „uniune“ cu întregul univers.

MEFISTOFEL

Nu vă convine.

Aveți un drept la indignare.

Nu-i voie s-amintești unor urechi prea caste

De aceea ce chiar inimile foarte caste

Nu-s înclinate-a se lipsi.

Dar fără-a face vorbă mare,

Permis îți este **singur cîteodată** să te minți.

E o plăcere și aceasta, îndelung însă n-o prea
suporti,

Căci dacă ține, te destramă.

În nebunie, tulburare, teamă.

Destul acum. Iubita ta stă în odaie

Și totul îi devine strîmt și jalnic.

Nu-i ieși din inimă, oricum te porți,

Căci te iubește negrăit și prea puternic.

La **început** ardoarea ta se revărsa din matcă,

Ca riul adunînd zăpezi topite.

Căldura i-ai turnat-o-n suflet,

Azi însă valurile tale sînt micite.

Decît să zăbovești tronînd prin codri și în fire,

Stăpîne-al meu și mare domn,

Eu cred c-ar fi mai potrivit și-n ton

Aprinsul sînge, sîngele de fată tînăr

Să-l răsplătești pentru iubire.

Căci vremea i se **pare-acum** grozav de lungă.

Stă la **fereastră** și **privește** cum se-alungă,

Cum norii trec **peste** cetate.

Și ziua-ntregă, **noapți** pe jumătate,

„O păsărică dac-aş fi“, ea cîntă.
E bucuroasă uneori şi trist-ades.
Şi altă dat' o-neacă plînsul, lacrima şi-o zvîntă.
Apoi, precum se pare, iarăşi liniştită
Şi necurmat îndrăgostită.

FAUST

Te văd în toată goliciunea ! Şarpe ! Şarpe !

MEFISTOFEL

(în sine)

Ah, de te-aş prinde !

FAUST

Ridică-te şi piei din faţă-mi, blestamate !
Nu-mi mai aduce-aminte de făptura ei frumoasă,
Nu-mi mai aprinde-n cuget şi-n simţire
Dorinţa către trupul dulce peste fire.

MEFISTOFEL

Ce va urma ? Ea crede c-ai fugit.
Şi-n parte — aceasta e adevărit.

FAUST

Îi sînt aproape, orişicît aş fi departe.
N-o pot uita şi n-o pot pierde pînă-n moarte.
De gelozie ard chiar şi atunci cînd gura
Iubitei mele-atinge crucifixul, cîminecătura.

MEFISTOFEL

Aflați că pentru puii gemeni
Ce, dup-o vorbă, pasc în crini ¹,
Vă-nvidiam și eu puțin.

FAUST

Codoșule, să piei de-aici !

MEFISTOFEL

Frumos ! Voi înjurați, eu rîd.
Căci Dumnezeu, care băiat și fată a făcut,
Noblețea-acestei meserii recunoscînd,
Prilej le-a dat numaidecît.
Pleacă de-aici, că-i mare vaier.
Cînd zic să pleci, te-ndrum către iubită,
Și nicidecum spre moarte.

FAUST

De fericirea-alătura de ea ce mă desparte ?
De m-aș putea-ncălzi la pieptul ei !
Nu-i simt eu oare-ntotdeauna lipsa ?
Făptură sînt — fără temei.
Nu-s eu fugarul fără adăpost ?
Nu-s eu neomul fără liniște și rost,
Care vuind ca o cascadă
Din stîncă-n adîncime vrea să cadă ?
Iar ea, cu simțurile-abia trezite,
Copilă doar, sălășluind pe-un plai,

¹ Aluzie la *Cîntarea Cîntărilor*, unde sînii iubitei sînt asemănați cu doi pui de căprioară care pasc în crini.

Gospodărindu-se în țarcul unui rai.
Și eu cel urgisit de Dumnezeu
N-avui destul că apuca
În pulbere să sfarm a lumii stincă !
A trebuit și ei să-i olatin pacea !
De-o jertfă ai avut nevoie, iad !
Ajută-mi, diavole, durata spaimei să mi-o scad !
Ce trebuie să vie, vie-ndată !
Destinul ei pe mine cadă. Blăstemul s-adună !
Strivit să pier și eu, cu ea-mpreună !

MEFISTOFEL

Cum fierbe iar, ce jar, ce clocot !
Întoarce-te, nebunule, și o mîngîie !
Cînd un asemenea căpșor nici o ieșire trează
Nu mai găsește, crede că-i sfîrșitul.
Trăiască cel cu inima vitează !
Tu-mi ești de altfel îndeajuns de îndrăcit.
Găsesc că-n lume nu-i nimic
Mai searbăd și mai vrednic de disprețuit
Decît un drac ce desperează.

Odaia Margaretei

MARGARETA

(singură, la roata de tors)

Liniștea mea,
Odihna toată —
Nu le mai aflu
Ah, niciodată.

Cînd el lipsește,
Lumea-i ~~mormînt~~.
Mă pierd de jale
Și nu mai sînt.

Sărmanul meu gînd
S-a rătăcit.
Sărmanul meu suflet
S-a risipit.

Liniștea mea,
Odihna toată —
Nu le mai aflu
Ah, niciodată.

După el mă uit
Pe geam afară.
După el doar ies
Iară și iară.

Aleasa-i făptură
Și-naltu-i mers,
Ochii puternici,
Surîsul neșters,

Vorba-i ce curge
Ca rîul vrăjit —
Și, ah, sărutarea
M-au otrăvit.

Liniştea mea,
Odihna toată —
Nu le mai aflu
O, niciodată.

Numai spre dînsul
Pieptul meu creşte,
Inima bate,
Jarul sporeşte.

Să-l sting în săruturi
Ah, de-aş putea.
În văpaia sa
Să pier aş vrea !

Grădina Martei
Margareta, Faust.

MARGARETA

Făgăduieşte-mi, Henric !

FAUST

Tot ce pot.

MARGARETA

Dar cu religia cum stai ? Spune-mi, te rog.
Om negrăit de bun eşti tu, dar mi se pare
Că nu o preţuieşti prea tare.

FAUST

Simți că sînt bun cu tine, draga mea ?
Pentru cei dragi viața eu mi-aș da.
Și gînd nu am de a răpi cuiva biserica.

MARGARETA

Nu e de-ajuns, căci trebuie ca să și crezi în ea !

FAUST

Să cred ?

MARGARETA

O, de-aș putea să am asupra ta
Înriurare ! Sacramentele nu le cinstești !

FAUST

Își au și ele-un rost.

MARGARETA

Dar nu le ceri !

La liturghie și la spovedanie
De mult tu n-ai mai fost.
În Dumnezeu mai crezi ?

FAUST

Cine-i acela draga mea, care-ar putea
Să spună : cred în Dumnezeu ?!
Preoți și înțelepți de-ai întreba,
Răspunsul lor batjocură ți s-ar părea
Zvîrlită-n fața celui ce întreabă.

MARGARETA

Atunci credința ta e slabă.

FAUST

Cuvîntul nu-mi răstălmăci, iubita mea.

Căci cine se va-ncumeta

Un nume ca să-i dea,

Și cine va-ndrăzni

Să spună : cred în el ? ! —

Au, cine cuteza-va răzvrătire

Spunînd : nu cred în el ? !

Atotcuprinzătorul, marele inel,

Atoatepăstrătorul

Nu ne cuprinde el pe toți,

Pe tine și pe mine-n sine ?

Nu se boltește cerul colo sus,

Nu ni se-ntinde un tărîm

Spre răsărit și spre apus ?

Nu se ridică-n zări, clipind cu prietenie,

Stelare trupuri din ~~adînc~~ de veșnicie ?

Privirile nu se-ntîlesc, ~~aprînse~~, ~~line~~ ?

Nu te pătrunde pînă-n suflet

Tot ce se țese-n taină-n toată firea

Și-ntru ascunsă arătare lîngă tine ?

Cît e de mare, inima, cu toate să ți-o umpli,

Și dacă-n simțămînt te-ncearcă fericirea,

Numește-l cum vei crede,

Numește-l bucurie ! ~~Înămă !~~ ~~Iubire !~~ Dumnezeu !

Un nume eu

Nu am pentru aceasta. ~~Simțămînt e totul~~

Un sunet gol și fum e orice nume
Acoperind cu negură un foc ceresc,
Un sîmbure de lune.

MARGARETA

Frumos și bine-i tot ce spui, de iau aminte.
Și preotul o spune cam la fel,
Pe-alocuri folosește doar alte cuvinte.

FAUST

O spun sub ceruri inimile toate
Și fiecare-n limba sa,
De ce n-aș spune-o și eu într-a mea ?

MARGARETA

Te-ascult și-aproape cred că este-așa.
Dar lucrurile nu sînt drepte pe deplin.
Prin legea ta — nu ești creștin.

FAUST

Copil. Ce drag copil !

MARGARETA

Nu-mi face nici o bucurie
De-a te vedea-n asemenea tovărășie.

FAUST

Cum ?

MARGARETA

Omul care te-nsotește
În suflet ură numai — îmi trezește.

Nimic în viața mea pînă acum
Un junghi sub coaste nu mi-a dat, precum
Ăst om, ce inima mi-o strică.

FAUST

Nu-ți fie frică.

MARGARETA

Cînd e de față, sîngele se-nfurie în mine,
Și doar eu nu vreau decît bine.
Pe cît doresc să te-nțîlesc,
Pe-atît de omu-acesta mă-ngrozesc.
Și nu știu cum, la orișice ticăloșie
Din parte-i inima s-așteaptă.
Dar Dumnezeu mă iartă dacă sînt nedreaptă.

FAUST

Năstrușnici trebuie să fie,
Ciuvici ¹ căzute ca din lună
Și buruieni de-asemeni de tot soiul.

MARGARETA

N-aș vrea să facem casă împreună.
De cîte ori pe ușă intră
Privește a batjocură și cată să se-ncrunte.
Îl vezi că nu se încălzește de nimic
Și-i este scris pe frunte
Că nu-i în stare de-a iubi vreun suflet.
Mă simt așa de bine-n brațul tău,
Așa de liberă, mă ia așa de cald,
De nu m-ar sugruma ăst spirit rău.

¹ Ciuvică — cucuvea.

FAUST

Tu, înger, cum le simți pe toate.

MARGARETA

Aceasta, într-atît mă copleșește, că
De cîte ori e lîngă noi, mă prind păreri netoate
Că nu te-aș mai iubi.

Cînd e aici, îmi amuțește rugăciunea.

Și-aceasta-mi mistuie ființa.

Henric, nu simți și tu la fel ?

FAUST

N-ai încotro. Antipatia te încearcă.

MARGARETA

Va trebui să plec acum.

FAUST

O, niciodată

Nu voi putea să-ți stau alături

Un ceas măcar, și piept la piept să se pătrundă

Suflet de om, suflet de fată ?

MARGARETA

Dac-aș dormi în casă, singură, ce bucuros

Deschis zăvorul l-aș lăsa la noapte.

Măicuța însă prea adînc nu doarme,

Și aș muri pe loc, de ne-ar vedea.

FAUST

De n-aș ști sfat, aș fi năîng.

Ține sticluta-aceasta. — Picuri trei

În băutura ei — îi învălesc
Natura-n somn plăcut și-adînc.

MARGARETA

Cum mă silesc să fiu pe voia ta !
Nădăjduiesc că picăturile nu-i vor strica.

FAUST

Te-aș sfătui eu oare, de-ar fi altfel ?

MARGARETA

Ajunge doar să te privesc pierdută, ca
S-apuc pe cale după vrerea ta.
Făcui și pînă-acum atîtea pentru tine,
Că de făcut, nimic aproape nu-mi rămîne,
(Pleacă.)

Apare Mefistofel.

MEFISTOFEL

Plecă maimuța ?

FAUST

Iar ai spionat ?

MEFISTOFEL

Prinsei pe larg și bine, ce prinsei,
Domnule doctor, azi ați fost catihetizat !
Nădăjduiesc să vă priiască vorba ei.
Sînt fetele grozav interesate
Să știe dacă cineva e credincios,
Căci dacă cineva credinței se supune,

Acela li se va supune
Și lor, și astfel totul se înlanțuie frumos.

FAUST

Ce monstru ești ! Nimic nu vezi
Pe drumul drept și mare.
Nu vezi, cum sufletul acesta, drag, fidel,
Plin e de credința sa, ce singură
Mîntuitoare i se pare ?
Nu vezi cum sufletul acesta
Se zbate sfînt îngrijorat
Că e pierdut cel mai iubit bărbat ?

MEFISTOFEL

O, senzual, suprasensibil pețitor,
Pe unde-ai mas ?
Te poart-o fetișcană binișor de nas.

FAUST

Tu, corcitură de noroi și foc !

MEFISTOFEL

E plină mintea fetei de invenții,
Că trebuie să sar pe loc.
Cînd sînt de față, fata nu se simte bine.
Și strașnic se pricepe în fizionomie,
S-a întrecut cu învățatul !
Sub mască-mi dibuiește nu știu ce intenții.
Simte pesemne c-aș putea să fiu un geniu,
Sau poate chiar împielitatul.
— Ei, și la noapte ?

FAUST

Ce îți pasă ?

MEFISTOFEL

Îmi am și eu aici plăcerea mea.

Iacă-mi pasă !

La fântină

Margareta și Liza, cu ulcioare.

LIZA

N-ai auzit nimica de Barbara ?

MARGARETA

Nici un cuvânt.

Rar umblu printre oameni.

LIZA

E sigur însă, căci vecinele mi-au spus.

Culegi, ce sămeni.

I s-au închis cărările-nsfîrșit.

Și cum făcea pe nobila și-aleasa !

MARGARETA

Ce s-a-ntîmplat ?

LIZA

Nimic deosebit !

Hrănește doi, cînd bea și cînd mănîncă.

MARGARETA

Ah !

LIZA

A pătit-o, cum era de așteptat.
Și cît s-a rupt după băiat !
Cîte plimbări
Prin sate și la joc sub tei.
Și trebuia să fie-ntîia, pretutindeni.
Umbla la mese
Cu pastete ¹, vinuri și mîncăruri, fel de fel.
Credea că e ceva de frumusețea ei.
Și-a fost atît de necinstită
Că nu se rușina
Să ia și daruri de la el.
Să-ndure mîngîieri,
Și strîngeri de tot soiul,
E de mirat că floricica nu mai e ?

MARGARETA

Sărmana !

LIZA

Doar nu cumva îți pare rău de ea ?
Cînd noi stăteam noaptea la tors
Și mama nu ne-ngăduia
Să mergem jos,
Ea petrecea lingă mîndruțul ei
În fața ușii, pe podmol,
Și-n întuneric mai vîrtos.
Și nici un ceas nu le era
Destul de lung.

¹ *Pastet* — pateu.

Ca mine o ajung
Canoanele, și-a ispăși !

MARGARETA

O va lua desigur de nevastă,
Oricum ar fi.

LIZA

Doar nu-i nebun. Un tânăr ca acela
Mai are lărgămint și-n altă parte.
A și plecat și-acum e hăt departe.

MARGARETA

Aceasta nu-i frumos.

LIZA

Și chiar dacă... frumoasa-ar izbuti,
Să-și ducă la altar flăcăul,
I-a merge rău, zău, cu binele ca și cu răul.
I-or smulge junii de pe cap alba cunună
Și noi în poartă îi vom pune mătrăgună.

(*Pleacă*)

MARGARETA

(*mergînd spre casă*)

Cum mă dădeam mai ieri bîrfelii rele,
Vreo biată fată cînd călca alături.
Ce vorbe limba nu găsea și cît de grele,
Cînd altele se pomeneau greșind.
Oricît o înnegream, funinginea zburînd
Nu-mi apărea destul de neagră.
Și singură mă încredeam, măreață.

Și iat-acum asupra mea greșeala-ntreagă.
Dar cel ce mă împinse la păcat,
Doamne, ce bun a fost și cât de drag !

Loc de refugiu între zidurile cetății
In firida unui zid, un chip cioplit al Maicii Preciste.
Ulcioare cu flori în față.

MARGARETA

(pune flori proaspete în ulcioare)

Apleacă-ți fața,
Îndurerato, te apleacă,
Ridică de pe mine ceața.

Tu, cu făptura toată
De suferință sfișiată,
Privești la fiul de pe cruce.

Privirea ți se duce
Către cerescul Tată,
Să-ți curme suferința.

Îmi sfișie ființa
Ce chin și cine-l simte ?
Tu singură, tu știi
Ce inima-mi îndură.
Mi-e sufletul la gură
Și nu mai am cuvinte.

Oriunde-aș merge,
Vai mie, vai și iară vai.
Ah, inimă, de ce nu stai ?

De ies pe poartă,
Întreb ce rost mă poartă ?
Ce rost amar, năîng ?
Plîng, plîng, și iară plîng.

Vezi, florile-n fereastră
Cu lacrimi le-am udat,
Cînd pentru tine, Maică
În zori le-am adunat.

În odăiță dimineața
Cînd soarele a dat,
De jale doborită
Mă mai găsi în pat.

Ajută-mă, mă scapă
De moarte și rușine.
Apleacă-te, te-apeacă
Ah, Maică peste mine.

Noapte.

*Stradă. În fața casei Margaretei. Valentin,
soldat, fratele Margaretei*

VALENTIN

La chefuri cîteodată se întîmplă
S-aud cum unul-altul pieptul își bătea.
Flăcăi săreau să preamărească
A fetelor virtute ca o floare
Și-și înecau pe urmă lauda c-un pahar. .
Pe coate răzimat stăteam

În liniște nepăsătoare.

Verzi și uscate îmi treceau pe la ureche.

Eu barba-mi mîngîiam zîbind,

Paharu-l ridicam spunînd :

Dar este una-n toată țara

Asemenea să fie surioarei mele,

Să facă Margaretei vrednică pereche ?

Cînd o prinsoare se făcea, ciocneam

Paharele. Unii spuneau : „E drept,

Podoabă-i ea, ca ea nu-i alta-n neam.“

Cum amuțeau lăudăroșii ! — Și acum ?

Îmi vine părul să mi-l smulg din cap,

Și pe pereți să sar ! Și nicăiri nu mai încap.

Orice nemernic poate să-mi aducă

Injurii ; trebuie să stau ca un datornic,

Și să asud de teama unei vorbe

Și-a-nțepăturilor ce cad statornic.

Și chiar dac-aș putea grămadă să-i izbesc,

Dar mincinoși cum să-i numesc ?

Cine s-apropie ? De nu mă-nșel,

Sînt doi. Vin furișați, vin doi deodată.

De-ar fi să fie el,

De ceafă-l prind. Viu nu-mi mai scapă.

Faust și Mefistofel.

FAUST

Cum la fereastr-acolo, în capelă,

Feștila pîlpîie în candelă arzînd,

Cum întunericul se-ngroașă prin unghere
Jur-împrejur lumina copleșind,
La fel simt noaptea-n pieptul meu sporind.

MEFISTOFEL

Și eu mă simt ca un pisoi
De dor tînjind, care se suie
Pe-acoperiș, pe lîngă horn se dă
Și-n zid împlîntă gheare-cuie.
Simt un amestec de virtute și de dor,
Un pic de poftă de hoție.
Așa s-anunță-n mădulare
Splendoarea unei nopți de valpurgie.
Poimîne fi-va noaptea așteptată
Și priveghem încă de azi
Să nu ne scape negustată.

FAUST

Se va-nălța-n răstimp comoara
Ce adineaori licărind ne-ademenea ?

MEFISTOFEL

Foarte curînd simți-vei bucuria
De-a ridica de subt pămînt căldarea.
Deunăzi străbătui cu ochii glia.
Sînt galbeni cu figuri de leu în ea.

FAUST

Nici o brăţară nu-i ? sau vreun inel ?
Iubita să mi-o-mpodobesc cu el ?

MEFISTOFEL

Văzui ceva, părea să fie un colan,
De strîns în jurul gîtului, ca de mărgean.

FAUST

Ce bine. Ştii, îmi pare rău
Să merg la ea fără un dar.

MEFISTOFEL

E dulce, dac-o faci mai rar,
Să guşti ceva şi fără dar.
Acum cînd cerul arde de lumini,
Vei auzi ce cînt pe buze-mi vine.
Un cîntec am să-i cînt, moral,
S-o-nnebunesc cum se cuvine.

(Cîntă la chitară.)

Ce faci, Catinco, pe la poarta
Drăguţului în zori de zi ?
Ca fată el te ia-n primire,
Ca fată însă n-ei ieşi.

Bagă de seamă, cînd iubeşti,
La poarta mîndrului nu sta.
De s-a făcut, atunci adio
Şi noapte bună, fata mea.

Bagă de seamă că e hoț
Drăguțul tău — nimic nu-i da,
Iubește-l, dar nimic nu-i da,
Făr' de inel la mîna ta.

VALENTIN

(înaintează)

Pe cine vrei s-atrăgi în cursă ?
De unde, blestемate, 'ți ai învățul ?
La dracu mai întîi chitara !
La dracu-apoi și cîntărețul !

MEFISTOFEL

Chitara-i spartă ! Nici o pagubă de ea !

VALENTIN

Începe-acu și despicarea frunților.

MEFISTOFEL

(cătге Faust)

Răsune strada !

Domnule doctor, înainte ! Sprinten !
Strîns lingă mine, scoateți spada.
Eu vă conduc și eu veghez.
Dați înainte, eu parez.

VALENTIN

Parează lovitura-aceasta !

MEFISTOFEL

Bucuros !

VALENTIN

Și pe aceasta !

MEFISTOFEL

De ce nu ?

VALENTIN

Doar nu ești dracul însuși care dai ?
Ce e ? Îmi amortește mîna !

MEFISTOFEL

(*către Faust*)

Hai străpunge !

VALENTIN

(*cade*)

Vai !

MEFISTOFEL

S-a domolit nemernicul !
Dar repede ! Să dispărem degrabă !
S-a și iscat pe străzi cumplită larmă.
Mă știu tocmai prea bine cu poliția,
Dar cu județul sîngelui nu e tocmeală.

MARTA

(*la fereastră*)

Ieșiți ! Ieșiți !

MARGARETA

(*la fereastră*)

Un felinar aduceți !

MARTA

(ca mai sus)

Bătăi și strigăte ! ~~Încăierare~~ ! Răfuială !

NOROD

Unul a și căzut !

MARTA

(ieșind)

Dar ucigașii ! Au fugit ?

MARGARETA

(ieșind)

Cine-i aci, căzut în ~~singe~~ ?

NOROD

E fiul mamei tale !

MARGARETA

Doamne-Dumnezeule ! Ce nenorocire !

VALENTIN

Mor. Doar un cuvânt icnit

Și-apoi totu-i sfârșit.

Ce stați aci, femei ! ~~De ce~~ vă tînguți ?

Apropiati-vă și ascultați ce am de spus !

(Toate vin împrejurul lui.)

Tu, Margareto, vezi, ești încă tînă ră,

Și minte nu ai de ajuns.

Te porți ~~urît~~ și rău.

Ți-o spun așa-ntre patru ochi.
O curvă ești, nu-ți fie de deochi.

MARGARETA

Ce vrei să spui ? Fratele meu !
Tu, Doamne-Dumnezeul meu !

VALENTIN

Pe Domnul-Dumnezeu să-l lași din joc.
S-a întâmplat cum s-a-ntîmplat.
Va fi cum poate să mai fie.
Ai început cu unul în secret și pe vecie.
Dar alții vor veni în loc.
Cînd o duzină te-or avea,
Întreg orașul va urma.

Rușinea, cînd se naște,
În lume e ținută ca-ntr-o ceață,
Și vâlul nopții i se pune
Peste urechi și peste față.
Rămîne o dorință îndeobște,
Să fie sugrumată, fără amînare,
Dar cînd mai crește, cînd e mare,
Se plimbă dezvălîtă-n plină zi,
Deși frumoasă în răstimp nu deveni.
Cu cît obrazul i se urîțește,
Cu-atît să se arate ea dorește.

Cu-adevărat întrezăresc venind o dată
Un ceas, cînd bravii cetățeni

Te-or ocoli, tu stricăciune întrupată,
Ca pe-un cadavru infectat.
În pieptu-ți inima să despereze
Cînd ei te vor privi în față.
Tu lanț de aur nu vei mai purta
Cît s-a lungi a ta viață,
Lîngă altar nu vei mai sta,
N-ai să mai mergi la joc cu guler dantelat.
Într-un ungher de jale, 'ntunecat,
Să te ascunzi cu cerșetorii și schilozii.
Și dac-atuncea Dumnezeu te va ierta,
Pe pămînt să fie totuși blestemată ziua ta.

MARTA

Dă-ți sufletul, să se îndure Dumnezeu
De el. Nu mai huli, că e păcat.

VALENTIN

Dac-aș putea, codoșcă păcătoasă,
Gîtul să ți-l sucesc și vinele uscate,
Aș mai avea nădejde, sus în ceruri
Iertare să găsesc pentru păcate.

MARGARETA

O, frate drag, ce chin de iad !

VALENTIN

Să ți se curme lacrima. Asta ți-o spun,
Căci lepădîndu-te de cinstea ta
Mi-ai dat tu lovitura cea mai grea.

Prin somnul morții și prin praf
Eu trec la Dumnezeu
Ca un soldat și ca un brav.

(Moare.)

În Dom

*Recviem. O orgă și cântare. Margareta în
mijlocul norodului. Spiritul rău la spatele
Margaretei.*

SPIRITUL RĂU

Altfel te simțeai, altfel, Margareta,
Cînd încă nevinovată
La altar veneai,
Cînd din ceaslov
Rugăciuni citeai,
Loc în inimă făcînd
Jumătate jocului,
Jumătate Domnului.

Margareta,
Unde-i gîndul, unde capul ?
În inima ta
Ce faptă rea ?
Te rogi pentru măicuța ta
Care din vina ta a adormit ?
Pe pragul tău ce sînge e ?
Sub inimă
Nu ți se mișcă o făptură,

Înspăimîntîndu-te ?
Ce presimțiri te iau ?

MARGARETA

Vai ! Vai !
Dac-aș scăpa de gîndurile
Ce vin și trec, și iarăși vin
Împotriva mea !

COR

*Dies irae, dies illa
Solvat saeculum in favilla.*¹
(Orgă.)

SPIRITUL RAU

Amărăciunea te cuprinde.
Trîmbița din urmă sună.
Se cutremură mormintele —
Și inima ta,
Alcătuită din nou
Din liniștea de scrum,
În chinuri de flăcări
Se trezește !

MARGARETA

De-aș putea să plec de-aici !
Orga îmi taie răsuflarea,

¹ Din imnul închinat judecății din urmă, atribuit lui Toma de Celano, poet religios medieval. În traducere : „Ziua miniei, ziua aceea va prefăce lumea în cenușă” (lat.).

P.G.T.

Cîntarea îmi destramă
Inima.

COR

*Judex ergo cum sedebit,
Quidquid latet, adparebit,
Nil inultum remanebit*¹.

MARGARETA

Ce strîmt e locul.
Stîlpîi s-apeacă,
M-apasă bolțile.
— Aer !

SPIRITUL RĂU

Acopere-ți fața. Păcatul și rușinea
Ascunse nu rămîn.
Aer ? Lumină ?
Vai ție !

COR

*Quid sum miser tunc dicturus ?
Quem : patronum rogaturus,
Cum vix justus sit securus ?*²

¹ „Cînd judecătorul va șede, tot ce-i ascuns va ieși la iveală. Nimic nu rămîne nerăzbunat“ (lat.).

² „Ce voi spune atunci, nenorocitul de mine ? Ce ocrotitor voi ruga să mă ajute ? Cînd numai cel drept este fără de grijă“ (lat.).

SPIRITUL RĂU

Iluminații își întorc
De la tine fața,
Se sfiesc să-ți întindă mâinile
Purificații !
Vai !

COR

Quid sum miser tunc dicturus ?

MARGARETA

Vecină, dați-mi sticluta !
(*Cade în leșin.*)

Noaptea valpurgică¹

*Peisaj muntos. Regiune între Schierke și Elend.
Faust, Mefistofel.*

MEFISTOFEL

N-ai vrea o mătură, să zbori cât ai clipi ?
Un țap din parte-mi mi-aș dori.
Pe calea-aceasta-ntortocheată sîntem încă
Departe de a noastră țintă.

FAUST

Cît timp mă țin puterile la glezne,
Acest toiag cu noduri îmi ajunge,

¹ Noaptea „valpurgică“, de la sfînta Valpurgis, a cărei zi era la 1 mai. Dracii și vrăjitoarele și-ar fi ales noaptea aceasta pentru preamărirea Satanei, din minie împotriva Valpurgiei, care ar fi dus o viață prea sfîntă.

A prescurta cărarea e așa de lesne,
Dar fără de folos.
S-o iei prin văi ca printr-un labirint,
Să urci vreun colț de stîncă
Din care apele descind,
Aceasta-i vraja ce încîntă.
O primăvară nouă țese lîngă drum.
Și brazii negri se trezesc de-acum.
Prin sînge ne încearcă anotimpul căldicel.

MEFISTOFEL

Eu, drept să-ți spun,
Nimic nu simt din el.
Iernatic timp eu simt în mine,
Că mi-aș dori zăpezi și ger pe cale.
Ce jalnic se ridică discul, într-o parte ros,
Al lunii, luminînd doar slab în vale,
Că te lovești la fiecare pas
De stînci, silindu-te să faci popas.
Îngăduie să chem o luminiță,
Rătăcitoare vîlvă, ce se vede-arzînd.
Hei, prietenă ! N-ai vrea să vii la noi ?
De ce să arzi zadarnic peste baltă stînd ?
Fii bună, luminează-ne în sus, la amîndoi !

LUMINIȚA RĂTĂCITOARE

Aș vrea cu drag
Dorința să v-o împlinesc,
Noi însă ne mișcăm
Așa-n zigzag.

MEFISTOFEL

Într-al diavolului nume
Să mergi drept înainte !
Altfel te suflu și te sting,
Să iei aminte !

LUMINIȚA RĂTĂCITOARE

Sinteți se pare, domnul casei.
Să vă slujesc aş vrea mereu.
Dar nu uitați că muntele
E azi nebun, și dac-o luminiță,
Rătăcitoare cum sînt eu,
O să v-arate drumul,
Să fiți cu oarecare-ngăduință !

FAUST, MEFISTOFEL, LUMINIȚA (cîntînd cu schimbul)

Într-a visurilor sferă
Am intrat, precum se pare.
Du-ne bine pe cărare
Ca s-ajungem fără stații
În pustii și large spații.

Cît de repede copacii
Toți în urmă au rămas.
Cum s-apleacă vîrfuri, steiuri,
Alte trec și iară alte,
Și cum sforăie pe nas
Stîncile cu fețe-nalte !

Printre pietre, printre ierburi,
Rîuri vin, grăind din unde,

Freamăt, cîntec auzim ?
Jale dulce de iubire,
Glasuri din cerească fire ?
Ce sperăm și ce iubim !
Și ecoul, ca legenda
Altor timpuri, ne răspunde.

Buha uhuie pe-aproape
Repetîndu-și vorba scurtă.
Gaița și cucuvaia
Se țin treze laolaltă.
Mișună tritoni prin baltă.
Ce picioare și ce burtă !
Rădăcinile ca șerpui
Se ivesc să ne-nspăimînte.
Caracatițe-ntind brațe
Călătorii să-i agațe
Pe cărările prea strînte.
Pestriță, șorecăria
Din dumbrăvi pe cîmpuri iese,
S-a pornit să umple firea.
Iară colo licuricii
Zboară-n pîlcuri tot mai dese
Rătăcindu-ne privirea.

Spune-mi, soațe, stăm noi oare
Sau ne ducem pe picioare ?
Totul pare că se-nvîrte,
Spații cresc și se dezumflă,
Iar lumini rătăcitoare
Tot mai întetît se umflă.

MEFISTOFEL

Ține-te viteaz spre piscuri !
O mirare-n cale-ți cade.
Ține-te, să vezi în noapte
Cum în munte Mamon arde.

FAUST

Resfrângere ca de aură
Ciudat răzbate prin temeuri,
Pînă-n adîncuri de prăpăstii
Străbați cu ochii pe sub steiuri.
Se-nalță aburi, neguri în fuioare,
Prin văluri luminează o dogoare.
Jeraticul se-ntinde ca un fir
Să dea-n afară ca izvoare.
Sub văi se risipește-n mii de vine,
S-adună în ungher, ca-ntr-o strîmtoare.
Scînteii, în preajmă, sar mănunchiuri,
Nisip de aur strîns pe trunchiuri.
Privește numai, cum din valea-adîncă
S-aprinde pînă sus peretele de stîncă.

MEFISTOFEL

Nu luminează splendid domnul Mamon
Palatul, care-l ai în față ?
Norocul tău că l-ai văzut !
Nerăbdători vin oaspeții prin ceață.

FAUST

Cum zboară vîlva vîntului !
Ce lovituri îmi dă în ceafă !

MEFISTOFEL

De stîncă ține-te, de coastele pămîntului,
Altfel te-azvîrle în prăpastia mormîntului.
De negură se-ngroașă noaptea.
Ascultă, cum trosnește prin păduri departe !
Inspăimîntate bufnițele zboară.
Ascultă, cum pilaștrii se despică,
Ai veșnic verzilor palate.
Ascult-a crengilor sfărmară și lovire,
Al trunchiurilor aspru durduit,
A rădăcinilor și pietrelor scrîșnire !
În groaznică devălmășie
Cad toate peste toate,
Iar peste-abisuri, peste stîncile sfărmate
Văzduhurile urlă, norii trec în gloate.
Auzi tu glasuri pe-nălțime ? Glasuri
Cînd mai departe, cînd aproape lîngă tine.
Întregul munte, cît de mare
Se cutremură de vrajă și cîntare.

VĂRĂJITOARELE

(în cor)

Noi vrăjitoarele suim la munte.
Fir verde dă din galbenul grăunte.
Acolo se adună fețe ca arapii.
Urian ¹ stăpînul pe-nălțime șade.
Urcăm, urcăm, și piatra cade.
Put vrăjitoarele și țapii.

¹ Urian — un nurne al Satanei.

GLAS

Ținându-și minile la ceafă
Bătrîna Baubo ¹-ncalecă o scroafă.

COR

Să mi-o cînstiți cu vrednice cuvinte !
Bătrîna Baubo înainte ! Înainte !
Voinică-i scroafa, pe ea muma,
Urmează vrăjitoarele acumă.

GLAS

Pe unde ai venit, pe care cale ?

GLAS

Chiar peste Piatra Mare.
În cuibul bufniței privii odat' .
Ce ochi făcu, cum s-a holbat !

GLAS

La dracu ! Ce zorită ești !
Răstorni ce-apuci și unde-ajungi, lovești !

GLAS

Pe mine m-a zdrelit în goană.
Ce rană îmi făcu ! Ce rană !

VĂRĂJITOARELE

(*in cor*)

Drumul e lung, drumul e lat,
Ce-nseamnă-atîția laolalt' ?

¹ *Baubo* — alt nume al Hecatei, zeița nopții, sau un personaj feminin din misterele zeiței Demetra.

Cum zgîrie mătura ! Furca înțeapă !
Se-năbușă pruncul. Muma crapă.

MAISTRUL VRAJITOARELOR ȘI
JUMĂTATE DE COR

Ca melcii-naintăm, încet, cuminte.
Femeile sînt toate înainte.
Pe drumul ce la dracu duce
Cu mii de pași femeia ~~ne~~ întrece !
Oprește-te și fă-ți o cruce !

CEALALTĂ JUMĂTATE DE COR

Femeia (să ți-o spună corul cestălt)
Cu pași o mie-și face calea.
E drept, dar ce mai calea-valea,
Bărbatu-o face dintr-un salt.

GLAS
(de sus)

Veniți la noi ! Veniți la noi !

GLASURI
(de jos)

Cu bucurie am urca acolo sus !
Spălate sîntem și curate lingă lac,
Însă nerodnice în veac.

AMÎNDOUĂ CORURILE

Tace vîntul, steaua zboară,
Se resfrînge luna-n rouă.
Murmură un cor de vrajă.
Focuri stau pe culmi de strajă.

GLAS
(de jos)

Opriți-vă ! Opriți-vă !

GLAS
(de sus)

Cine strigă de sub creastă ?

GLAS
(de jos)

Luați-mă cu voi ! Luați-mă !
De ani trei sute urc. Cine mă ia ?
Dar vârful nu-l mai pot atinge,
S-ajung la cei de seama mea.

AMÎNDOUĂ CORURILE

Te poartă mătura și țapul.
Cum dorești și cum ai vrut.
Cel ce astăzi nu se-nalță
E pe veci pierdut-pierdut.

VRĂJITOARE NEÎMPLINITĂ (jos)

Ce departe-s ceilalți sus !
Pe urma lor cu greu mă țin.
Acasă liniște nu am,
Aicea am și mai puțin.

CORUL VRĂJITOARELOR

Curaj dă alifia rea.
O zdreanță-i bună de vîntrea.
Corabie-i orice covată.
De nu zbori astăzi, nu zbori niciodată !

AMINDOUA CORURILE

Cînd piscului îi dăm ocol,
Descindeți voi pe locul gol.
Și-acoperiți poiana înc-o dat'.
Cu neamul vostru blestemat.

(S-așază.)

MEFISTOFEL

Se-mpinge totul, se lovește fremătînd,
Ce vuiet pretutindenea, ce gureș vînt !
Cum scînteiază, ce putoare și cum arde !
Un element vrăjitoresc cu-adevărat !
De mine să te ții, alături laolalt',
Căci altfel elementul ne desparte.
Hei, unde ești ?

FAUST

(în depărtare)

Aicea-s !

MEFISTOFEL

Te-a și dus așa departe ?
De dreptul meu voi face uz ! De-acum, noroc !
Căci sînt stăpîn aici ! Vreau loc !
Boierul diavol vine ! Vreau loc !
Așa, agață-te de mine, doctore, mai bine,
Ca să ieșim c-o opintire din acest vîrtej.
E-o nebunie-aici chiar pentru mine.
Alături, colo, o lumină-aparte,
M-atrage către-acele tufe de-adăpost.
Stai lîngă mine. Unde-ai fost ?

FAUST

Tu, spirit gata-a contrazice totdeauna !
Condu-mă, dacă vrei. Ce zici, fac !
Gîndesc că totul e cum trebuie să fie.
Mergem la Muntele Nebun. Căci noaptea e de
valpurgie.

MEFISTOFEL

Ce flăcări colorate ! Iată
Vioaie, peștriță, o ceată.
Printre mărunți ți-e dat
Să nu fii singur niciodat'.

FAUST

Acolo sus mai bucuros m-aș duce,
Jeratic văd, vârtej și fum.
Mulțimea-și face către Rău un drum,
Acolo multe taine se dezleagă.

MEFISTOFEL

Dar multe taine se și leagă.
Înalta lume las-o, că-i degeaba zgomotoasă.
Mai bine stăm pe-această treaptă joasă.
Se știe doar, scumpe ortac,
Că-n lumea mare și micuțe lumi se fac.
Aici vedem aproape goale
Mulțimi de vrăjitoare junioare.
De dragul meu fii prietenos,
Te ostenești puțin, dar hazu-i mare.
Aud sunînd cimpoaie și vioare.
Lărmuitoare sînt ! Dar te-i obișnui la cotitură.
Înaintează. Vino. Merg'nainte.

Voiind să-ți fac o nouă legătură.
Amice, ce mai spui ? Un spațiu mic
E-acesta ? — Privește. Nu-i dai de sfârșit !
Și focuri, sute, ard în rînd.
Ce gureș se petrece-aici ! Și se dansează.
Se bea și se iubește.
Mai ai alt gînd ?

FAUST

Introducîndu-ne aici, cum te prezinți ?
Îl faci pe vrăjitorul sau pe dracul ?

MEFISTOFEL

Obişnuiesc, ce-i drept, incognito să umblu.
Dar într-o zi de lucitoare gală,
Ți-arăți și ordinul ce-l porți.
N-am fost distins cu-al Jartierei ¹, cum socoți.
Copita însă-mi face mare fală.
Vezi melcul cela ? Se tîrăște-agale.
Cu fața sa pipăitoare
M-a și adulmecat pe cale.
Chiar de-aș voi, eu n-aș putea să mă dezmint.
Ei, vino numai. N-aștepta îndemn și-alint.
De la un foc vom trece la alt foc.
Un pețitor sînt eu, tu umbli să te-nsori.
Vino, să ne fie de noroc !

(S-apropie de unii, care sed în preajma unor cărbuni pe cale de a se stinge.)

Ce dregeți, domnilor, cărunții mei, pe-aici ?
V-aș lăuda de v-aș vedea în hora prea frumoasă,

¹ Ordinul Jartierei — ordin cavaleresc, instituit în Anglia de regele Eduard al III-lea (1327—1377), în anul 1348.

Încercuiți de freamătul juneții.
Destul stă singur fiecare-acasă.

GENERALUL

Cine mai are-ncredere-n noroade ?
De-ai fi făcut oricîte și-orice fapte !
Popoarele la fel sînt cu femeile,
În ochii lor cei tineri au întîietate.

MINISTRUL

De drumul drept departe-s azi cu toții.
Eu preaslăvesc pe cei de altădată.
Căci, evident, cînd noi eram în frunte,
Fu epoca de aur cea adevărată.

PARVENITUL

Prea găgăuți n-am fost nici noi,
Căci am făcut ades ce nu se cuvenea.
Dar toate-s răsturnate-acum,
Cînd tocmai încercam a conserva.

AUTORUL

Prilej azi nu mai ai de a citi vreo carte
De un conținut isteț măcar în parte.
Iar cît privește generația numită jună,
Ea n-a fost niciodată mai sfătoasă, mai nebună.

MEFISTOFEL

(care pare dintr-o dată foarte bătrîn)

O, da, poporu-i matur de județul de apoi,
Căci eu ultima oară-aiici pe munte vin.
Deoarece butoiul meu sloboade numai drojdii,
E sigur că și lumea e-n declin.

VRAJITOAREA
(*vînzînd vechituri*)

Nu-mi treceți, domnii mei, numai așa
Pe-alături. Un prilej atît de rar
Să nu mi-l pierdeți. Marfă bună am
Și felurită. Fiecare lucru e un dar.
Din aste vechituri întinse pe tarabă,
Alegeți ce doriți, degrabă.
Noroc să vă aducă și din plin,
Căci printre-atîtea mari și mici
Nici una nu-i vreo pagubă să nu fi pricinuit.
Nici un pumnal aici
Să n-aibă amintiri de sînge risipit.
Nici un potir, din care
Să nu se fi băut mistuitor venin,
Un singur giuvaer nu e, prin care o femeie
Să nu fi fost adusă ca să cadă,
Și printre arme ruginite — nici o spadă
Să nu fi rupt un legămînt de frate,
Să nu fi spintecat vrăjmașul pe la spate.

MEFISTOFEL

Mătușă, te pricepi cam rău la timpuri
Și parcă nu vii din vileag.
Spre noutăți îndrumă-ți grija,
Căci numai noutățile ne-atrag.

FAUST

Să nu mă pierd. Se-nvîrte țeasta.
Ce rară liturghie mi-e aceasta !

Cine-i aceasta ?

MEFISTOFEL

Privește-o mai de-aproape, bine.
Aceasta e Lilit ¹.

FAUST

E cine ?

MEFISTOFEL

Sotia cea dintâi a lui Adam.
Să te păzești de păru-i năzdrăvan,
Cu care orișice frumusețe-ntrece.
De-atinge pe un tânăr ou șuvița,
Ea nu-l mai las' așa curînd să plece.

FAUST

Aici stau două, o bătrînă și o jună.
Să le cîntăm și noi în strună.

MEFISTOFEL

Nu are-n noaptea asta nimeni pace,
Un dans însă ce rău ne-ar face ?

¹ *Lilit* — după anumite legende rabinice, întia soție „demonică“ a lui Adam. Se spunea că ea ar apărea în noaptea valpurgică.

FAUST

(*dansînd cu tînăra*)

Un vis frumos visai odată.
Zării un pom cu frunza lată,
Cu două mere-ascunse bine.
Am vrut să le culeg de-ndată.

FRUMOASA

Sînt de dorit asemeni fructe,
Precum din paradis se ştie.
Că şi-n grădina mea sînt mere,
Eu simt o mare bucurie.

MEFISTOFEL

(*dansînd cu bătrîna*)

Un vis nebun visai odată.
Zării o salcie crăpată.
Avea o gaură cam mare.
Dar şi aşa plăceri sînt rare.

BĂTRINA

Din inimă i-aduc salutul
Boierului purtînd copită.
O groasă... țină gata
Pentru asemenea ispită.

PROCTOFANTASMISTUL¹

Fantasme blestemate,
Mai îndrăzniţi a face tărăboi ?

¹ Prin personajul proctofantasmistului, Goethe îl caracterizează pe *Friedrich Nicolai* (1733—1811). Nicolai a făcut Academiei din Berlin o comunicare, în care arăta că, din pricina unor tulburări arteriale, el „vedea” spirite. De aceste halucinații s-ar fi vindecat printr-o cură de „lipitori”.

N-am demonstrat eu oare
Că spiritele n-au picioare ?
Și-acum dansați la fel cu noi !

FRUMOASA
(*dansînd*)

Ce vrea la balul nostru, individul ?

FAUST
(*dansînd*)

Acela-i pretutindeni cu lumina lui cea trează.
Cînd alții joacă, el apreciază.
Un pas, pe care nu-i în stare-a-l critica,
E ca și cum nici nu s-ar întîmpla.
Se-nfurie de-a binelea, de-ndată ce înaintăm,
C-așa-i e firea.
De-ar fi să vă-nvîrțiți în cerc,
Așa cum el în vechea-i moară ¹ face,
Aceast-ar fi o treabă ce i-ar place.
Îndeosebi dacă i-ați cere învoirea.

PROCTOFANTASMISTUL

Pe-aici îmi sînteți, încă tot pe-aici ?
Voi, spirite de rînd,
Să dispăreți n-aveți de gînd ?
Nici chiar în epoca luminii ?
Un neam drăcesc de reguli nu întreabă.
Sîntem atît de luminați,
Dar spiritele tot se mai găsesc în treabă.

¹ „Moara“ este tipografia lui Nicolai, care publica revista literară *Allgemeine Deutsche Bibliothek* (1765—1798).

Ce nebunii n-am măturat din ăst ținut !
Dar aerul nu se purifică. De necrezut !

FRUMOASA

E timpul să-ncețați a plictisi !

PROCTOFANTASMISTUL

Îngăduiți-mi să v-o spun în față :
Nu sînt dispus a suporta
Vreun despotism spiritual de nici un fel.
Cu duhul meu nu-l pot exercita.

(Se dansează mai departe)

Nimic nu-mi reușește astăzi, precum văd.
Pe munte însă tot m-avînt,
Și sper să-nfrîng pe diavoli și poeți ¹
Încă-nainte de-a pleca de pe pămînt.

MEFISTOFEL

Într-o băltoacă se va așeza îndat'.
E felul său de a se ușura.
Și dacă lipitori pe fundul lui s-or desfăta,
De spirite și spirit fi-va vindecat.

(Către Faust, care iese din joc.)

De ce ai părăsit frumoasa fată
Care cîntînd te-a ispitit ?

FAUST

În vreme ce cînta, din gură
Un șoarec roșu i-a sărit.

¹ Nicolai nu arăta înțelegere pentru poeții de seamă ai timpului.

MEFISTOFEL

Ei și ? Să cumpănim. Era mai bine
Dac-ar fi fost un șoarec sur ?
Dar ce te-ntereasează-acestea
Într-o idilă, cînd e noapte împrejur ?

FAUST

Apoi văzui...

MEFISTOFEL

Ce ?

FAUST

Vezi tu dincolo de crîng
O palidă frumoasă fată stînd
Acolo, singură, departe ? Numai anevoie
Înaintează, cu mișcări încete.
Mărturisesc că mi se pare
C-ar semăna cu buna Margareta.

MEFISTOFEL

Nu-i bine să privești, așa în gol.
E-un chip de vrajă, fără viață, un idol.
Și nici să-l întâlnești nu-i bine.
De uitătura înghețată sîngele în om
Îngheață ; piatră rece el devine.
Ai auzit despre Meduză ¹, nu-i așa ?

FAUST

Într-adevăr, sînt ochii unui mort.
Pe cari o iubitoare mîină nu i-a fost închis.

¹ *Meduza* — personaj din mitologia greacă, despre care se credea că prefăce în stană de piatră pe oricine îi întâlnea privirea.

Acesta-i sînul îmbiat de Margareta mea.
Acesta-i trupul dulce, ce-l gustai în vis.

MEFISTOFEL

O vrajă e în joc, tu, aiuritule netot,
Căci fiecăruia i-apare ca iubita sa.

FAUST

Ce voluptate, cîtă suferință !
Nu pot, nu pot să mă despart
De ochii ce la mine s-au uitat.
Și gîtul alb, cît de ciudat
Îl văd c-un roșu fir împedobit,
Subțire ca o dungă de cuțit.

MEFISTOFEL

Ceea ce vezi, întrezăresc și eu deodată.
Ea poate capul și subt braț să-l poarte,
Deoarece Perseu ¹ i l-a tăiat.
Mereu această nebunie te atrage.
Vino pe dîmb în sus, aici e joc
Și veselie ca-ntr-un iarmaroc.
De nu sînt înșelat de-un farmec de poveste,
Văd un teatru-aici. Ce este ?

SERVIBILIS

Începe-ndată
O piesă nouă, ultima din șapte.
E obiceiul locului atîtea să se dea.

¹ *Perseu* — personaj mitologic. Se spune că a tăiat în deșertul libian capul Meduzei, din sîngele căreia au răsărit șerpi.

Un diletant a scris-o într-un ton aparte,
Și diletanți o reprezintă.
Scuzați, voi spectatori, dacă dispar.
E slujba mea de-a înălța cortina
Și-a o lăsa să cadă iar.

MEFISTOFEL

Sînt bucuros să vă-ntîlnesc la jocul
Din Muntele Nebun, unde vă este locul.

VISUL UNEI NOPTI DE VALPURGIE SAU NUNTA DE AUR A LUI OBERON ȘI A TITANIEI¹

Intermezzo

MAISTRUL TEATRULUI

Astăzi ne-odihnim puțin
Noi actriceasca glăoată.
Munte vechi și-o vale jos :
Astea-s, iată, scena toată.

CRAINICUL

Nunta ce-o vedeți acum
E de aur, căci trecură
Printre soți cincizeci de ani
De gîlceavă și de ură.

¹ *Oberon și Titania* — regele și regina ielelor, personaje cunoscute din comedia *Visul unei nopți de vară* de Shakes-peare.

OBERON

Spirite, vreau s-apăreți !
Cercetați-ne grădina !
Împăcatu-s-au din nou
Regele și cu regina ¹.

PUCK ²

Vine Puck și se-nvîrtește
Saltă, unde-i cînt de strună.
Alți o sută vin în urmă,
Să se bucure-mpreună.

ARIEL ³

Cîntec țese Ariel,
Sunete din ceruri scoase.
Fețe hîde cheamă el,
Dar și suflete frumoase.

OBERON

De la noi să ia o pildă
Cei ce vor să se-nțeleagă.
Dacă vreți să se-nțeleagă,
Despărțiți pe drag de dragă.

TITANIA

De se ceartă soț, soție,
Să mi-i duceți hăt departe.

¹ Cearta dintre Oberon și Titania s-a iscat din pricina unui băiat indian.

² *Puck* — alt personaj din *Visul unei nopți de vară*.

³ *Ariel* — spirit la ordinele lui Prospero, personaj din piesa *Furtuna* de Shakespeare.

Duceți-o spre miazăzi,
Iar pe el spre miazănoapte.

ORCHESTRA. TUTTI

(*fortissimo*)

Musculițele, țințarii,
Și cu rudele-trabanții,
Brotăcel și-n iarbă greieri —
Iat-aceștia-s muzicanții.

SOLO

Auziți, ăsta-i cimpoiul !
Ca balonul de săpăm.
Crește, scade și strănută
Fluieră pe nas nebun.

UN SPIRIT CE ABIA SE ÎNFIRIPĂ ¹

Aripi, burtă, are fleacul,
Nici nu umblă, nici nu zboară,
Încă n-are-nfățișare,
Dar se vrea poezioară.

O PERECHE ²

Pas mărunț și salt înalt
Prin miresme și prin rouă.
Dai adesea din picior,
N-o să zbori nici chiar cu două.

¹⁻² Prin „Spiritul și „Perechea“ (strofa următoare) Goethe îi ironizează pe poetaștri.

CĂLĂTOR CURIOS¹

E un joc de măști acesta ?
Să mai cred vederii, zici ?
Oberon, frumosul zeu,
E și astăzi pe aici ?

ORTODOXUL²

N-are gheare, n-are coadă.
Indoieli însă nu-mi fac.
Ca și zeii din Grecia
E și el un simplu drac.

UN ARTIST NORDIC

Schiță e tot ce pictez
Schiță doar, oricît asud.
În răstimp mă pregătesc
De-o călătorie-n sud,

PURISTUL

Nenorocul mă aduce :
Ce desfriuri necurate !
Din atâtea vrăjitoare
Numai două sînt pudrate,

¹ „Călătorul“ este tot publicistul Nicolai, care a publicat *Descrierea unei călătorii prin Germania și Elveția* (12 volume).

² „Ortodoxul“ se pare că ar fi contele *Fr. Leopold von Stolberg* (1750—1819), care-l critica, din punct de vedere creștin, pe Schiller pentru poezia acestuia *Zeii Greciei*,

O VRAJITOARE TINARA

Pudra este ca și-o haină
Pentru vechi femei cărunte.
De aceea-ncalec ȝapul,
Goală de la ȝălpi la frunte.

O MATROANA

Cuviinȝă-avem destulă.
Poftă n-am să ne certăm.
Ținerică putrezi-vei,
Cȝtă vreme noi durăm.

UN CAPELMAISTRU

Voi ȝinȝari și musculiȝe,
Lăsaȝi trupul gol, intact.
Brȝtăcel și-n iarbă greieri,
Rămȝneȝi și voi în tact !

O GIRUETA ¹

(arătȝnd într-o direcȝie)

Societatea mi-e pe plac.
Sȝnt aci numai mirese
Și burlaci, speranȝe dȝnd,
Mari și cele mai alese.

O GIRUETA

(arătȝnd în altă direcȝie)

Dacă însă nu se cască
Ȟst pămȝnt ca să-i înghită,

¹ *Girueta* — o morișcă ce simbolizează spiritele ușor influenȝabile, care se întorc după cum bate vȝntul.

Mă avînt c-o săritură
Chiar în iad, că sînt grăbită.

XENII ¹

Ca insectele avem
Foarfeci ascuțite bine.
Astfel pe Satan tătucul
Îl cinstim cum se cuvine.

UN SCRIITOR ²

Iată-i cum, venind grămadă,
Ei glumesc naivi cu toții.
Pin' la urmă ei vor spune
Că sînt generoși, netoții !

MUSAGETUL

Printre-aceste vrăjitoare
Eu m-aș pierde, să m-amuze,
Căci pe-acestea le-aș conduce
Mai ușor decît pe muze.

CI-DEVANT GENIUL TIMPULUI

Dacă vrei s-ajungi ceva, de
Mine ține-te de zor.

¹ *Xenii* — epigrame satirice (Goethe și Schiller au publicat împreună asemenea *xenii*, satirizînd personaje și curente din timpul lor).

² Scriitorul atacat în aceste versuri este *August von Henning*, care scotea revista *Musaget* și jurnalul *Genius der Zeit* (*Geniul timpului*). „Ci-devant geniul timpului“ este numit acest jurnal, fiindcă în momentul cînd apărea Faust își încetase apariția.

Muntele Nebun, Parnasul,
Are-un vîrf prea-ncăpător.

CĂLATOR CURIOS ¹

Omul țeapăn, cine este ?
Cu pași mîndri lunecă.
El miroase, ce miroase.
Iezuiți adulmecă.

COCORUL ²

Place-mi mie-n ape clare,
Dar și-n tulburi pescuitul.
De aceea și cu dracii
Se amestecă smeritul.

COPILUL LUMII ³

Credeți-mă, credincioșii
Află-n toate un vehicul.
Pe-acest munte nu arare
Ei s-adună-n conventicul ⁴.

UN DĂNȚUITOR

Vine-acum un cor, se pare,
Tobe-aud și hărmălaie.

¹ Iarăși Nicolai, cunoscut ca un vrăjmaș al iezuiților.

² Cocorul este *Lavater Johann Kaspar* (1741—1801), scriitor și predicator elvețian. El e creatorul așa-numitei teorii fizionomice, după care caracterul unui om se poate deduce din trăsăturile feței lui.

³ Copilul lumii este Goethe însuși, care anunță conventiculul filozofilor pe Muntele Nebun.

⁴ *Conventicul* — adunare restrînsă și secretă.

Nu-ți fă griji ! Străbat prin larmă
Unisoanele cimpoaie.

MAESTRUL DE DANS

Din picioare o figură
Fiecare face, iată.
Strîmbul sare, greu saltă,
Nu întreabă cum arată.

CETERAȘUL

Ar ucide — toți pe unul
Și pe ceilalți fiecare.
Un cimpoi îi îmblînzește
Ca Orfeu ¹, în vremi pe fiare.

DOGMATICUL

Îndoiala nu m-atinge.
Dracul trebuie ceva
În esența lui să fie.
Altfel — draci n-ar exista.

IDEALISTUL

Fantazia, cum mi-o-nchipui,
Cată să mă domine.
Dacă eu sînt toate-acestea,
Sînt nebun de-a binele.

¹ Orfeu — personaj din mitologie. Era socotit un neîntre-
cut muzician. Se spune că prin cîntecele sale el izbutea să
îmblînzească chiar și fiarele.

REALISTUL

Mare-i pentru mine chinul.
Ah, esența ce-o fi oare ?
Pe pământ întâia oară
Nu stau sigur pe picioare.

SUPRANATURALISTUL

Cu plăcere vin pe-aice,
Căci o logică îmi spune :
Dacă dracii sînt aievea,
Sînt și duhurile bune.

SCEPTICUL

Ei se țin după văpaie
Și se cred aproape tare
De comoară. Dară dracul
Numa-n mine-și are leacul.

CAPELMAISTRUL

Brotăcel și-n iarbă greieri,
Ce nemernici diletanți !
Voi, țințari și musculițe,
Sînteți muți sau muzicanti ?

ABILII ¹

Sans-souci, așa se cheamă
Creaturile voioase.
Nu mai mergem pe picioare,
Ci pe capetele-ntoarse.

¹ În cele cinci strofe ce urmează sînt caracterizate apariții
și curente din timpul revoluției franceze din 1789.

NEAJUTORĂȚII

Nor curtenii, înbuibații,
Morții îi cădem în poale.
Roși de dans ne sînt papucii,
Colindăm călcîie goale.

LUMINI RĂTĂCITOARE

De pe baltă noi venim,
Sîntem mlaștinilor floare.
Dar prin cetele de-aici
Ne-nșirăm strălucitoare.

STEA CĂZĂTOARE

Din tărie cad și lunec,
Spintec spațiul stelar.
Zac în iarbă, doborîță.
Cine mă ridică iar ?

MASIVII

Loc. Vrem loc. Jur împrejur
Iarba cade, cînd în droaie
Duhuri vin și iarăși vin.
Au picioarele greoaie.

PUCK

Ce veniți ? De ce călcați
Ca și pui de elefanți ?
Cel mai butucos butuc
Fie astăzi însuși Puck.

ARIEL

Dacă ăripi v-a dat firea,
Dacă ăripi v-a dat duhul,
După mine să vă țineți,
Spre palat tăind văzduhul.

ORCHESTRA

(*pianissimo*)

Nori și neguri, în plutire,
Se pătrund de ziuă sus.
Foșnet e și vînt prin trestii.
Totul în nimic s-a dus.

Zi încetoșată

Cîmp

Faust, Mefistofel

FAUST

În suferință ! Și-n deznădejde. Jalnic și îndelung
rătăcind pe pămînt, și acum sub lacăt ! Inchisă ca
răufăcătoare în beci. în groaznice chinuri, suava,
nefericita creatură ! Pînă aci s-a ajuns. Pînă aci. Tu
trădător, nemernic spirit, toate astea mi le-ai tăinuit.

Așteaptă numai, stai. Rostogolește-ți drăceștii
ochi în cap, înverșunîndu-te. Stai numai, și-nfruntă-
mă cu nesuferita ta prezență. Inchisă ! În restriște
fără capăt. Lăsată în grija duhurilor rele și a ome-
nirii care judecă nesimțitoare. Iar pe mine mă

legeni în răstimp cu desfătări urîte, îmi ascunzi crescînda ei jale şi-o laşi fără de ajutor prăpădului !

MEFISTOFEL

Nu este ea cea dintîi.

FAUST

Cîne ! Monstru scîrbos ! — Schimbă tu, nemărginitule Spirit, schimbă şarpele, dîndu-i iarăşi înfăţişarea de cîne, cum adeseori noaptea îi plăcu să mă adulmece, să se rostogolească la picioarele neştiutorului călător, să sară pe umerii celui ce cădea. Schimbă-l iarăşi, dîndu-i înfăţişarea ce-i este dragă, să se tîrască în nisip pe burtă, să calc lepădătura cu piciorul ! — N-a fost ea cea dintîi ! — Ce amărăciune, ce tristeţe, de nimeni cuprinse, că atîtea fiinţe s-au prăbuşit în prăpastia acestei calamităţi, că întîia, zvîrcolindu-se în suferinţa morţii, nu a ispăşit vina tuturor celorlalte în faţa celui ce iartă din veac în veac ! Mie îmi macină măduva şi viaţa — suferinţa acestei unice fiinţe. Tu rînjeşti nepăsător, privind destinul miilor de creaturi !

MEFISTOFEL

Sintem iarăşi la hotarul puterii noastre, acolo unde înţelegerea omului poticneşte. De ce te însoţeşti cu noi, dacă nu eşti în stare a te ţine de-nsoţire ? Ai vrea să zbori, dar nu eşti sigur că ameţeala nu te ia în vîrtej. Ți-am intrat sub piele noi, sau tu nouă ?

FAUST

Nu rînji, mișcîndu-ți fălcile flămînde ! Mi-e silă. — Tu mare, puternic Spirit, care m-ai învrednicit să mi te-arăți, tu care inima mi-o știi și sufletul, de ce mă fereci de-această rușine, de-acest însoțitor care paște suferința și se bucură de toată stricăciunea ?

MEFISTOFEL

Mai ai ceva de spus ?

FAUST

Salveaz-o ! Altfel vai ție ! Altfel cadă cel mai groaznic blestem pe capul tău prin milenii !

MEFISTOFEL

Nu pot să topesc pecetea răzbunătorului, nu pot deschide lacătele sale. „Salveaz-o !” Dar cine a fost cel ce în pierzanie o a zvîrlit ? Eu sau tu ?

(Faust se uită sălbatic împrejur.)

MEFISTOFEL

Întinzi mîna să apuci fulgerul, tunetul ? Ce bine că acestea nu vi s-au dat vouă, mișeilor muritori ! A zdrobi pe cei ce răspund nevinovați, iată felul tiranilor de a-și ușura inima, cînd ajung în perplexitate !

FAUST

Du-mă la ea. Să fie eliberată !

MEFISTOFEL

Și primejdia căreia te expui ? Află că în oraș fapta sîngeroasă a mîinii tale mai strigă și acum : Pe locul unde ucisul căzu, plutesc încă duhuri răzbunătoare, pîndind întoarcerea ucigașului !

FAUST

Și-aceasta trebuie s-o mai aud ? Blestemul lumii cadă asupra ta, monstrule ! Du-mă acolo, îți spun, și eliberează-o !

MEFISTOFEL

Te duc, și ceea ce pot să fac, ia aminte. Am eu toată puterea în cer și pe pămînt ? Vreau să înnegurez simțurile paznicului. Pune mîna pe chei, și scoate-o din beci cu mîna ta omenească ! Eu voi veghea. Vrajiți, caii așteaptă. Vă călăuzesc ! Aceasta pot și-o fac.

FAUST

Să mergem ! Să plecăm !

Noaptea

Cîmp deschis

*Faust, Mefistofel trec în
cuiet pe cai negri.*

FAUST

Ce dreg femeile acelea acolo pe gorganul corbilor, la spînzurătoare ?

MEFISTOFEL

Nu știu ce fierb și ce gătesc în căldare !

FAUST

Se ridică și coboară, se înclină, se apleacă.

MEFISTOFEL

O breaslă de vrăjitoare.

FAUST

Împrăștie ceva, spurcînd, sfințind, vrăjesc.

MEFISTOFEL

Să trecem ! Să trecem !

Inchisoare

*Faust, cu o legătură de chei și cu un felinar, în
fața unei uși de fier*

FAUST

Ca niciodat' mă-ncearcă un fior,
Restriștea omenirii, cumplită, mă cuprinde.
Aici, după ăst zid, stă ea, sub greu zăvor.
Iar crima ei n-a fost decît o dulce nebunie !
Tu șovăi să te duci la ea !
Te îngrozește gîndul de-a o revedea.
Cu sîrg ! Căci șovăirea ta
I-aduce moartea ! Nu mai sta-n zădărnicie !
(*Prinde lacătul. Cineva cîntă după ușă.*)

Rea a fost măicuța mea,

Ea de drag m-a sugrumat.
Tată-meu — el m-a mâncat.
În țărîna răcoroasă
Surioara mea îmi puse
Oasele, ce-mi mai rămasă.
Pasăre eu mă făcui.
Păsărică de dumbravă,
Zbori în slavă, zbori în slavă !

FAUST

(descuind)

Te-aud, te-aud. Dar nu-i făcut să mă ostoaie
Nici zornetul de lanț, nici foșnetul de paie.

(Intră.)

MARGARETA

(ascunzîndu-se-n așternut)

Vai, vai ! Ei vin ! Cumplită moarte !

FAUST

(încet)

Vin să te scap ! Te duc departe !

MARGARETA

(zvîrcolindu-se la picioarele lui)

De ești un om, de mine fie-ți milă !

FAUST

Nu mai striga ! Trezești cumplitii paznici
Ce-abia acum adormiră.

(Ridică lanțurile să le desferece.)

MARGARETA
(*ingenunchind*)

Călăule, ce vii din ceață,
Cine ți-a dat puterea-aceast' asupra mea ?
E încă miez de noapte.
Mai lasă-mă, nu mă lua !
Îndură-te încă puțin de viața mea !
Nu e-n deajuns de timpuriu
Și dis-de-diminează ?

(*Se ridică.*)

Sînt doar așa de tînăra, atît
De tînăra ! Și trebuie să mor !
Frumoasă fost-am de-așemeni, și de-aci năpasta !
Ce-aproape-a fost iubitul. Astăzi e departe.
Și sfîșiată e cununa, risipită floarea.
De ce acuma silnicia-aceasta ?
De ce mă strîngi așa ? Ce ți-am făcut ?
Nu mă lăsa-n zădar să te implor,
În viața mea nu te-am văzut !

FAUST

De-aș trece, vai, și peste-această suferință !

MARGARETA

Sînt în puterea ta, cu toată-a mea ființă.
Îngăduie-mi copilul doar să-mi mai lăptez.
L-am răsățat, pe întuneric, ca-ntr-un vis.
Mi l-au luat, ca să mă-ndurerez.
Și-acuma spun că l-am ucis.
Și n-oi mai fi vreodată bucuroasă.

Și cîntece ei născocesc pe seama mea,
Ei, oamenii — urît din partea lor !
Poveste-a fost frumoasă,
Dar s-a sfîrșit așa.

FAUST

(se aruncă la picioarele ei)

E-aici, cel care te iubește și nu doarme.
Veni, năprasnica robie să ți-o sfarme.

MARGARETA

(se aruncă și ea jos)

Să-ngenunchiem, să implorăm prea sfinții !
Căci jos sub aste lespezi și sub pragul
Ce-l vezi, în clocot fierbe iadul.
Și Răul, cu grozavă încruntare,
Se îndirjește-n vuiet mare.

FAUST

(tare)

Margareta ! Margareta !

MARGARETA

(ascultă cu încordare)

Glasul iubitului a fost acesta !

(Se ridică sărind, lanțurile cad.)

Unde e ? L-am auzit chemînd.
Sînt liberă ! Legată nu mai sînt.
La pieptul lui să zbor aş vrea,
În brațul lui s-adast un ceas.
Pe nume m-a chemat. În prag stătea.

Prin vuietul și prin scrișnirea iadului
Auzit-am dragul glas.

FAUST

Eu sînt.

MARGARETA

Tu ești ? Mai spune-mi-o o dată !

(Cuprinzîndu-l.)

El e ! El e ! Unde e chinul ?
Și unde spaima închisorii și suspinul ?
Tu ești ! Vii să mă scapi !
Sînt slobodă, salvată !
Apare strada-n fața mea, deodată,
Pe unde te văzui întîiași dată.
Senină, iată și grădina,
În care te-așteptarăm
Cu Marta, vecina.

FAUST

(încercînd să plece)

Din beznele scunde
Vino cu mine ! Vino !

MARGARETA

Mai rămii !

Știi cît de bucuroasă
Cu tine sînt oriunde.

(Îl mîngîie cu iubire.)

FAUST

Grăbește-te !
De nu grăbești,
Vom ispăși amarnic !

MARGARETA

Cum, tu nu mai știi să săruți ?
Să fie zadarnic ?
O vreme te-ai depărtat
Și sărutul l-ai și uitat ?
De ce la pieptul tău asemenea frică
Mă ia, când altă dată din privirea ta
Un cer întreg mă cutropea ?
A fost, când sărutîndu-mă, mă-năbușeai.
Sărută-mă,
Altfel te sărut eu. Ce ai ?

(Îl cuprinde.)

Vai, buzele tale — ce reci !
Și mute.
Iubirea ta — unde e ?
Cine mi-a furat-o pe tăcute ?

(Se-ntoarce în altă parte.)

FAUST

Urmează-mă, iubito, vino !
Te îndrăgesc cu foc,
Cu înmiită-ardoare.
Urmează-mă. Atîta doar te rog.

MARGARETA

(întorcîndu-se iarăşi spre el)

Eşti tu cu-adevărat ? Eşti tu ?

FAUST

Eu sînt. Vino cu mine !

MARGARETA

Din nou tu mă primeşti la pieptul tău.
Salvîndu-mă, în mine tu pe cine vezi ?
Dar cum se face că de mine n-ai sfială ?
Şi ştii tu, prietene, pe cin-eliberezi ?

FAUST

Grăbeşte-te, căci întunericul slăbeşte.

MARGARETA

Măicuţa, eu am omorît-o.
Copilul mi l-am înecat.
Şi oare nu-ţi era şi ție dat ?
Tu eşti ? De-abia o cred. Sînt trează ?
Dă-mi mîna ! — Dar de ce e umedă ?
S-o ştergi. Pe ea
E sînge, s-ar părea.
Ah, Doamne ! Ce-ai făcut !
În teacă spada pune-ţi-o la loc.
Te rog.

FAUST

Trecutul, lasă-l,
Trecut rămînă. Mă omori !

MARGARETA

Tu trebuie să mîi în viață.
Vreau să-ți vorbesc despre morminte.
De ele să-ngrijești încă de mine.
Măicuței îi alegi frumos un loc,
Alături fratelui un altul sub un soc.
Iar mie unul la o parte
Nu prea departe.
Copilul să mi-l pui la sînul drept.
Dar altul să nu zacă lîngă mine.
Să mă lipesc cu foc de tine —
Ar fi un dulce și suav noroc.
Dar nu mai izbutesc întru iubire a mă strînge.
Mi-e ca și cum spre tine
Mi-aș face silă, ca și cum tu m-ai respinge.
Și totuși tu aci îmi ești,
Și-atît de bun și blînd privești.

FAUST

De simți că-s eu, atuncea vino !

MARGARETA

Afară ? Dincolo de ziduri ?

FAUST

Spre libertate !

MARGARETA

Dacă groapa e acolo,
Dacă acolo stă la pîndă-o moarte,

Atuncea vino !
De-aici în așternutul veșnic,
Și nici un pas, nici unul mai departe.
Tu pleci acum ?
O, Henric, dacă ar putea și eu !

FAUST

Tu poți, de vrei ! Că ușa e deschisă.

MARGARETA

Nu mai nădăjduiesc nimic. Plecarea — e oprită.
La ce-ar fi bună fuga când iscoadele pîndesc ?
E jalnic să cerșești pe uliți,
Cînd cugetul te poartă între sulii.
E jalnic prin străini să umbli ca o umbră,
Ca să te prindă totuși, mai pe urmă.

FAUST

Rămîn la tine.

MARGARETA

Grăbește, grăbește !
Salvează-ți copilul.
Din balta cu pește !
Te du prin mohor
Pe rîu în sus,
Pe punte, spre-apus.
La stînga, lîngă stobor ¹.
Acolo-i un lac.

¹ Stobor — gard. zăplaz.

Cercuri de unde se fac.
Prinde-l degrabă.
Scoate-l din apă.
Mai dă din picioare.
Scapă-mi-l, scapă !

FAUST

Dezmățește-te ! Nu mai avem alt ceas.
Ești liberă, de faci un singur pas.

MARGARETA

De-am trece de Muntele Veșted !
Măicuța-i acolo pe-o piatră.
Fiori simt de gheață, la creștet.
Măicuța-i acolo pe-o piatră.
Din cap dă ca seara la vatră.
Apoi piroteala-ncetează.
Ea nu mai veghează, ci doarme mereu,
Și capul e greu, ea doarme mereu,
Ca noi să ne-avem ale noastre plăceri.
Ce vremi fericite acelea, doar ieri !

FAUST

N-ajută vorba, nici o rugămintă.
Am să te duc cu sila. Ia aminte !

MARGARETA

Nu vreau. Nu sufăr silnicie.
Nu mă cuprinde ca un ucigaș.
C-atîtea îți făcui spre bucurie.

FAUST

S-arată zorile, iubita mea !

MARGARETA

Se face zi. Pătrunde-aici ultima zi !
Și de-ar fi fost cum trebuia să fie,
Desigur ziua mea de nuntă-ar fi !
Nu spune nimănui, ah nu trăda
C-ai fost la Margareta ta !
Vai, cununița mea !
S-a întâmplat, cum mi-a fost dat.
Ne-om revedea,
Dar nu la dans.
Norodul se adună. Piața, strada,
De-abia-l cuprind.
Clopotul cheamă. Semn se dă. Mă prind.
De toate părțile mă leagă. S-a curmat cuvîntul.
Mă-nalță pentru ispășire gîdele grăbit.
S-apeacă peste orice ceafă
Tăișul ce mi-a fost menit.
E mută lumea ca mormîntul.

FAUST

De nu m-aș fi născut !

Mefistofel apare afară.

MEFISTOFEL

Ce șovăire fără noimă !
Purcedeți ! Sau sînteți pierduți !
Roibii mei se înfioară.
S-arată zorile pe munți.

MARGARETA

Ce namilă se-nalță din pămînt ?
El e ! Alungă-mi-l ! Aci să nu mai stea !

Ce cată el pe locul sfînt ?
Pe mine el mă vrea.

FAUST

Tu vei trăi !

MARGARETA

Dumnezeiesc județ, mă dau
În grija ta.

MEFISTOFEL

(căt-re Faust)

Vino ! Altfel te las cu ea aci în părăsire ! —

MARGARETA

A ta sînt, Tată ! Mîntuie-mă, Tată !
Voi îngeri, cetelor senine,
Împrejmuîți-mă, ținîndu-mă sub scut !
Henric, ce groază mi-e de tine.

MEFISTOFEL

E osîndită !

GLAS

(de sus)

E mîntuită !

MEFISTOFEL

(căt-re Faust)

Vino cu mine !
(Dispare cu Faust.)

GLAS

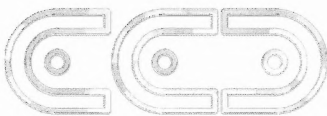
(dinăuntru, pierind)

Henric ! Henric !

Redactor responsabil : CSAKY GIZELLA
Tehnoredactor : AUREL BUCUR

*Dat la cules 07.02.1968. Bun de tipar 27.04.1968.
Apărut 1968. Tiraaj 55 175 ex. broșate. Hîrtie
ziar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 10,46.
Coli tipar 9,5. A. nr. 180/1968. C.Z. pentru bi-
bliotecile mari și mici 83—2=59.*

Tiparul executat sub comanda nr. 80 138 la
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”, Piața
Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă
România

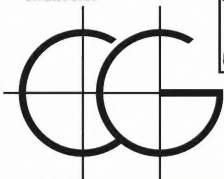
Scanare și prelucrare digitală

EM

de
Anonim

și
CAT Graur

Antwerpen
2025

